

De Probatis|| Sanctorvm|| Historiis

Partim|| Ex Tomis Aloysii Lipoma-||ni, Doctissimi Episcopi, Partim Etiam||
Ex Egregiis Manuscriptis Codicibvs, Qvarvm permultæ antehàc nunquàm
in lucem prodière

Complectens Sanctos Mensivm || Martii Et Aprilis

Surius, Laurentius

Coloniae Agrippinae, 1576-

VD16 S 10259

XX.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-77384](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-77384)

congregatio magna feruorum Dei simul habitantiū ibi fieret. Cui præfuit multis clarus virtutibus beatus Iohānes quadragintaquatuor annos: & requiescēs in pace, depositus est 14. Calend. Aprilis in loco, vbi præstantur beneficia Dei vsque in hodiernum diem.

VITA S. LANDOALDI S. ROMANÆ ECCLESIAE ARCHIPRESBYTERI ET CONFESSORIS,

itemque translatio eius & sociorum, ab Nodgero episcopo Leodiensi duobus libris explicata.

PRAEFATIO AVTHORIS.

Vuomarus
Abbas S.
Bauonis
apud Gan-
dauum.

Nodgerus, quem, etsi indignum sanctæ Mariæ, sanctiq; Lambertii mancipium, prædicant tamen episcopum, Vuomaro venerabili in Christo patri, & fratribus Gandēnsibus, omnibusque fidelibus quocunq; locorum positus, hæc oculo non obliquo lecturis, perpetuitatem vitæ cælestis.

S. Gregori
Homil. 21. in
Euangelia.

Postulare, immò exhortari facultatulam nostræ modicitatis, patres reuerendissimi, nō dubitāstis, vt ex mirabilibus seculis omnibus & gentibus prædicandis, nostris diebus, licet simus indigni, nobis quidem manifestatis, vobis insuper prærogatis, in translatione scilicet S. Landoaldi archipresbyteri & sociorum eius reuelatis: quia ex nostra elari dicecesi, vestro, præordinante Deo, cesserunt iuri, debemus, quantum ad nos vsque, fama vulgante potuit perferri, omnium, immò vestræ satisfacere petitioni. Iusta quidem petitio & digna exhortatio, quæ iuxta quendam sapientem, & de præsentis honestate propositi, & de futuræ ætatis vtilitate coniuncta est. Nisi enim gesta eorum, incuria prædecessorum nostrorum deperissent, nobis hodieque sufficerent. Sed quæta audiuimus & cognouimus ea, & patres nostri narrauerunt nobis, ea videlicet, quæ adhuc nostra tenet memoria, rogatis adhuc in ancipiti, quia præsulatum apud vos omnium artium artem constat esse & credi, suspensam mentem silentium librabat, illudq; poeticum animum offendens, In syluam nē ligna feras: parūm quid diffidentia importabat. Sed quia in culpa est animus, qui se non effugit vnquam, diffidentia torpor cessit, expostulatio vestra inualuit: nisi quod celeritas, quæ iuxta Socratem beneficium gratius facit, plus festinare, quàm res expostularet, nos compulit. Erat nanque ante nos dictum, vires, quas imperitia denegat, charitas subministrat: & quia incepto tantum opus est, cetera res expedit: Igitur adorsus sumus, nē vestram autoritatē defugere videremur. Præsumenti enim autoritas datur cum credit, quem postulat, præstare posse quod petitur, & scienti e contra parere æqualis est gloria cum imperante. Si quis autem fortè futurus obtrectator, obliquo hæc oculo non timuerit limare, & odio obscuro morsuque præsumperit venenare, in eius satisfactionem Iesum & sanctos angelos eius, iudiciumq; futurū testamur, nos parūm hinc aliud posuisse, quàm quæ aut à presbytero Saraberto, id sancte iurante, à vobisque, vt ipse retulit, fortiter & horum merita sanctorum obtestato, audiuimus, aut in scripto vestro, nobis delato fideliter mandata reperimus: exceptis duntaxat ijs, quæ ex episcopatu nostro decerpta, huic schedulæ pro temporis ratione videbantur congruenter præponēda. Valete, datum tertio decimo Calend. Julij, anno Dominicæ incarnationis nongentesimo octogesimo, Indictione octaua, Imperante domino Ottone post mortem patris anno octauo, Episcopatus nostri anno nono.

VITÆ S. LANDOALDI, LIBER I.

19. Martij.

Lotharius
rex.

Ranorum regnum à sui principio semper infatigabile, tunc præ cæteris sibi collimitancis visum est florere, cū iugo Dominicæ fidei colla passum est inclinare, & quod prius adorarat, incendere: quod incenderat, voluit deinceps adorare. Maximum autem accepit incrementum & firmum sub eo sancta Dei Ecclesia statum, cum Lotharius rex, iuxta successione hinc quartus, monarchiam singulariter trium regebat regnorum, & cum quadagesimum agebat annū, quem Heraclius Augustus, sanctæ crucis relator, quartumdecimum. Hic scepro suo nullius circum-

circumpositi sceptrum passus est occurrere: sed quicquid penè Gallia & Germania regum & gentium continebat, suis habenis studuit coercere. Hic filium suum inclytum Dagobertum Austrasij præfecerat, eiusque dominio Germaniæ regnum cõiunxerat. Quorum fidelissimo tempore intantum exuberavit Christianitatis titulus ubique, penè rara aut nulla citra finitimos inueniatur hodieque ecclesia, quæ non alicuius eius sancti temporis nobis prædat patrocina. Sed ut sciamus interim de innumeris, sancti viri Eligij & Audoenus Palatinis inceptabant insudare curis, beatus Arnulphus cū Romarico iam tunc intererat regalibus consilijs: sanctus autem Amandus Aquitaniam natiuitatis suæ illustrabat auspicijs. Qui dum puer adhuc esset, patriam parentesque reliquit, Ogiamque insulam, ad Occidentem maris Oceani positam, expetiuit. Illic à fratribus spiritualibus cum magno recipitur gaudio: & quia sacras literas didicerat, in Dei quotidie seruitio maiori feruebat desiderio. Post hæc ætate quidem adultior, sed animi intentione feruentior, apud Turones sancti Martini petijt sepulcrum. Ibi eius interuentionis orauit auxiliũ, ut id sibi gratiæ apponi postulet Dominum, quatenus peregrinationi totius vitæ sibi concedat dependere cursum. Ab oratione surrexit, capitis comam sibi abscindi fecit, Clericatus adeptus honorem, omnem in clero gratiã, peregrinando tamen, transcendit per ordinem. Bituricos deinceps adiit, cum beato Austrigisilo eiusque archidiacono sancto Sulpitio sanctissimè conuersatus, in cella, à se edificata, per quindecim annos arctissimæ vitæ se addixit. Deindè Romam quoque regressus, & à B. Petro per visum monitus, ut Gallias prædicationis causa repedaret: tandem coactus à rege & sacerdotibus, episcopus ad prædicandum, ut tunc moris erat, est ordinatus. Circumquaque etenim paganorum errore adhuc impendente, necesse erat tam religiosis principibus, quàm Domini sacerdotibus, alios ad verbũ Domini annuncian- dum, baptizandumque populum & confirmandum ordinare.

Dagobertus
Australiorum
princeps.

Historia S.
Amandi.

Quod ut nemini videatur ambiguum, testis est Taxandria, post multos hinc annos à B. Lamberto idolorum cultus spiritus liberata. Brachbantium quoque, multis erroribus gentium irretitum, ab eius successore S. Huberto ex parte correctum: Germania etiam penè tota, nouiter non solum conuersa, sed etiam nouis episcopijs & ecclesijs illustrata pariter & ditata. Ex ijs alios nouimus prædicationi vsque ad obitum instituisse, alios vacantibus episcopijs aut abbatijs postea subrogatos esse, alios nouis ecclesijs, episcopia noua instituisse. Beatus verò Amandus officium susceptum strenuè impleuit circuncircà positis, Vacceiam, id est, Vasconiam & Danubium ultra perreptans, verbum Domini annunciauit, donè vires suas ad opus tam arduum videns non sufficere, Romam deliberauit iterato adire. Romanum vniuersalem Pontificatum Martinus Papa tum administrabat. Cui B. Amandus votum, cuius obtentu venerat, exprompsit: qui ut sibi ad id opus peragendum suppetias mitterentur, poposcit. Designati sunt ei plures, quorum nomina exciderunt, adiutores. Inter quos S. Landoaldus Archipresbyter, Amantius Diaconus: quos etiam comitatae sunt sancta femina Vinciana & Adeltrudis, cum alijs viris & mulieribus septem. Per idem ferè tempus B. Iohannes Tungrensium vel Traiectensium feliciter regens pontificatum, mortem occubuit.

Brachbantium, pro, Brabantia.

S. Amandus
socij coplures
adunguntur
Roma abeunt.

Fit Traiecti
Episcopus.

S. Lambertus
à S. Landoaldo
nutritus.

Fons ad eorum
preces
fiatur.

Dagobertus rex, qui patre defuncto rerum potitus auspiciabiliter successerat, B. Amandum euocauit, Traiectensium cathedræ præsidere fecit. Qui per triennium vicis & castra, verbum vitæ annuncians, circuiuit: sed nil se proficere cernens, sacerdotes insuper & Leuitas insultare sibi dolens, ad alia deinceps loca demigravit. Incomperum est deindè, quanta temporis intercapedine plebs Traiectensium fuerit vsque ad B. Remaclum sine pastoralis benedictione, nisi quia fama ad nos vsque perferente accepimus, B. Landoaldum illic remansisse, & per nouem annos vices pontificis administrasse. Cui opinioni illud nos facile facit accedere, quia refertur idem B. Landoaldus specialem patronum nostrum, sanctum scilicet Lambertum, prima pueritia nutriuisse. Propter quod & illustris vir Aper, eiusdè pueri pater, prædium vocabulo Vuentershouum super Archa fluminis positum, eidem ad inhabitandum & ecclesiam construendam perpetuo iure concessit, & eundem puerum, diuinis dogmatibus imbuendum, cum eo manere constituit. Vbi dum artifices operi insistunt, & aquam, utporè de paludibus turbidam, fastidiunt, B. Landoaldus cum puero Lamberto, inuocato Christi nomine, cum crucis protensione fontem limpidissimum baculi impressione omnium visibus fecit ebullire, qui fidem dictis præbet vsque hodiè.

Alio itidè tempore cum vsui necessario ignis deesse videretur, accitus à viro sancto

Dd 2 puer,

puer, ignem inferre iubetur. Cœpit idem imperio reniti, & cur statim iubenti non satisfecerit, palam fateri. Vas, inquit, domine, quo ignis opportunè importetur, deesse vides, & quo hunc modo inferri iubes? Promptus quidem tibi obtemperare mihi est animus: sed ut votis tuis contraire videar, ipse vasis cogit defectus. At pius pater, ubi hæsitantis pueri animum persensit: Placétne, inquit, filii paternæ iussioni moram fieri, cum ea, qua tegeris, veste ignis satis commodè queat inferri? Qua puer motus increpatione, cum præterea obedientiæ exemplo cogeretur, imperio patris sanè obtemperat, pauloque progressus, ignem requirens properat. Quo tandem inuento, nil adesse vidēs, quo cum opportunitus ferret, gremium prunis ardentibus laxat, easque nihil cunctatus infra collocat, & ita veste illæsa ad patrem vsque deportat. Tunc vir sanctus novitatem miraculi secum altius considerare, felicisque pueri meritum perfectorum etiam non dubitat virtutibus comparare: quo quidem ardens elementum naturā suam vel ostendere timuit, vel omninò coactum est occultare. At ubi ad populares aures recens adhuc miraculum peraccessit, tum omnium ore puer extollitur: tum etiam res diuinitus gesta, cum obedientis merito, iubentis imperio ascribitur. Itaque ex vtriusque sanctitate, virtus eadem acta creditur. Sperabatur & alia multa per eorum meritum illic Christus miracula factururus.

Illustre miraculum.

Childericus rex alit S. Landoaldū.

Obitus S. Landoaldi.

Translatio S. Landoaldi & sociorum.

Nortmanni vastant Galliam.

Sepulcrum sanctorum cur aliquandiu neglectum.

Quorum rumore Childericus rex, tunc sedem habens apud Traiectum, tactus compassione, sumptus necessarios mittebat ei quotidie. Sed quadam vice Adrianus, civis dem beati viri ad regem internuncius, nimia auri & argenti pondera deportare creditus, à latronibus est interceptus, & in medio viæ loco villari martyrium indeptus. Beatus verò Landoaldus, cursum vitæ præsentis explens, in senectute bona repausationem indeptus, hominem exiit, brauium coronæ perennis accepit, sepultus in ecclesia, quam ipse edificauerat, & in honore B. Petri per Calendas Decembris dedicauerat. Decessit autem quartodecimo Calendas Aprilis. Sed & comites peregrinationis eius, supra denominati, suis, prout Christo libuit, temporibus hac luce quique euocati, circa eum sunt in eadem ecclesia tumulati. Solus beatus nomine & merito Amantius, in eadem cum ipso theca, quia eius, ut fama fert, in baptisinate filius extiterat, sepeliri est contentus. Plurimis deinde elapsis annorum curriculis, sanctus Floberthus, tertio loco post sanctum Lambertum regens Traiectense vel Leodiense episcopium, audita illic multitudine signorum, monitus pariter responsis visionum, eos illinc cum digna reuerentia transtulit, & eorum tumbas pro possibilitate sua decorari mandauit. Facta est autem hæc translatio Calend. Decembris, quo & dedicationem eiusdem ecclesiæ supra diximus memoratam. Mansit verò honor, cultus & reuerentia circa sanctorum corpora, quoad usque effera gens Nortmannorum, sedibus suis non contenta, totam penè Galliam perturbavit: & timore eruptionis eorum, nè sanctorum violarentur busta, terra sunt à fidelibus remandata. Huic repositioni interfuit quidam Frangerus, homo nostra ætate senissimus, qui & ante infestationem paganorum nouem annis villæ eiusdem extiterat procurator & villicus. Hildebrandus quoque presbyter, quem propria manu ante annos tumulauit Sarabertus æquè presbyter, huius notitiæ relator fidelissimus, qui & hæc, quæ præmissimus, ab eodem Frangero commemorat multis attestantibus se audisse, & libellum de vita eorum pariter vidisse. Quem quia antiquaria manu commemorat scriptum, & à stillicidio ceræ penè infusum, lectorem eius non ignoramus fuisse perarum. At verò quæ hætenus paucis perstrinximus verbis, illinc se delibasse, nuperrimè verò incurfione Hungrorum, propter incuriam custodiæ, cum alijs rebus eundem libellum deflagrâsse. Sed hæc hætenus.

Post Nortmannicam autem repulsionem, primus quidam Thierboldus locum prælibatum, ubi corpora sanctorum erant reposita, à Comite Flandrensi, Abbatiam sancti Confessoris Christi Bauonis tenente, accepit iure beneficij: post eum Adelgandus, qui potius cogitantes, quæ sunt mundi, quàm quæ Domini, aliquem reuerentiæ cultū sanctorum parui penderunt reliquum esse honori. Quo circa paulatim haberi cœpit contemptui. Ut verò Aper, nostræ ætati finitimus, cum filijs locum precario sortitus est ipsum, iam ipsius Dei timore postposito, ecclesia ipsa non tantum sancti honore condebite, verum suo omninò vacuata est ornamento. Vuanboldus deinceps in dominio eiusdem successit villæ, ubi & accepit locum sepulturæ. Pro cuius tumulatione, filius deinde eius Lambertus, cordis tactus est deuotione, ut locū hunc deberet excolere, pariterque miraculorū, quæ illic fiebant, suspensus admonitione. Nanq; domino prædiū ipsum sibi tunc vendicante, à vicinis, præeuntibus inimicitijs quibusdam, disidente, familia ipsius

ipſius villa telas & alias veſtes, ad eccleſiam confugium faciens, ſuper ſanctorum tum-
bas abiicit: Presbyter econtra Sarabertus exinde ea deturbauit. Sed ijs iterum à fami-
lia reportatis ibidem, & presbytero deterrito, nè vlterius reſiſteret eis, nox ſuperuenit,
familia ipſa dormitum ſe locauit. Manè expereſfacti, vident inſperato & ſine ſua læſio-
ne telas & quæ depoſuerant, ambuſta eſſe.

Eſt præterea phylacterium, quod verè dicitur S. Landoaldi fuiſſe proprium, in quo
qui periurare præſumit, non impunitus abſcedit. Familia plus 12. virorum, ac multorum
Vuitgeri & Lamberti fratrum ſacramento, nè auferent, in eo phylacterio eſt obſtri-
cta. Quod irritum ducès, inſuper & theſaurum in eadem eccleſia dominorum ſuorum
reconditum violando auferens, auſugit. Sed manè circumcirca à perſequentibus fru-
ſtra requiſita, & à reuertentibus ſub arbore prope eccleſiam dormiens, ſaluo theſauro
eſt reinuenta. Alius quidam, quodam flagitio verè impetitus, in eodem periurauit. Ea-
dem nocte cum domo & vnico filio miſer deſagrauit. Et alia quoque miracula illic ſi-
ri contigit, quæ nunc dicere ſuperſedeo. Quapropter idem Lantſo venerabilem virum
anteceſſorem noſtrum, dominum ſcilicet Euradum, ſupplex ad iſt rogans, vt aut per ſe, aut
per vicarios ſuos ſanctorum corpora transferrentur, & vnde ante Nortmannicam de-
poſiti erant inſeſtationem, releuarentur. Sæpius poſtulando, hæc iterans, tandem impe-
trauit: & Bono Archidiaconus cum duobus Archipresbyteris, fidelibus vtiq;e viris,
Thieboldero & Vhodone, ſed & cum alijs ex monaſterijs, ſancti ſcilicet Trudonis, Beli-
ſiæ, & Tungris, illuc aduenerunt, & cum litania ſolenni ex tumulis, quibus negligenter
nimis ſqualebant, extulerunt. Inuenerunt autem plures thecas: ſed vna erat, in qua S.
Landoaldus archipresbyter & diaconus ſuus pariter tegebantur Amantius. Aderat &
lapis ad capita eorum, nominibus ipſorum inſculptus. Aliæ continebant ſanctas Adel-
trudem & Vincianam, quod indicabat crucicula quadam argentea, pectori S. Vincian-
æ ſuperinuenta. His reſectis pariter & relatis, dum ſanctorum corpora vino ſimul
& aqua diluerentur, auicula quadam per fenestram feretro ſanctorum illapſa, ſimul &
importunè aliquoties eis, qui huic officio intererant, immerſa, aliquoties in deſo-
ſum deuolans, quo corpora ſanctorum erant elata, omnibus adſtantibus & hæc vi-
dentibus miraculum inculſit pariter & horrorem. Nam & colore pulchritudinis erat
diuerſa, ſed antehac inuiſo, & ſtridore vocis quidem dulciſſua, ſed inaudito. Quæ licet
ab adſtantibus poſſet compræhendi, à nemine præſumpta eſt temerari. Quæ quaſi qui-
buſdam plauſibus lætitiæ & ſibilatione hæc illac circumuolans, & iterum feretro ſan-
ctorum inſidens, non deſtitit ab incepto, donèc omnia competentem conſumarentur
officio.

Phylacteriũ
S. Landoal-
di.

Lantſonem
dicit, quem
ſuprà Lam-
bertum.

Eleuantur
ſanctorum
corpora.

Auicula ra-
ta ad fere-
trum cir-
cunuolita.

Eadem die caeca quædam de villa Haſbina, quæ erat in vicinia, vulgante fama, quòd
ſanctorum efferrentur corpora, accurrit celeriter cum candela. Biduum deinde ſuſti-
nens, & ſanctorum patrocinia indefinenter expoſcens, tertia die reſceſſit clarè videns.
Sequenti igitur anno vxoriam dicti Lantſonis, nomine Sigeburgis, morbo ſic intercu-
tis laborabat, cruraque eius cum pedibus ita intumuerant, vt penè per totum annũ nec
ſaltem eccleſiam, niſi ſella geſtatoria eucheretur, intrauerit, nec toro viri, nec conuiuio
participata ſit, edulium omne faſtidièrit, potum, excepta aqua, vniuerſum execrata ſit.
Hæc in tempeſtate cuiuſdam noctis viſione ſubita ſemiuiuilans corripitur, atq; in hæc ver-
ba monetur: Cum dominos dominasq; noſtras terra extuleris, cur & nos fideles eorũ
in luto delireſcere ſinis? Ego quippe ſum Landrada: Adrianus martyr & Iulianus, ipſi
quoque ſunt de ſocietate noſtra. Hanc viſionem illa viro intimauit, & vt aut Episcopus,
aut authoritas episcopi ad ſubleuationem eorum inuitaretur, rogauit. Ille præterito an-
no ita in eleuatione cæterorum queſtus eſt opſonatum, vt ei per manus hæc inceptare
nimis videatur arduum. Poſt dies aliquot apparente iterum eadem viſione, ab eadem,
qua prius, ſanctimoniali ſecundum effigiem de negligètia corripitur, de cõtemptu con-
funditur. Et quæ, inquit, tot & tanta in medicos expendiſti, nec curari meruiſti, ſi nos ex
luto efferres, iam ſanari meruiſſes. Et vbi, inquit illa, vos inueniemus? Sella, qua ad ec-
cleſiam geſtariſ, inquit, tua noſtra irreuerenter deprimit buſta: arca autem retrò po-
ſita, nimium eſt nobis oneroſa. Et ſi cauſariſ, quia episcopum aut eius vicarios non me-
reris, è vicino Sarabertum ſaltem presbyterum habes, & alios ad id perficiendum viros
fideles. Manè itaque, quid ſuper his factò opus eſſet, deliberanti, adest quædam ex gy-
næceo eius puella, cum eadem viſione referens ſe monitam per hæc eadem ſigna. ea
nunc in villa Guodengohouo habitat. Sigeburgis autem domina eius, cui hæc demon-
ſtrabantur, à cuiusque ore iurantis hæc & obteſtantis nos iſta decerpſimus, adhuc vi-
uit:

Cæca ad ſan-
ctorum cor-
pora lumen
recepit.

Viſio.

uit: Viuit, inquã, & præfenti luce fana & incolumis veficirur: nobilis persona, domus ampla, rem fideliter quæreres scire, nõ finit latere. Quæ cum omni festinatione mittēs presbyteros, qui hæc explerēt, accersire, interim ipsa pro obtentu recuperandæ salutis non passa quiescere, fecit se ferri ad ecclesiam, & interim à loco denominato paulatim egerere terram. Et vix semipedem terræ eruerat: & ecce sanctorum cisternę in ipsa penē superficie apparebant. Adueniunt & presbyteri, quicunq; erāt euocati: & relectis sanctorum sepulcris, repperunt nomina eorum ex prompta in breuiculis. Et dum quæque digna translationi adimplēt pro posse, ipsa iam dicta matrona, quæ operi insistebat attentius; subito conuersa, riuos veneni & putredinis saniem ad sextarij mensuram videt excurrisse sibi ex cruribus. Quæ admirata, & de recepta sospitate hilarior reddita, domum pedes redijt, conuiuium hospitibus & domesticis opulenter apparauit, ipsa interfedit, nec edulium aliquod fastidians, nec vini potionem vel alterius forbitionis iam abhorrens. Fert autem fama multorum & ante nos & inpresentiarum, hanc beatã, dum sanctimonialibus Belisæ positis præfecta, suauissimos supernæ contemplationis carperet fructus, sacratissimam virginem præclarãque nobilitatis Amelbergam sanctis instruisse moribus studiisque. Facta est verò hæc translatio tertio Nonas Martij.

Illud quoque in memorabili sanctorum clarificatione miraculum minimè remurfilendum, quod perindè stupenda sui nouitate constat magnificū. Præfato quippe Lantsoni cum basilica vel fundus sacratissimæ quietis prædictorum sanctorum, post nonnullos sorte successisset, benè sibi conscius determinato rationis tenore, (nam in eum constitutio chirographi, finem statuerat possidendi) successuram sibi stirpis suæ progeniem, prælibato fore priuandam prædio, consultè sibi prospicere deliberauit, eo animo, ut rurali priuatus fundo, sanctorum saltem pignorū non fraudaretur solatio. Expetens enim eiudem diæcesios magnificentiam pontificis, tantæ illi suæ deuotionis intimaui arcanum. Cuius ilicò benedictione insignitus & autoritate roboratus, preciosarum gazarum adijt repositorium, deligens ex sacris corporibus, quas æstimauit, portuncululas. Ecce autem in ipso præcipuo paschalis festi gaudio, submissis baiulorū ceruicibus, impendiosum inuadunt laborem itineris, & ad fores vsq; ædis sacratę properates perueniunt.

Non potest
Lantso la-
cras abspor-
tare reliqui-
as, diuini-
tus impedi-
tus.

Verum mirabile dictu, nevtiq; vel ipsas transgredi præualentes, repētis inopinatè defixi passibus hæfere. Omni tamen annisu multa diu frustra moliti, tandem diuina potentia se intelligunt arceri: sicq; inuiti, pudoris sui cessere difficultati. Porrò illustri Lantso à proposito nequaquam destituitur. Verum diem ipsam noctemq; contiguam elemosynarum largitionibus crebrisq; precum continuans obsecrationibus, sequenti rursus die frustratur, vt prius: immò perendinatis totius hebdomadę diebus, quotidiè eodem conatus consimilis sequitur liminaris obstaculi repulsus.

Hac ergò quia minus successerat, octaua itidem lucis aurora, alia non cunctatus aggredditur via. Licet enim tot antea fufis nequaquam profecisset orationibus, tunc omni virtutis conamine præcordialia accumulās vota, plurimaq; spondens obsequia, delegauit ad ipsam quietis eorum basilicã, nonam frugum suarum portionem, quia decimam alterius constaret esse ecclesię. Ei verò loco, cui deuotionis suę inferre satagebat fructū, non modicam cum alijs xeniorum impensis, hæreditatis suæ largitus est possessionem.

Tandem vo-
to potitur
suo.

Sicq; tandem sanctorum obtentu, benignum misericordis Dei meruit respectū, votiq; compos ac spe potitus optabili, vilipendit pristinæ difficultatis dispēdia, magnifica Domini miseratione adeptus desiderij sui lucra. Suebenmenha nomen est fundi, vnde quidam, Manimius nomine, cōtractus omni neruorum virtute, nec manum gratia cibi sumendi poterat ad os ducere, nec nisi alio subuchente, ad necessaria saltem naturæ procedere. Is quidem carpento ad sanctorum patrocinia est prouectus: sed eis salutē plenissimam impartientibus, domum redijt pedes & sanus. In villa Lena, Huberto cuidam primario ab Leodiensi episcopo beneficiata, erat mulier, Geyla vocabulo, sed legionario plena demonio: quod deindè patuit. Nam ducta à cognatis per diuersa virorū Dei cenobia, scilicet sanctorum Geruasij, Lamberti, Trudonis, Gertrudis: cum nusquam posset curari, præsentatur iam desperata eo loci: quia sanctos nouiter mirificandos spectabat de hoste plenior laus triumphi. Quæ in cupa fonte benedicto redundante deposita, mox nomen B. Landoaldi terribiliter cepit inclamare, & magnum ab ore mulcarum examen emittere. Quæ mediante hebdomada paschali, meruit emundari.

Demoniaca
liberatur.

Cæca videt.

Mulier alia, S. Bauonis ancilla, Andresburgi catenus commorata, pro neglecto per annos censu, oculorum visu est multata. Quarto iam anno cæcitati succumbens, decepterò emendationem pollicens, candelam sanctorum luminarijs attulit, censum neglectum

stum retulit, illuminata ilicò sana recessit. Zublena dicitur & alia villa: illic quædam mulier sex annorum curriculo patiebatur hydropis morbum. Videt in visu nocturno se illuc adduci cum oblatione, & recepta regredi sospitate. Quod euigilans continuò expleuit, in plautro illò se deduci mandauit: & postquam sanitatem recuperauit, à domino suo Hildrado tradita Sanctorum iuri, deindè recessit. Quidam Hildico nomine, omni dissipatus aetione, syluam ecclesiasticam sapius extirpàs, increpatus tandè quadam die per nomen Sanctorum, vt saltem desisteret: cùm monitores insuper suos cum sanctis, verbis vilibus annullaret: progressus sequenti die, vt iridè faceret, fagum cum securi ilicò superbus conscendit, & continuò inuerso cadens collo, guttur liquidum, quod blasphemiam spirauerat, elisit, sicque pessimam vitã digna morte finiuit. Presbyter Sarabertus equum, furim nocte quadam latronibus subripietibus, perdidit. Manè comperto ad notum præsidium cucurrit, candelam facere maturat. Quam vt sanctis attulit, & precum suarũ vota deprompsit, reuersum equum foribus adstãtem reperit. Sic ergò copiosa, quæ per eorum Dominus merita dignatus est operari, miracula nos segnis tenacitate silentij perhorrescentes succingere, res quidem memorabiles, tamen paulò diffusa prolixitate signauimus. Presenti verò tempore nihilominus apud nos gesta suppetunt adhuc perplura, quæ nostra itidè mandantes roboranda autoritate, peristis huic quàm breuiter inseri schedæ. Nos autem respirationi legentium vel auditorum consulentes affectui, nève magni Domini magnifica in angustum cogantur beneficia, dilatis sequentibus, sermonem istum isto claudendum sine iudicauimus, vt viribus interim per silentium recreatis, quæ restant, quoniam proprio indigere volumine pernoscentur, alio rursus initio commodius & insignius prætulerentur.

Hydropica
restituitur.

Sacrilegi
horrenda
mors.

Equus ab-
larus redit.

Liber secundus.

Relaturi mira Domini cūctipotētis opera, quibus dilectum sui nominis Confessorem beatum Landoaldum sociosque eius nostris in temporibus mirificè dignatus est propalare, dignū remur nec superfluum, memorabilè translationis eorum præmittere iucunditatem, per quam & ipsorum signorum enituerūt nonnulla, & locus vester vel regio dignationis eorum meruit feliciter insigniri præsentia. Igitur emēso dierum curriculo, cū inexplicabilis æui mortalitatis ita exigeret determinatio, præfatus illustris Lantò, determinatus videlicet præmemorati possessior fundi, cunctis viuētibus commune debitum soluit, prolisque suæ successorem eiusdem possessionis hæreditate destituit. Imperialis autem serenitatis moderante clementia (quæ laudabili deuotionis voto, suapte natura beneuolum induxit animum, feruorum Dei impendiò vtilitatibus prospicere) eadem possessio, absque refragationis obstaculo, vestræ potestatis relegata celsit ditioni, prælatorum scilicet sanctorum prælecti Christi militis egregij confessoris Baouinis.

Igitur quia sapiens semper agit sapienter, vestro restitutam iuri sagaci perlustrantes industria, altiori intellexistis consilio, honorabile depositū eius ipsam præponderare omnimodò, nec tam preciosi thesauri thecam eo loci tantillo occultèdam modio. Super qua re trutinata inter vos diu mutue collationis deliberatione, ad stipulante præterea archipræsulum & antistitum prudentiumque virorum conuientia, ad vestri, præpollentioris videlicet, eminētiam loci sanctorum cinerum transferri decreuistis pignora. Sed inter iter agendum, dum videlicet sanctæ deuotionis tandè celebraretur executio, sanctorumque preciosissimæ per non modicam itineris intercapedinem transferrentur reliquæ, contigit, vt par erat, plurimos finitiorum tam felicitatis opinionis occupari rumore. Inter nonnullos itaque auditorum comperit hæc languida quadam, quæ ægritudinis depressa pondere, lectuli detinebatur strato, vt non diebus iam numerosis ab eo nisi baiulata exurgeret. Sed cum hac optabili auditorum iucunditate, in spem bonam pariter erigitur, de destitutæ salutis recuperatione per sanctorum opitulationem fiducialiter certioratur. Vndè nō cunctata, per vnanimem sibi collateralē, apparatus candelæ munusculum, sanctorum meritis & præsentia precatur celeriter exhiberi. Assensit ille fideliter, sanctumque fidei aggrediens officium implere maturauit. Ecce autem, dictū mirabile, repentinum sanctorum suffragium derelicta coniunx experitur infirma. Euestigio nanque dirigit, qui præmissum à sanctorum accessu remouerent, maritū, vtpotè ipsa mox secutura, Sanctorumque præsentiam expetitura, & per semet quæ mittebat, oblatura. Sed inhibente loci vel temporis angustia, nè Sanctorum moraretur profectio, lator munusculi Sanctorum se misericordiæ præsentialiter sub-

Transferunt
sacre re-
liquiæ Gan-
dauum.

Ægra subi-
to reuale-
scit.

missus intulit, coramque ipsis omnium, qui aderant, notitia in vxore exhibita pietatis eorum opera, ad laudem & gloriam cunctipotentis Domini protestatus & professus est.

Vltio diuina in quendam se remere subducentem sanctorum traslationi.

Præterea quoniam profectiois conducebat competentia, locata naus cum mercenarijs iucundæ Sanctorum deuotioni instituitur famulari. Ecce autem vnus remis applicitorum, cui quoddam acciderat haud longè infortunium, rei familiaris dispendio stimulatus, susceptoque labore obsaturatus, ante destinatum itineris expensum tam sancto infelix sese subripere præsumpsit officio. Sed quia non contemnenda, nec vitilati priuata substituenda Sanctorum feretra fuerint, absque moroso perensit interstitio. Vt roneus nanque & inexorabilis electorum Dei aulus ministerio, non modo deliberatæ nõ profuit vitilitati, immò dignam non spontè passus est redargutionem. Discedens itaque non spatiosa peragrat itinera, neque desiderata expetit spatia: verum mentis alienatus integritate, pristino quoque membrorum frustratus vigore, vix proximæ sibi que citius oblata sepem cum gressibus offendens commigrat vicinæ, ibique stupidus deijcitur. Quinetiam superantem nihilominus instantis diei particulam, totumque sequentis noctis excursum debitæ impendens vltioni, hebebat attonitus. Artritus ergò aliquandiu tanto correptionis verberere, tandemque pio sanctorum, quos vilipenderat, obtentu benigno miserentis Dei visitatus respectu, ipse reatus sui medullitus intelligit offensam. Mox igitur vt fenestratum mentis penetrare, fera licet transiegit poenitentia, consopito pariter corpori desides reuigere vires: posthabitisque pristina intentionis mordacibus curis, solo verò sanctorum, pridem neglecto, nunc inhiante flagrans obsequio, emensa retrorsum festinis passibus remetitur itinera, vt tandem lætabundus eorum sese inferret præsentia. Cuius nimirum recentis castigatio verberis, veraque conuersio poenitudinis, velocia reddiderant. Nec requieuit, donec voti compos oprabilis, gloriosa sanctorum præsentia conferretur merita, coramque ipsis & multorum frequentia expertam in se protestatus est castigationem & clementiam. Ipso autem die, id est, octauo Calendas Aprilis, quo in monasterium præfatum cum reliquijs eidem est intratum, mulier quædam, Lenekin nomine, prauent, lumen diu amissum recepit Idibus Aprilis, feria tertia scilicet hebdomadæ paschalis. Puella quædam cæca de villa Scholt aduenit, nomine Teudsmudis, Vespertinam synaxim fratribus celebrantibus sustinens, redijt clarè videns, nec viæ ducem vltius quærens.

Cæcæ duæ lumen recipiunt.

Tres paralytica sanantur.

In ipsa villa fuit & altera intra annos infantia ita debilitata, vt ante annum nec pedibus incedere, nec saltem a lecto quiuerit surgere. Hanc mater, supra dictis virtutibus excita, primo manè inter brachia sub diuo sustulit, pro eius recuperatione votum Sanctis fecit, scilicet illò se cum sobole venturam, oblationem pariter deuotam secum delaturam. Quod vt expleuit, puella paulatim subrigens sese in pedes, stetit, conuuluit, ambulare coepit, & abiit. Ibidem extitit & alia, Leuich vocitata, itidem omni corporis virtute inualida. Et cum iam penè desperasset de vita, audita signorum, quæ illic fiebant, fama, ceruum sanctorum luminarijs deuouit. Mox vt illuc destinauit, valentia totius corporis statim reintegrari meruit. Vuentia nomen villa. Riberta erat illic mulier nuncupata, varijs passionibus detenta, & penè omni membrorum officio destituta. Ad horum memoriam deuota accessit, aliquantis diebus demorari instituit, sanitatem consecuta recessit.

Cæcus idè; gibbosus fit sanus.

Mulier præterea quædam 13. Calend. Maij pro filio rogatura venit. Huic filius domi relictus erat, nomine Adelgerus, non solum lumine oculorum destitutus, sed & capitis & corporis rheumatis motu gibbosus totus. Mater pro eius recuperatione orauit, votum fecit: timore filij, quem desperatum reliquit, citius redijt: vt domum remeavit, filium videntem reperit, cætera incolumitate gauderem lata recepit. Post hæc sub die

Cæca videt.

septimodecimo Calend. Iunij, aduenit ancilla, Egerin vocata, albedinem vel lippitudinem in oculis per annos multos perpeffa. Quæ Sanctorum meritis sospitatem in depta, sine ductore gaudens & exultans remeavit ad propria. Deinceps quinto Calend. Iunij mulier de villa Rothen, pauperula Adalmudis vocitata, dū ex infirmitate nimia facta fuisset cæca, audita Sanctorum fama, ad eorum desiderabat peruenire patrocinia: sed dum inflatis cruribus vix reperet, & à suis præ paupertate illò deduci neglecta esset, & hac desperatione nimis tabesceret, nocte superueniente se sopori indulsit, sanctum Landoaldū & Vincianam habitu splēdidissimo incensis cereis adstantes sibi cognouit. Eui-gilans, reintegratōnem totius corporis adesse sibi perensit, dolorem totius infirmitatis recessit.

recessisse didicit. In crastinum de illuminatione iam certa, de reliqua sanitate non dubia, per se cum alijs admiratoribus multis, Sanctorum limina tentauit inuifere, gratiarum actiones pro posse non cessauit impendere.

In crastinum, id est, quarto Calend. Iunij, quædam fœmina Fréthunara, & ipsa cæca, Sanctorum limina orationis gratia, causâ salutis expetendæ, adibat. Sed in ipsâ via necdum illic peruenerat, & ecce pristina sanitate recepta, incedens gaudebat. Sequenti demum die sancto Pentecostes, quod est tertio Calend. Iunij, quidam Theodoricus neruis totius corporis per annos multos contractus, multis veridicis testibus coram adstantibus, omnino sospitatem est adeptus. Deinde tertio Nonas Iulij, feria quinta eiusdem hebdomadæ, mulier cæca ex pago Brachbantenfi, Sanctos cum auxiliatum inuocasset, & luminare deferendū eis pro posse parasset, non mora extitit, & lumen oculorum recepit. De eodem pago extitit & altera mulier, quæ nimio renum affecta dolore, per vnus fermè anni spatium ad nullius, vt ipsa fatebatur, officij commoditatem valuit exurgere. Hæc vbi Sanctorum pignora delata didicit, & per ea illic mirari operari cognouit, candelam pro readipiscenda salute deuouit, vt sui in tanto dolore misererentur, orauit. Continuo sospitati pristina reddita, candelam sanctis deuotè offerens, cinctorium simul protulit, pro indepta incolumitate gratias Deo per Sanctorum merita immensas retulit.

De translatione S. Landoaldi & sociorum eius ad Gandensē cœnobium.

Vtile creditur, ad excitandas torpentium mentes, occulta Sanctorum miracula ad nouam vsque audientiam importare: quorum probata virtus, cursum festinantis animæ ad superos sufficit inflammare. Quis enim auditis beati Landoaldi præconijs, non statim meliore mente ad Deum euolat, nisi quem ad supernam Hierusalem nec spes, nec voluntas excitat? Nota eius merita, & tot miraculis celeberrima, quæ cum præ magnitudine non capit Oriens, remotum vsque ad Occidentem sunt porrecta. Nam præter ea, quæ adhuc viuus egit, quis non miretur ad sepulcrū eius tot fieri virtutes, quot veniunt languentes? Quæ cunctis notissimæ, apud Vuintershouum tamen magis celebres habentur: vbi apud ceteros diuulgata, visu teste, signa probantur. Cum igitur surdi & claudi, & id genus malè habentium circumquaque sancti merita faterentur, incongruum putabatur, sancti reliquias humili ecclesia detineri, raro adhuc honore venerari, officiumque diuinum paruo presbyterorum conuentu agi.

Quæ omnia animos fratrum in Gandensi cœnobio eò concitauerunt, vt sui crederent esse periculi, reliquias diū neglectas, raro adhuc honore venerari. Accitò ergo Vuomaro Abbate, quid agendum putet, vnanimis exorant: ipsumque ad transferendas reliquias facillè exorassent, nisi quòd quædam impedimenta sanò negotio obstiterunt. Nam quidam clericus Ortonis iunioris, qui Francis Imperator præfuit, prædictam sancti Bauonis villam suo iuri addicere præsumpsit, eamque dimittere rogatus, suam esse maluit. Cui iniustitiæ Imperator contraire monitus, vltro consensit, eo scilicet deuotior, quòd nouiter in fraternitatem fratrum susceptus, eorum etiam orationibus communicauit. Ità exclusa clerici præsumptione, S. Bauo sua recepit. Tunc Imperator ad transferendas reliquias operam dare exortus, priuilegio sui nominis locum prius ad honorem sancti Bauonis deliberare, dein ad exequenda fratrum desideria pari deuotione cœpir æstuarè. Ità accepto eiusdem priuilegio, data insuper à Papa Ioanne autoritate, pars fratrum non modica ad Vuintershouum vsque proficiscitur, & quid opus factò sit, ex arbitrio prudentiorum pensatur.

Erant in eodem procinctu presbyter quidam, quo nemo præsentium rem meliùs nouerat, Sarabertus nomine, sanctorū ibidem miracula eo magis expertus, quo eos venerabatur attentius. Hūc missò legato rogant adesse: sanctos sibi insinuari, & quæ plurima nouerat, eorum insignia reuelare. Sarabertus econtrà: Signa, inquit, hîc diuinitus acta, ad eò magna putantur, vt fidē excedant audientiū, nisi quòd sana fides nihil impossibile credit apud Deū. Nam ad corroborandam virtutū seriem certa ad sunt experimēta, infirmorū baculi, repentium scabella. Sed quia cōuenistis eas, quæ apud nos sunt, reliquias cognoscere, en tria in publico scrinia, quæ à me audire cupitis, vos ipsi potius visu teste perpendite. Si tamen ea, quæ ab antecessoribus comperta habeo, delectat in mediū producere, illo in scrinio, quod altius eminet, beati Landoaldi archipresbyteri integrum

Alia cæca videt.

Contractus reualefcit.

Miracula ad sepulcrū S. Landoaldi.

Francis, pro Germanis.

Deliberare, Gallica phraſi, pro, In manus dare seu reddere.

Luc. 1.

Vinciana
soror S. Lã-
doaldi.

grum corpus cum beato Amantio diacono suo, claudi scitote. In secundo eidemque contiguo continetur soror eius, beata Vinciana virgo, ab ineunte ævo integerrima, quæ blandimæta mundi respiciens, à Roma hunc vsq; locum dilecti fratris secuta est vestigia. Illud autem paulo remotius serinium, sanctam continet Landradam: quæ immortali sponso copulata, exacto vitæ suæ cursu, virginitatis suæ recepit coronam. Qui vbi verbis fecit finem, fratres maiori ardebant desiderio ad serinia accedere, cautè aperire, & quæ narrauerat, proprio visu cognoscere.

Grassatores
quidã non
possunt tol-
lere sancto-
rum reli-
quias.

Et accedentes, inuenerunt Epitaphium dignissimi confessoris, ad caput ipsius in preciosissimo marmore diligenter descriptum, quod tamen per omnia perlegere nequiuerant propter incendium paganorum olim factum, quod ideò videbatur ex parte fractum fuisse. Igitur beatum Landoaldum vitamque eius breui Epitaphio recolligunt, cæterasque Deo dilectas virgines proprio nomine ostendunt. Tunc consulto opus esse æstimantes, prædictum presbyterum aliosque huic operi idoneos aduocant, & quomodo honestius sancti transferantur, eorum prudentia pertractant. Dato consilio, ordinatisque ad transferendum reliquias, circumfinitimus occurrit populus, humeros subiiciunt, hilarique vultu, plurimis tamen gementibus, ad viciniam cuiusdam agelli sanctos efferunt. Quo in loco dum antiqua horum miracula in medium reuocarentur, hoc apud plerosque magis celebre putabatur, quod nunc ita, vt accidit, euoluere locus ipse adhortatur. Itaque euentum rei paucis verbis absoluaui. Erant quidam vesanæ mentis, omnem circa regionem ferro igneque vastantes, incerti loco, cadis auidi, suam perfidiam humano sanguine vix temperantes. Qui depopulatis aliquot ciuium ædificijs, dum nec ecclesijs sanctisque parant, hos secum etiam ferendos loco prædicto auferunt. Dumque ad hunc locum ulterius progressuri perueniunt, rigescente gressu, totoque immobiles corpore, vltra progredi nequeunt: vbi vident illicito operi nullum cedere effectum, seipsos detestantur, iniustum increpant negotium, sanctosque loco inuiti restitunt. Deinde sanctis humiliter exoratis, maturabant discedere, aliò quantocyus tendere, nè vindicta sui commissi traherentur membra, oculi damnarentur caligine. Hæc olim ita peracta dum nunc populus in memoriam reuocat, visum est eis, Sanctos ob similem rei euentum inclamare, vt vtrum reportari mallent, quam transferri, aliquo dignarentur indicio reuelare. Defixis in terram vultibus, alij pectora ferire, alij lachrymas fundere: plurimi tamen, quibus grauius erat Sanctorum præsentia viduari, alius cœperunt gemere.

En reueren-
tiam erga
sacras reli-
quias.

Exacta igitur oratione, fratres, qui iter citatum volebãt, eundi moram increpabant, tollique reliquias, easque efferi imperabant. Subiiciunt rursus humeros, & quia in Sanctis ferendis nullus labor celsit oneri, conclamatum est, idque eis omnibus sanè creditum, voluisse eos transferri. Cumque iam procul à monasterio sancti Trudonis agerent, (ibi quippe primam mansionem elegerant) primus fratrum, qui vtilitatis causa longius præterant, obuiam venit, plurimusque senum iuuenumque concursus diuersa Sanctis donaria intulit. Nonnulli, quibus metalli copia aut precise vestis ornamenta defuere, cereos aut sumptum lateri cinctum obtulerunt: alij, quibus nec horum copia erat, seipsos in contritionem cordis dederunt. Qui verò opulentiores videbantur, ex hoc, quod abundauit illis, misere: nihilominus eos equiparantes, qui licet modicum dederint, nihil tamen sibi detinuere. Visum est interea necessarium, in agello eodem moram fieri, tum propter aduentantium donaria, tum quia res exigebat prædicari in populo verbum Dei. Cumque ad audientiam & nomina sanctorum & merita præcefferunt, omnes, qui habebãt infirmos, nihil de salute eorum cunctati, adduxerunt. Videres contractos erigi, illuminari cæcos, surdos tam recipere auditum, quam diuersos languentes sospitatem. Ne ve hæc miraculorum insignia posteritati succedentium viderentur abolita, eo in loco crucem erigunt ligneam, ob memoriam scilicet sanctorum posteris transmittendam.

Multa sunt
miracula ad
sacras reli-
quias.

Puer sacrile-
gus à demo-
ne vexatur.
Sanatur.

Factum est autem vt vnus, qui cum cæteris circa locum sanctum discurrebat, puerulus cupiditate seductus, cadelas & alia, quæ fideles cum magna deuotione contulerãt, furando auferret. Qua de re sine mora ab antiquo hoste miserabiliter est possessus, ac integro sensu penitus priuatus. Inde parentes eiusdem pueri cum fletu nimio pœnitentiam agentes, & cum puero ad locum accedentes, atq; furtu restituentes, integerrimam per Sanctorum merita impetrauerunt sanitatem. Sed hæc plenius describenda illis committo, qui & partes reliquiarum habere meruerunt, & in quorum agelli cõfinio ipsa & alia

alia multa miracula, Domino auxiliante, facta sunt. His itaque peractis, cum reliquias susceptas ad monasterium sancti Trudonis festinarent deportare, non solum turba, verumetiam palliata monachorum processio cum cereis & id genus ornamentis obuiam ruere, eas honeste suscipere, deinde intra monasterium summa cum deuotione properabant inferre. Conuenientibus autem in crastino turbis, pauca de Sanctis ad ædificationem adstantium enarrantur: dataque tam populo benedictione, quam ipsi ecclesie reliquiarum portione, ad villam, quam Andelbrucken dicunt, proficiscuntur. Vbi quandam matronam, Sigeburgem nomine, quæ locum eorumdem Sanctorum diu in præcariam tenebat, adeunt: plurimaque cum ea tum de Sanctis tum de sua vtilitate conferunt. Tum illa: Ego, inquit, quæ de istis sum experta in me, breuiter tentabo euoluere, si tamen vobis est animus breuiter dicenda attendere. Nam in priori eleuatione sancti Landoaldi, cum me minus voluntariam exhibuissem, febribus correpta, per aliquot dies langui, morboque indies inualecente, offensam potius Sancti, quam periculum mortis extimui. Eo infortunio in eleuatione beatæ Landradæ cautiore effecta, me totum ipsi virgini officiosam reddidi, eiusque suffragantibus meritis, sanitatem, quam merito perdideram, recepi.

Suprà lib. 1.
Andresburgū dicitur.

Vix ea verba finierat, cum ecce quidam ipsius matronæ miles à ripa Thili fluminis, fratres ita alloqui properat: Ad laudem sanctorum horum idoneus testis peraccedo, eorumque in me beneficia, quo ad viuam, tacere nequeo. Nam quodam sinistro euentu cum ira domini mei Lantsonis, eiusque coniugis Sigeburgis incurrissem, quid agerem, quam in partem me verterem, ignorabam. Cumque anxius ad hoc peruenissem, vt de ipsa patria fugere deliberassem: adij die quadam presbyterum Sarabertum, nimia solitudine eiusmodi curæ fluctuans, & cum eo, quid mihi iam desperato esset agendum, consulendo, & adhuc semel miseriarum mearum querimoniam faciendo, pertentare curavi. Ille verò nihil hæsitans, fidere iubet, atque precium vnus cerei preparare horatur, vt hoc sancto Landoaldo deportetur. Continuo his consilijs diligenter acquiesci, & deuotissimè, sicut iusserat, expleui. Mira inde res, & mihi multum profutura. Nam vt ad beatam sancti Landoaldi memoriam accessi, & hunc pro angustijs meis intercessorem esse fideliter petij, ecce dominus meus prædictus Lantso post me veniens, & ipse oraturus introgressus est insperatè basilicam. Cœpi ergo mox ad adspæctum eius pallefcere atque nimis trepidare, nè cum me videret, subito interitum irrogaret. Sed longè aliter, quam æstimauim, sancto Landoaldo interueniente, accidit. Etenim nihil omnino mihi locutus est mali, sed ministerium meum, sicut prius, agere præcepit. Nam pincerna illius dudum fueram. Sic ab illo die vsque nunc securus de præterita angustia consisto. Talibus ergo & his similibus indicijs & miraculis per eum ostensis, certum est apud me, illum esse in numero beatorum.

Miraculum non contemnendum.

His ab eo dictis, fratres inter alia immuni onerati lucro egrediebantur, & ita nauim intrantes, cum magna prosperitate, Domini præeunte virtute, inde cum gaudio magno profecti sunt. Post hæc nautis studiosè nauigantibus, cum iam quiescissent, & in vno loco resedissent, accidit vt feretrum, in quo sancta Landrada continebatur, saltum cunctis cernentibus daret, ac se à sancto Landoaldo remoueret, præbens mirabiliter tanto sacerdoti reuerentiam & competentem honorem. Illud sanè miraculum, quod non multo post in ipso itinere factum est de quodam nauta, necnon & illud, quod de illo homine per merita sanctorum contigit, qui cor perditum & mentem per eorum misericordiam recepit, non est necesse isto in loco plenius perstringere, cum aliàs diligenter sit descriptum. His ergo miraculis, vt simpliciter propter nescientes profecti sumus, ita peractis, in ipso sacratissimo Dominicæ Annunciationis atque incarnationis die peruenerunt, Deo volente, ad sancti Bauonis monasterium, quod rectissimè vocatur Gandense coenobium. Et cum fideles quique ad beatas reliquias vndique cum exultatione nimia confluerent, quædam mulier aliorum manibus adducta, continuo est per eorum merita illuminata. Fratres verò deuotissimi, merito in aduentu Sanctorum gaudio magno præ cæteris sunt repleti, ac proinde solenni more vestiti, cum vniuerso ecclesiastico ornatu, & infinito agmine vndique confluentium populorum, obuiam delongè psallendo venientes, easdem sanctissimas reliquias ouantes in humeros suos susceperunt, & in basilicam cum exultatione magna introduxerunt, anno ab incarnatione Domini nongentesimo octogesimo, cui est honor & gloria in secula seculorum, Amen.

Aliud.

S. Bauonis Gandense coenobium.

Eleuatio

Eleuatio S. Landoaldi, archipresbyteri sociorumque eius Idibus Iunij, à quodam Gandauensi, vt apparet, monacho conscripta.

GLoriosus in sanctis suis omnipotens Dominus, mirabilis in maiestate sua, faciens mirabilia solus, dilectum suum Landoaldum, eiusque socios glorificauit multarum virtutum insignibus. Ipso enim, qui futura præuidet, ordinante, ac domino Abbate Vuomaro iubente, cum omni diligentia pro possibilitate temporis positi sunt in crypta, Sanctæ Mariæ virginis honori dedicata, quousque latius manifestarentur eorum merita, & meritorum testimonia. Interea Dominus sanctorum non immemor, cœpit reliquias nupèr delatas, ac sine debito honore depositas, miraculis multis glorificare, & quòd veræ reliquiæ essent, cunctis manifestare. Nam cæci ibidem recipiebant, Deo annuente, visum, claudi gressum, manci restorationem, atque varijs oppressi languoribus, perfectissimam cælestis medicinæ recuperationem. Tunc Christianus populus, seu propè seu procul positus, cum cereis & varijs oblationibus illuc venerunt, & coram ipsis reliquijs Deo incessanter pro necessitatibus vota vouerunt. Igitur dum hæc à Deo & per Deum agerentur in Gandauo, confurrexerunt aduersus Dominum & aduersus Christos eius, quidam in spiritu maligno, qui signa Domini videntes non videbant, & miracula Sanctorum audientes non intelligebant, & in eos, tanquam in mortuos malignantes, consilium & infamiam promulgauerunt vsque ad Rhemensium archipresulis audientiam. Abbas verò & fratres sancti Bauonis, excitati zelo domus Domini, & illorum spiritualis nequitie mendacio & errori opposites scutum fidei, & gladium sancti spiritus, profecti sunt Rhemos statuta die concilij. Vbi lectis & relectis actibus Sanctorum, & veritate probata de Sanctis, autoritate omnium episcoporum sancitum est ab omni conuentu synodali, exaltare sanctos intra sanctuarium.

Multa declaratur miracula ad S. Landoaldi & sociorum reliquias.

Santos quidam calumiantur.

In synodo Rhemensis confutatur.

Redeuntes igitur à concilio abbas & monachi, dominum Lindolphum Nouiomensis episcopum adeunt, cum autoritate archiepiscopi monent, orant & impetrant illum interesse statuto die sanctorum eleuationi. Gandauum in de perueniunt, Gandensibus de prosperitate sui itineris gaudium magnum inferunt, & venturæ festiuitati necessaria preparare non desistunt. Circūfluens itaque fidelium multitudo maxima, non cessabat in thesauros ecclesiæ, sicut olim ad arcam Dei, multa deferre: hinc viri, hinc feminae queque preciosa offerentes pro anima sua, tria decem ex auro argentoque construxerunt scrinia. Floruit ibi diuinæ miserationis operatio: quia ad omnes male habentes cælestis confluit medicatio: sanatis succedunt sanandi, & medicatis certatim se ingerunt medendi. Tertio igitur anno post aduentum Sanctorum in Gandauum, Lindolphus Nouiomensium episcopus, sicut promiserat, veniens, cum vniuerso clero, ab Abbate & cæteris fratribus cum ingenti susceptus est gaudio. Aderant ibi primates regni & populi, conuenerant sacerdotes & clerici, plures etiam de remotis mundi partibus, felici sanctorum rumore excitati. Et preparatis, quæ necessaria erant, ad effectum solennitatis, fratres solenniter accurati, obseruabant chorum in ordine suo, populus expectans stabat in gradu suo, cum idem pontifex totus festiuus cum ordinibus sacris egreditur de sacrario. Stans autem in publico, monet populum & exhortatur, confidentiam cordis habere in Domino, quatenus inceptum opus, eius dignè perficeretur auxilio.

Exod. 36.

Odor suauissimus est sanctorum corporibus.

Cælestis cantilena.

Eleuatur sacra corpora

Et data omnibus benedictione, cryptam ingreditur, disposita monachorum & clericorum processione Ecclesiastica, cantantium & psallentium Deo cum omni reuerentia. Apertisque sanctorum oculis, cuncti primates cum pontifice cernunt desiderabilem thesaurum Domini, cælesti nimirum dulcedine delectati, quasi in paradiso deliciarum Dei essent conuersati. Nam exhalans subito de relectis sanctorum corporibus odor perfudit ora & mentes omnium suauissimus. Vnde maxima salus tam corporis quam animæ emanauit adstantibus. Cælestis interim cantilenæ murmur auditur in scrinio sanctorum. De quo certissime creditur, congratulari conciuibus suis angelicos spiritus cælorum. O quam mirum & dulce spectaculum: dulce quidem cælestibus, mirum autem mortalibus. O beati & felices oculi, Sanctorum corpora intuentium: quorum proculdubio precium erit æternæ salutis gaudium. Virtus enim diuina in omnibus recondita viuificis, efflavit fragrantiam miri odoris & supernæ dulcedinis, quæ in hominibus operata est salutem vtriusque hominis. Pontifex igitur & monachi in incepto persistentes opere & officio, Sanctorum corpora condiebant more fidelium & more debito. Eleuantesque

DE S. VVLFRRANNO ARCHIEPISC. SENONEN.

325

iuantesque ea de vilibus & antiquis eorum vasculis, transtulerunt in scrinia, nouiter honorificè composita. Apertis deinde cryptæ ianuis, maximo labore procedunt, patens monasterium introeunt: sed nec ipse templi locus sufficiebat oblationes Sanctis deferentibus.

Tunc imperante episcopo, fortiter clamatum est in populo, vt quantocyus ecclesiam exirent sub diuo, nè fortè quisquam intus comprimeretur ab alio. Certatim verò proruentes, latam adiacentis prati planitiem petunt, si fortè vel ibi liberiores ad eos accessum habere possint. Qui autem Sanctorum ferebant corpora, cum difficultate erumpentes exhibant, & trahendo magis quàm ferendo in campum perueniebant. Videres illò multifluum concurrere populum, quasi de summis in præceps concurrere congregationes aquarum. Vbi sacerdos ascendens in altum, annunciabat populis verbum Domini, & recitatis quibusdam beati Landoaldi miraculis, omnes qui aderant, fecit in Domino congratulari. Finitis ergò à sacerdote verbi Dei sermonibus, Sanctorum reportantur reliquæ, & populus præiens & subsequens psallebat: Gloria tibi Domine. Pontifex verò præ foribus ecclesiæ expectans, excepit Sãctos Dei omni deuotione & debita veneratione, monachos & clericos monens in hymnis & confessionibus Deum benedicere. Et progressus, vbi in sancta sanctorum ascendit, composuit & ordinavit in thesauros Dei thesaurum à Deo concessum, coniungens Sanctos Sanctis in vnica basilica, quos in cælesti Hierusalem coheredes Christi collocavit Deus omnipotens in æterna gloria. Hinc pontificalibus infulis decoratus, celebrauit ad honorem Sanctorum, Deo Missarum solenne decus: & omnibus à Deo & in Deo felici more peractis, statuit & demandavit episcopali autoritate hunc diem solennem agere omnibus annis, ad honorem Dei & Domini nostri, qui Sanctos suos glorificat semper, & hîc & in seculum seculi. Facta est autem hæc sacratissima eleuatio, Deo & hominibus placidissima, atque sanctis angelis per omnia gratissima, à Lindulpho venerabilissimo viro Nouiomæ ciuitatis episcopo, cum inenarrabili clericorum siue monachorum gaudio, necnon infinito cœtu fidelium populorum, anno incarnati verbi nongentesimo octogesimo secundo, indictione decima, Idibus Iunij, tertio quoquè anno aduentus ad nos gloriosissimorum sanctorum.

VITA S. VVLFRRANNI, SENONENSIS ARCHIEPISCOPI, AVTHORE IONA MONACHO FONTANELLensi, eius contemporaneo.

PROLOGVS AVTHORIS.

Reuerentissimo atque sanctissimo præfuli vrbis Taruennæ, Abbatiq̃ue cœnobij Fontanelle Bains, vltimus seruorum Christi seruus Iona. Iubet apostolatûs vestri celsitudo, vt almi patris Senonum archiepiscopi meo studeam stylo condere vitam. Qui tempore regiminis sancti Ansberti abbatis Fontanellensis cœnobij, futuri præfulis Rothomagensis ecclesiæ, hoc adiens cœnobium, abruptis seculi laqueis, militiam Christi perseuerandi definitione suscepit, atque ad prædicandum Frisonum genti, catenus in ignorantie cæcitate sedenti, euangelici ministerij opus assumens, animum conuertit. Nam penès nos superstes manet venerabilis vitæ presbyter Ouo, ex ipsa Frisonum natione oriundus, qui viua voce narrat, quanta per eundem pontificem sanctum in eadem gente Christus virtutum miracula operari sit dignatus. Ex quibus pauca pro captu ingenij & opportunitate audientium fidei sermone inferemus. Sed tam præclaro operi pauper succumbit ingenium, tamque profunde rei non sufficit sermo sterilis, & ab omni scientiæ fecunditate ieiunus. Quanlibet ergò inualidis humeris impositum onus obedientiæ amore suscipiam, dabit Dominus oratione beata antistitis dicendi vires, qui diuitias bonitatis suæ sine vilo defectu scit effundere, & nescit, cum effuderit, euacuari.

Ee

NAR-

20. Martij.
Patria S.
Vulfranni.
Pater.

Fit clericus.

Creatur Se-
nonensis
antistes.

Virtutes
sancti viri.

Ansbertus
Rothoma-
genſis Epi-
ſcopus,
idemque
monachus.

Erenbertus
monachus
epiſcopus
Toſolanus.

Vulfrannus
pater Chri-
ſti Friſijs

Friſij muli

Eatus igitur Vulfrannus Senonum pontifex, exordium natiuitatis in territorio Vaſtinenſi habuit, patrimonio nuncupato Mauriliaco. Fuit enim carnis origine nobilis, ſed culmine mentis nobilior. Genitor quoque eius, Vulbertus nomine, in aula regis Dagoberti & filij eius Clodouci militari operi æuum impendit: prædictus verò Dei famulus in puerili etate conſtitutus, ab ipſo magiſtris catholicis traditus eſt, ſacrarum literarũ ſtudijs imbuendus. Qui per omne pueritiæ vel adoleſcentiæ tempus exercens, vſque ad virilem ætatem ab hac intentione animi non reflexit. Exin creſcentibus meritis piæ intentionis, clericatũ habitũ ſumens, parentum hortatu ac ſuffragij adminiculo ſultus, in aula regum iunioris Lotharij & Theodorici, eccleſiaſtici ordinis curæ delegatus, diuinis ſtudebat attentiffimè inſeruire edictis, terrena videlicet tranſiliens, atque ad cæleſtia ſemper amanda, petenda & quærenda peruolans. Sub horum tempore regum, electione populi Senonica vrbs, conſenſuque ac fauore omnium, pontifex eligitur & benedicitur. Succedit autem in ordine epiſcopatũ venerabili Lamberto pontifici. Qui ſuſceptum epiſcopatũ gradum, ad imitationem priorum ſanctorum, virtutum ornabat operibus. Commiſſam namque ſibi plebem & orationibus protegebat aſiduis, & admonitione pia ad cæleſtia anhelanda prouocabat. Et quod maximè doctores iuuare ſolet, ea, quæ agenda dicebat, ipſe prius agendo præmonſtrabat. Erat enim diuinæ dilectionis igne ſuccenſus, patientiæ virtute modeſtus, orationum deuotioni ſolertiſſimè intētus, affabilis omnibus, qui ad ſe conſolationis gratia veniebant. Erat abſtinentiæ caſtigacione inſignis, & gratia compunctiõnis ſemper ad cæleſtia ſuſpenſus.

Aliquot autem annis in præſulatu adminiſtratis, ſuperno oraculo in viſu admonitus, vt genti Friſonum verbum Domini antea illis inauditum euangelizaret, in ito opere apoſtolico, propoſuit illic animo pluribus prodeſſe. Erat autem eo tempore in vrbe Rothomagenſi, quæ & ipſa mater eſt ciuitatum, præſul ſanctiſſimæ religionis & Abbas monaſterij Fontanellæ, famulus Domini Ansbertus, & ipſe ſcientia literarum imbutus, ſed & eccleſiaſticiſ ſimul & monaſterialibus diſciplinis ſummè inſtructus, monachiũ & nomen ſeruans & habitum, in prædicto monaſterio multorum pater extans monachorum. Hunc pontificem adiens beatus Vulfrannus, ſuam ei patefecit voluntatem, vt prædicto populo, in tenebris ignorantie ſedenti, verbum vitæ immortalis annunciatet. Nam & antea poſſeſſionem ſuam, quæ vocatur Mauriliacus, quæ ſita eſt in territorio Vaſtinenſi, per teſtamētũ ſeriem prædicto ſacro loco & ipſi ſancto patri contradiderat, quæ facta erat anno 15. regis Theodorici. Necdum enim idem vir dei pontificatũ conſcenderat gradum. Intererat in hoc conuentu, & confirmauerat cum alijs illuſtribus viris hoc ſcriptum ſanctus Erenbertus, epiſcopus vrbs Toſanæ & monachus eiufdem cœnobij Fontanellenſis, cuius nunc oſſa ſacra in eodem monaſterio virtutum gloria pollent. Neſos quoque prædicti ſancti Vulfranni pontificis, nomine Mogiſtus, aliam largitionem edidit de patrimonio Maniaco ſiue villari, quod eſt ſitum in pago Meldunenſi. Qui in prædicto monaſterio monachus effectus, & regularibus ſubditis diſciplinis, ſpreis terrenis, cæleſtia ſperare didicit.

Sed his omiſſis, nunc intimadum, qualiter dictus ſanctus præſul ex præfata Friſonum gente plurimam prædicãdo conuerterit partem ad Chriſtum. Siquidem ad præfatum Fontanellenſe monaſterium perueniens, de eodem loco cooperatores verbi ſtrenuos & ad prædicandum idoneos, vtpotè actione ſimul & eruditione præclaros aſſumens, præparatis omnibus, quæ nauigatiõibus neceſſaria eſſe videbantur, in portu eiufdem monaſterij nauim aſcendit, & per fluuium magnum Sequanæ mare introiens Galliæ, nauigauit in Friſiam, & genti illius ac duci eius Radbodo verbum Dei annunciat, dicẽs deos non eſſe, qui manibus hominum facti eſſent: Dei materiam, lignum vel lapidem eſſe non poſſe: quorum recifuræ vel ligne abſumerentur, vel in vaſa quælibet, humano vſui neceſſaria formarentur, & pedibus conculcata, in terram verterentur: Deum potentem, æternũ, qui cælum & terram, maria & humanũ genus creãſſet, regeret & iudicaturus eſſet orbẽ in æquitate: cuius ſedes æterna, non in vili & caduco metallo, ſed in cælis eſſet credenda. Hæc & his ſimilia proſequẽte in clyto Chriſti ſacerdote vnã cum comitibus, libetè audiebatur, multiq̃ue quotidie nobiliũ & inſimorum, abrenunciata ſorde

forde idolatriæ, fidei fonte abluebantur. Nec prohibuit prædictus dux verbum, ut si qui vellent audire, prædicaretur, inter quos & filius prædicti Radbodi ducis credens, baptizatus est, imposito sibi nomine sui genitoris à præfato pontifice, & ab eo de sacro fonte susceptus, adhucque in albis positus, carne solutus, mundus, ut creditur, transiit in mundo.

Nec silentio est prætereundum, quod diuina pietas per eundem sanctum pontificem operari dignata est. Plurima enim virtutum miracula in itinere, dum ad eam iret, & in eadem gente, per eundem fiebant. Ex quibus vnum memoria tradere & posteris intimare, commodum duximus. Denique fratres, qui eum familiariter nouerunt, & coram quibus patratum est, dicere solent, & maxime vir reuerentissimus Vuando, tunc temporis diaconus & cooperatore in verbo Dei eiusdem præfulis, postea autem presbyter, & succedenti tempore eiusdem monasterij Fontanellensis Abbas, in quo educatus fuerat. Dum enim nauigaremus, inquit, in Frisiam, positus nobis in medio mari, quod adiacet regioni Morinorum, affuit hora, in qua sacrificium Deo victimæ salutaris immolandum erat. Tunc positus ancoris, nauis immobilis permanebat. Et celebrante eodem sancto pontifice Missarum solennia, ventum est ad locum, ubi minister patenam præfuli porrigere debuit: extensaque manu, expectabat horam, qua susciperet eam. Sed dum minister eam abluere vellet, in mare cecidit, prostratusque pedibus sancti pontificis, humiliter veniam precabatur, dicens quia dum eam abluere voluisset suis manibus, in maris elapsa profunda, in a petisset. Moxque idem vir Dei flectens genua sua ad patrem Domini nostri Iesu Christi, precabatur eius clementiam, ut qui quodam coram patribus in mari rubro fecerat miracula, propitius suis adesset precibus. Finita verò oratione, imperat diacono, ut in eum, in quem patena ceciderat, locum mitteret manum. Quo facto, mox ab imo maris eadem patena diuinitus reuecta, eiusdem ministri manui inhaesit. Quod videntes nauitæ caterique nauis comites, Dominum cunctipotentem totis viscerum præcordijs collaudauerunt, qui per seruum suum tale dignatus est operari miraculum. Sicque commixtionem corporis & sanguinis idem sanctus præful faciens, nomenque Saluatoris glorificans, sacrosancta Missarum solennia compleuit. Nec impar hic beatus pontifex in hoc facto fuit sancto Eliseo propheta, & beato patri Benedicto, per quos similia Christus fecerat miracula. Ad eorum enim preces ferrea de profundis aquarum remeant instrumenta, & isto claro præfule orate, lanx aurea diuinitus extemplo redijt ad supera. Diuulgatumque est hoc miraculum & celebre factum apud incolas Galliarum & Germanorum, ad quos hoc factum peruenire potuit, usque in præsentem diem. Nam & ipsa patena in eodem coenobio Fontanellensi pro munere sacro seruata tenetur, quam idem venerandus præful cum calice suo ibidem largitus est, dum monachicum sponderet votum. Altare quoque consecratum, in quatuor angulorum locis & in medio reliquias continens sanctorum in modum clypei, quod secum, dum iter ageret, vehere solitus erat. Vascula quoque & instrumenta largitus est, & tabernacula ecclesiastici ministerij plurima.

Aliud quoque eiusdem patris memorabile miraculum, sicut ab eis didicimus, coram quibus factum est, ob ædificationem posterorum narrare cur piget? Prædicante enim illo & docente prædictum populum Frisonum, contigit quadam die puerum quendam ex ipsa gente Frisonum ortum, dijs immolandum duci ad laqueum. Orabat autem S. pontifex incredulum ducem, ut huius pueri sibi vitam donaret, ne hominem ad imaginem Dei factum, sacrificium execrabile demonibus immolaret. Vocabatur autem idem puer Ouo. Respondebat autem dux patrio sermone, decretum esse lege perenni olim à prædecessoribus suis, omnique Frisonum gente, ut quemcunque fors elegisset, in eorum solennijs dijs offerendum sine mora. At verò sanctus præful dum persisteret in precibus, & præfatus populi princeps eius dignè petitioni satisfacere vellet, animosi gentiles, zelovani erroris denicti, sicut scriptum est: Zelus apprehendit populum ineruditum: vnanimis frustrabant eius precem, dicentes: Si tuus Christus de tormento mortis eum eripuerit, sit tuus, eiusque æuo perenni seruus. Ad hæc S. pontifex: Non hominum, inquit, in hoc facto, sed Domini Christi fiat voluntas. Appenditur denique puer in patibulo, adspicientibus Christianorum simulque gentilium turmis, per duarum ferè spatium horarum. Extemploque sacerdos Domini pro salute & vita non solum illius, qui in tormento erat mortis constitutus, verum etiam pro obcecatione populi, qui satanæ vinculis irretitus erat, flectens genua, hanc ad Dominum fudit orationem: Deus intuisibilis, immortalis & æterne, exorabilis tuus esto supplicibus: & sicut quondam Daniele liberasti de lacu leonum, ita hunc puerum de faucibus cripe illius sani leonis, qui circumiens

dat Christo
nomē, & in
ijs Radbo-
di filius.

Vuando
Abbas.

Missæ cele-
bratur in
mari.

Miraculum
insigne.

4. Reg. 6.

ordinis

Barbara
Frisonum
lex.

Precatio S.
Vulfranni
Dan. 6.

quærit quem deuoret: vt de illius duplici saluatione populus hic incredulus, depõsita forde idolatrie, ad veritatis conuertatur agnitione, & per cunctas generationes nomen tuum benedicatur in secula. Hac cõpleta oratione, ilico distrupa sunt vincula, quibus semiuui pueri guttur illigatum fuerat: sicq; illesus in terram ruit. Videbatur autẽ illi, vt post ipse narrabat, quasi sopore graui teneretur oppressus, sanctiq; pontificis zona pectore circumligatus, subleuaretur omnis eius corporis status. Apprehensaque eius manu, põtifex sanctus ait: In nomine Domini Iesu Christi exurge cõcitẽ sanus. Quo dicto, ilico incolumis surrexit, nullum illata sibi pœnæ sentiens dolorem: atque ex hoc factõ plurima Frisonum multitudo conuersa est ad Dominum: credebantque & baptizabantur, quotquot præordinati erant ad vitam æternam. Prædictus autẽ Ouo, lauacri salutaris vnda perflusus, atque à præfato põtifice Fontanellã perductus, literisq; sacris eruditus, postea diaconus consecratus, deinde sequenti tẽpore à venerando pontifice Reginaldo vrbs Rothomagensis presbyter ordinatur. Et quia erat in arte scriptoria eruditus, plurimos codices in prædicto scripsit monasterio, sed & testamenta & largitiones fidelium plurimas, quas ipsi loco felici munere conferebant. Ibiq; magno cõfectus senio, sub Ostrulphi Abbatis tempore vitam Deo digna conuersatione terminauit, magistris & domini sui Vulfranni sacerdotis eximij imitando vestigia.

Mulci Frisij
credunt in
Christum.

Alios quoque duos adolescẽtes ex ipsa Frisonum gente, qui similiter ritu profano demonibus erant immolandi, quorum vnus vocabatur Turinus, alterque Ingomarus, deprecante claro põtifice Vulfranno, præfatus dux vitæ donauit, & eidem gratuito munere contradidit. Qui diuinis mysterijs imbuti atque in fide confirmati, in sancta que Trinitatis nomine baptizati, & à demoniacæ seruitutis iugo erepti, libertate perenni donati sunt. Sicque à prædicto pontifice Fontanellam perducti, Hildeberto Abbati educandi traditi sunt. Qui sacris literis & cœlesti disciplina eruditi, sub regimine & dominio eiusdem patris & successorum eius, per plurima strenuè militauerunt tempora, ibique in ditone eiusdem cœnobij vsque ad vitæ suæ metas permanferunt.

Illud quoque stupendũ & antea inauditũ, & nisi Apostolo Petro, rarissimè alicui sanctorum concessum miraculũ, verax scribentis stylus pandat auribus fidelium. Mos pessimus, diabolica fraudẽ innẽtus, prædicto incredulorum duci inerat, vt corpora hominum damnatorum, in suorum solennijs demonũ & non deorum execrabiliter sepissimè diuersis litaret modis: quosdã videlicet gladiatorum animaduersionibus interimẽs, alios patibulo appendens, aliorum vitã laqueis acerbissimis extorquẽs: præterea & alios marinorum siue aquarum fluctibus instinctu diabolico submergebat. Erat in prædicta gẽte mulier quẽdam vidua, duos charissimos habẽs filios, qui ex forte missã, demonibus immolandi fuerant, & gurgite maris enecandi. Ducti nanq; sunt ad quendam locũ, bithalassi more aqua inclusum, vt dum rheuma maris eundẽ locũ cooperiret, miserabiliter fluctibus absorberetur. Erat verò, vt fertur, vnus ætate septennis, alterq; quinquẽnis. Cumq; rheuma maris tempore malaciæ prædictũ impleret locum, is, qui maior natu erat, puerulus minorem fratrem vnũ nitebatur sustollere, dũ iam ingurgitarentur. Aderat nanq; ad spectaculum infandum præfatus dux incredulus cum innumera turba gentilium: sed nulla compassionis pietas vel miserantis affectus, eius saxeam pectus emollire quilit. Sacer verò Vulfrannus pontifex eos sibi vitæque donari rogabat, dicẽs non esse iustum de hominibus ad imaginem Dei factis, ludum exhiberi demonibus. Tunc dux incredulus: Si Deus tuus, inquit, Christus eos de præfenti periculo liberauerit, eius eos dominio perpetim concedo, sitque eorum Deus, & ipsi eius perenniter serui. Tunc S. pontifex Vulfrannus: Secundum, inquit, tuum promissum fiat. Orate autem eo Dominum, concitẽ rheuma maris in altum se subrigens cumulum, Domino iubẽte, prædictum subito reddidit locũ aridum, in quo stabant innocentes, in proximo morituri. Sicque S. pontifex de Domini pietate filius, more Apostoli Petri, ad Dominum super aquas venientis, super vndas maris ambulauit, adspicientibus gentiliũ turmis, donec ad prædictos pueros perueniens, vnũ manu dextera, aliumq; sinistra apprehẽdens, plantis tantummodo aqua tinctis, quasi super humũ gradiens siccam, sic aquas maris calcans, pueros præfatos, Deo donante, de periculo eripuit mortis, & stenti matri reddidit incolumes, ac sacro baptismatis fonte abluens, vni nomen suum imposuit, à quo apud incolas Frisonum hoc nomẽ enituit. Quo viso miraculo, plurima gentiliũ multitudo conuersa est ad Dominum, credebantque & baptizabantur, quotquot præordinati erant ad vitam.

Præfatus autẽ princeps Radbodus, cum ad percipiendũ baptismã imbueretur, percontabatur à sancto episcopo Vulfranno, iuramentis eum per nomen Domini adstrin-

gens,

Mos planẽ
barbarus
ducis Frisio-
rum.

Præclarissi-
mum mira-
culum.
Matth. 14.

gens, ubi esset maior numerus regum & principum seu nobiliū gentis Frisonum, in illa videlicet cęlesti regione, quam, si crederet & baptizaretur, percepturū se promittebat: an in ea, quam dicebat tartarę regionem. Tunc B. Vulfrannus: Noli, inquit, errare in clyte princeps. Apud Deum certus est numerus suorum electorum. Nam prædecessores tuos principes gentis Frisonum, qui sine baptismi sacramento decesserunt, certum est damnationis suscepisse sententiam. Qui verò abhinc crediderit & baptizatus fuerit, cum Christo gaudebit in æternum. Hęc audiens dux incredulus, (Nam ad fontem processerat, ut ferunt) à fonte pedem retraxit, dicens non se carere posse consortio prædecessorum suorū Frisonum principum, & cum paruo pauperum numero residere in illo cęlesti regno. Quin potius non posse facile nouis dictis assensum præbere: sed potius permanfurum se in his, quæ multo tempore cum omni Frisonum gente seruauerat. At B. pontifex: Heu proh dolor, inquit, deceptum te video à seductore, qui humanum decipit genus. Sed nisi pœnitentiã egeris, & credideris, & in nomine Trinitatis baptizatus fueris, ianuam regni perennis nō intrabis, sed æternę damnationis pœna plecteris. Hęc dicente & docente S. pontifice, multi Frisonum credebant & baptizabantur, prædicto rege in paganismo perseverante. Nam à sacro fonte infeliciter recessit, & iam Vuillebrordum, cognomento Clementem, episcopum & doctorem præfata gentis accersiri fecit, ut ad eius consulta simul cum B. Vulfranno in doctrina suę religionis concordante efficeretur Christianus. Sed quoniam, ut scriptum est, in maleuolam animam non introibit sapiencia: quia dubitando per omnia in fide catholica, & tentādo sanctos antistites loquebatur, idēō obtinere non meruit, quod sicē quærebat. Cū verò eius legatum super hoc factō suscepisset, Vuillebrordus respondisse fertur: Quia prædicationem sancti fratris nostri Vulfranni pōtificis dux vester audire contempsit, meis quomodo obsecundabit dictis? Nam hac nocte vidi illum in visu catena religatum ignea. Vndē certum fore constat, damnationem illum iam subiisse æternam. Cumque iter caperet, quod ad domum eiusdem damnati ducis ducebat, nunciatur ei ipsum sine baptismi sacramento iam esse mortuum. Sicque cœptum deserēs iter, ad propria repeda-

Radbodi
barbara
vox.

Radbodus
à sacro fonte
retrahit
pedem.
Sap. 1.

Radbodus
miserē obit.

Nec prætereunda ratio est, quam de præfato duce Radbodo, venerabili presbytero Ouone narrante, didicimus, cur in Christū credere, ac fonte regenerationis noluit mergi. Nam in ægritudine positus, de qua & præsentis vitæ lucē clausit, perpetuasq; Auerni descendit ad umbras: dum sopori deditus foret, deceptor hominū diabolus, qui etiam Dei omnipotentis permissū in angelum se transfiguratur lucis, ei apparuit diademate aureo, circumfulgentibus gemmis, capite opertus, vesteque aurea textili toto amictus corpore: diuque attonitus præfatus princeps, diligenter in eum attendebat stupens ac tremebundus, admirans cuius speciei & virtutis esset, qui ei apparebat. Isque multo de artis nocendi sauisissimus draco inquit ad eum: Dic, quæso, fortissime virorū, quis te ita seduxit, ut à cultura deorum & à religione prædecessorum tuorum velis recedere? Noli ita, obsecro, agere: sed in his, quæ hætenus tenuisti, culturis deorū permanere: ibisque ad domos aureas æternaliter mansuras, quas tibi in proximo sum daturus, ut verborū memorum dictis adstruam fidem. Quapropter cras accersēs Vulfrannum doctorem Christianorum, inquire ab eo, vbinam sit illa mansio æternę claritatis, quam pollicetur te, si Christianum susceperis dogma, in cęlestibus habiturum. Quam cū demonstrare nequiverit, vtriusque partis mittantur legati, erog; dux itineris, & demonstrabo illis mansionem eximia pulchritudinis & fulgoris immensi, quam tibi post modicum sum daturus. Qui euigilans, S. pontifici Vulfranno cuncta per ordinē pandit. Sanctus autē pontifex ingemiscens eius damnatione, ait: Hęc illusio diaboli est, qui omnes vult perire, & neminem saluari. Quapropter salua temetipsum vir nobilis, credendo in Christum, & festina ad fontem baptismi, in quo est remissio omnium peccatorum, & nullo modo fidem accomodes verbis diaboli mendacibus. Ipse est enim seductor, qui vniuersum seducit orbem: qui propter suam superbiam de alto cęli culmine prostratus ruit in terram, & ex angelo benigno, dēmon terribissimus effectus est: cuius inuidia mors introiuit in orbem terrarum, dum primum hominem concupiscentiam docuit, atque ad inobedientię culpam traxit. Nam qui promittit aureas largiri mansiones sibi credentibus, tartareas potius inferi deducit ad sedes, fœtidumque lacum Cocyti. Vndē ut ab his pœnis eripi valeas, & bonis frui æternis, festina in Christo baptizari, in quo est remissio omnium peccatorum, & per quem vitæ cęlestis tribuitur ingressus.

Diabolus
apparet
Radbodo,
cumque
fallit.

Apoc. 12.

Sap. 2.

Hęc & huiusmodi plura prosequente S. pontifice, respondit prædictus incredulus

princeps, omnia se facturum quæ iubebat, si illa non demonstraretur mansio à suo deo, quam sibi largiturum sponderat. Cumque insuperabilè in cunctis Christi sacerdos animum illius cerneret, nè à gentilibus alia fingerentur pro alijs, misit continuo cum quodam Frisone suū diaconum. Qui cum paululàm ab oppido processissent, obvium sibi repperunt in humana effigie quendam itineris comitem, qui dixit eis: Properetis citò: nam ostensus sum vobis mansionè eximie pulchritudinis, quæ præparata est à deo suo principi Radbodo. Qui ducem ac comitè itineris prosequentes, loca diu peragrât incognita, donèc viam ingredientes latissimam, diuersorū generibus marmorum eam cernunt polito opere decoratam. Videntque à longè domum auream, ac perueniunt vsque ad plateam, quæ ante præfatam domū sita erat, & ipsa auro gemmisque strata. In-

Vide præstigi-
as dæmo-
nū, vt sole-
ant illudere
humanis
sensibus.

Ad signū S.
Crucis fati-
nicę p̄stigię
euaneſcut.

trantesque in domū aurei splendoris & incredibilis pulchritudinis, adspiciunt thronū miræ magnitudinis. Tum ductor itineris: Hæc est, inquit, domus & ista pulcherrima sedes, quam post eius mortè principi Radbodo deus suus largiturū se spondit. Et diaconus stupefactus in his, quæ viderat, dixit: Si à Deo cunctipotente facta sunt ista, perpetuò maneat: si autem à diabolo, citò dispareant. Et cum vallaret se continuo S. Crucis munimine, dux itineris, qui videbatur homo, euanescente transijt in diabolium, & domus versa est in lutū. Remanseruntque hi duo simul, Friso scilicet & diaconus, in medio locorum palustrium, quæ plena erant longissimis raucais virgultis. Triduoque immensi laboris iter conficientes, reuersi sunt ad oppidū, inuenientes præfatum ducē Radbodū sine baptismatis sacramēto mortuum. Narrantque B. Antistiti, quantam à diabolo petulissent illusionem. Friso autē credidit in Christum, & baptizatus est. Vocabatur autē Ingomarus. Qui & ipse ad Fontanellense cœnobiū B. Vulfrannum secutus est: Induciasque sibi renunciandi, quas putauerat se adipisci, prædictus dux minimè valuit impetrare: quia non erat ex ouibus Christi, neque ad vitam præordinatus æternam. Percrebuitque hoc stupēdum miraculū apud incolas gentis Frisonum, atque ex hoc facto plurima gentis multitudo conuersa est ad Dominū. Mortuus est autem infeliciter præfatus dux Radbodus, anno Domini Dei nostri Iesu Christi, in quem ipse credere contempsit, 719. qui erat annus septimus in clyti principis Caroli.

Is est Caro-
lus Martel-
lus.

Pipinus, pa-
ter Caroli
Martelli.

S. Vulfran-
nus abdi-
cat se pontifi-
catu.

Vita eius
in mona-
sterio.

Sanat para-
lyticum.

Venerabilis autem præsul Vulfrannus, cum tenuisset pontificatum Senonensis vrbis, cum licentia regis Childeberti & Pipini principis, ad prædicandum præfatæ Frisonum genti, sicuti diuinitus sibi fuerat reuelatum, animum cōuertit, qui erat annus Dominicæ incarnationis septingentesimus, Pipini quoque principis annus 13. Quod opus per annos quinque infatigabiliter peregit, ad Fontanellam monasterium sapius reuertens, vbi & monachicum assumpserat habitum. In eadem verbi Dei prædicatione occupatus, & in maiori senectute iam positus, (Nam & pedum dolore frequenter vexabatur) ordinato in episcopatu Senonicæ vrbis Gerico venerando pontifice, secessit ad præfatam Fontanellæ cœnobiū, ibique regularibus subditis disciplinis, coronam expectabat æternam. Nam & in hoc monasterio basilicam in honore S. Stephani primi martyris fabricauit, iuxta quam mansionè eidem præparauerat fratres: vbi diuino cultui deditus, sollicitus operis Dei curam exhibebat: quæ distabat à basilica S. Apostoli Pauli passibus ferè 30. Annis itaque pluribus expers erat lectuli. Cuius corpus sub monachali tunica ciliciū tegebat. Nam & ægrotis medelam ita conferebat, vt quocumque quis languore detentus fuisset, si ab eo visitari, benedici ac contrectari meruisset, in columitati mox pristinæ redderetur. Vir namque venerandus Bertgandus monachus, patruus videlicet Vuandonis Abbatis, ex ea passione, quæ Græco eloquio paralysis dicitur, ita subita membrorū dissolutione percussus fuerat, vt & loquelam pariter & omne corporis officium amitteret. Ad quem cum B. Christi pontifex Vulfrannus visendum venisset, & oleo pontificali benedictione consecrato eum tetigisset, in columitati mox pristinæ redditus est, fugataque est illic omnis molestia corporis. His & huiusmodi miraculorum signis, qualis fuerit eius vita, arbiter æternus edocuit.

Cuius etiam doctrinam id maxime commendabat omnibus, quia non aliter vivebat, quam docebat. Nihil enim huius mundi querere, nil amare curabat. Cuncta quæ sibi à regibus vel diuitibus seculi donabatur, mox hilariter pauperibus erogabat. Nunquam diuitibus, honoris siue timoris gratia, si quæ deliquissent, reticebat: sed aspera illos inuentione corripuit, atque ad elemosynas operumque bonorū executionem & verbis excitabat & actibus. Denique cum sacrificiū victimę salutaris Deo offerret, nõ elata in altū voce, sed p̄fusus ex imo pectore lachrymis, Domino vota cōmendabat. Cumque docendo verbū Dei in præfata puincia degeret occupatus, diuino admonitus oraculo, redijt ad

venera-

DE S. CVTHBERTO EPISCOPO LINDISFAR.

337

venerabile cœnobium Fontanellæ, quia suæ resolutionis diem iam proximè instare cognouerat: sicut ipse quoque tempore eodem nonnullis, sed verbis obscurioribus, quæ postea manifestè intelligerent, solita sibi benignissima dilectione padebat. Quibusdam hoc idem etiam manifestè reuelabat. Reuerso autem eo ad cœnobiū Fontanellæ, acri cœpit ardore febrium fatigari, & per aliquod tempus eadem corporis laborabat molestia: in quo toto ipso tempore & conditori gratias agere, & fratres publicè ac priuati non pratermittere docere. Admonebat nanque eos, vt virtutem dilectionis & pacis adinuicem & ad omnes seruarent. Instituta quoque disciplina regularis, quæ à sancte recordationis patre Vuandregifilo didicerant, vel in ipso viderant, in patrumq; precedentium factis siue dictis inuenerant, in defessa instantia sequerentur. Denique subiunxit, diem sui obitus in proximo imminere. Cumque hæc & huiusmodi plura sanctæ exhortationis verba inter sacra Missarum solennia eis loqueretur, atque percepta eius benedictione, de suo tam cito * responso tristes flentesque existerent, redijt ad stratam, quod iuxta ecclesiam S. Stephani martyris in mansiuncula sua fratres ei preparauerant. Ibi que languore corporis, quem diu protraxerat, per dies ingrauescente, septimo, vt sibi diuinitus promissum fuerat, die, postquam obitum suum Dominici corporis & sanguinis perceptione muniuit, soluta ab ergastulo corporis anima sancta, ducentibus angelis, æternæ felicitatis gaudia & consortia ciuium petijt supernorum.

Eius optimæ adhortationes ad monachos.

fortè * recessu

Abit è vita.

Obijt verò venerandus pontifex 13. Calend. Aprilium die, anno Dominicæ incarnationis 720. Sepultusque est, primò quidem in ecclesia B. Pauli Apostoli iuxta sacerdotè Domini Vuandregifilū, in dextera parte: in quo loco iacuit per annos 9. Sanctus quoque pater Vuandregifilus requieuit in eadē basilica annis 40. Ansbertus annis 11. Translati quoque sunt indè in basilicam B. Petri Apostoli à S. Baino episcopo vrbs Taruennæ, & rectore Fontanellenis cœnobilij, sub anno regiminis sui 5. qui erat annus ab incarnatione Domini 729. Qui ita integri ab omni corruptione cum vestimentis, quibus induti fuerant, reperti sunt, quasi eodem die sepultura fuissent traditi. Hæc ergò dies, cunctorum votis præstolata, aduenerat: sacerdotes, monachi, clericorumq; chori vnà cum fidelibus aderant plebibus. Tunc cum hymnorum laudibus tumuli aperiuntur, de quibus tantus ineffabilis fragrantie odor prodijt, vt mira dulcedine non solum in ecclesia circumstantem populū, verum & in atrijs sitam repleret plebem. Illati sunt autem in ecclesiam B. Petri Apostoli, & positi in absida eiusdem in orientali parte, vbi signis & miraculis coruscant, præfulge Christo, cui est cum Deo Patre in vnitate Spiritus sancti omnis honor & gloria, per cuncta secula seculorum, Amen.

Translatio SS. Vuulfrani, Vuandregifili & Ansberti.

VITA S. CVTHBERTI EPISCOPI LINDISFARNEN. AVTHORE VENERABILI BEDA PRESBYTERO.

Exstat tertio Tomo Operum eius.

P R A E F A T I O.

Omino sancto ac beatissimo patri Eadfrido Episcopo, sed & omni congregationi Fratrum, qui in Lindisfarnensi insula Christo deseruiunt, Beda fidelis vester conseruus, Salutem.

Quia iussistis dilectissimi, vt libro, quem de vita beatæ memoriæ patris nostri Cuthberti vestro rogatu composui, præfationem aliquam in fronte iuxta morem præfigerem, per quam legentibus vniuersis & vestra voluntatis desiderium, & obeditionis nostræ pariter assensio fraternæ claresceret: placuit in capite præfationis & vobis, qui nōstis, ad memoriam reuocare, & eis, qui ignorant, hæc fortè legentibus, notum facere, quia nec sine certissima exquisitione rerum gestarum aliquid de tanto viro scribere, nec tandem ea, quæ scripseram, sine subtili examinatione testium indubiorum passim transcribenda quibusdam dare præsumpsi: quin potius primò diligenter exordium, progressum ac terminū gloriosissimæ conuersationis ac vitæ illius ab his, qui nouerant, inuestigans, quorum etiam nomina in ipso libro aliquoties ob certum cognita veritatis indicium apponenda iudicavi: & sic demum ad schedulas manum mittere incipio. At digesto opusculo, sed adhuc in schedulis retento, frequenter & reuerentissimo fratri nostro Herefrido presbytero huc aduentanti, & alijs, qui diutiùs cum viro Dei conuersati, vitam illius

E c 4 optimè

Nota fidem
huius histo-
riæ.

Optimè nouerant, quæ scripsi, legenda atque ex tempore præstiti retractanda, ac nonnulla ad arbitrium eorum, prout videbantur, sedulus emendauit: sicque ablati omnibus scrupulorum ambagibus, ad purum certam veritatis indaginem, simplicibus explicitam sermonibus, commendare membranulis, atque ad vestra quoque fraternitatis presentiam absportare curauit: quatenus vestra authoritatis iudicio vel emendarentur falsa, vel probarentur vera esse, quæ scripta sunt. Quod cum Domino adiuuante pariterem, & coram senioribus ac doctoribus vestre congregationis libellus biduo legeretur, ac solertissimè per singula ad vestrum pensaretur examen, nullus omnimodis inuentus est sermo, qui mutari debuisset: sed cuncta, quæ scripta erant, communi consilio decernebantur absq; vlla ambiguitate legenda: & his qui religionis studio vellent, ad transcribendum esse tradenda. Sed & alia multa nec minora his, quæ scripsimus, presentibus vobis adiuuicem conferentes de vita & virtutibus beati viri, superintulistis, quæ prorsus memoria digna videbantur, si non deliberato ac perfecto operi noua interfere-re vel superaddere minus congruum atque indecorum esse constaret. Dehinc admonendam vestre almitatis coronam ratus sum, vt sicut ipse munus obedientie mee, quod iubere estis dignati, promptus soluere non distuli: ita vos quoque ad reddendum mihi vestra intercessionis præmium, pigri non sitis: sed cum eundem librum relegentes, pia sanctissimi patris memoria vestros animos ad desideria regni cælestis ardentius attollitis, pro mea quoque paruitate memineritis diuinam exorare clementiam, quatenus & nunc pia mente desiderare, & in futuro perfecta beatitudine merear videre bona Domini in terra viuentium: sed & me defuncto, pro redemptione animæ meæ, quasi pro familiaris & vernaculi vestri, orare & Missas facere, & nomen meum inter vestra scribere dignemini. Nam & tu sanctissime antistes, hoc te mihi promississe iam retines, in cuius etiam testimonium futura conscriptionis religioso fratri vestro Gudfrido Mansionano præcepisti, vt in albo vestra sanctæ congregationis meum nunc quoque nomen apponeret. Sciat autem sanctitas vestra, quia vitam eiusdem Deo dilecti patris nostri, quam vobis profa ediram dedi, aliquanto quidem breuius, sed eodem tamen ordine, rogantibus quibusdam è nostris fratribus, heroicis dudum versibus edidi. Quos si vos habere delectat, à nobis exemplar accipere potestis. in cuius operis præfatione promisi, me aliàs de vita & miraculis eius latius esse scripturum: quam videlicet promissionem in præfatione opusculo, prout Deus dederit, adimplere satago. Orantem pro nobis beatitudinem vestram Dominus omnipotens custodire dignetur incolumem, dilectissimi fratres & Domini mei, Amen.

Petit Beda
pro se de-
functo Mis-
sas & preces
fieri.

Scripsit hæc
vitam Beda
etiam car-
mine.

Quomodo Cuthbertus octennis puer, per infantem sit de episcopatu præmonitus. Cap. I.

20. Martij.

Thren. 3.

Adolescens
Cuthbertus
monachum
proficitur.

1. Reg. 3.

Pincipium nobis scribendi de vita beati Cuthberti, Ieremias propheta consecrat, qui anachoreticæ perfectionis statum glorificans, ait: Bonum est viro, cum portauerit iugum ab adolescentia sua. Sedebit solitarius & tacebit: quia leuabit se super se. Huius namque boni dulcedine accensus vir Domini Cuthbertus, ab ineunte adolescentia iugo monachicæ institutionis collum subdidit: & vbi opportunitas inuit, arrepta etiã conuersatione anachoretica, non paucò tempore solitarius sedere, atque ob suauitatem diuinæ contemplationis, ab humanis tacere delectabatur alloquijs. Sed vt hæc in maiore ætate posset, superna illi gratia ad viam veritatis paulatim à primis iam pueritiæ incitauerat annis. Siquidem vsq; ad octauum ætatis annum, qui post infantiam pueritiæ primus est, solis paruulorum ludis & lasciuia mentem dare nouerat: ita vt illud beati Samuelis tunc de ipso posset testimoniũ dici: Porro Cuthbertus necdum sciebat Dominum, neque reuelatus fuerat ei sermo Domini. Quod in præconium laudis dictum est pueritiæ illius, qui ætate maior, perfecte iam cogniturus erat Dominum, ac sermonem Domini reuelata cordis aure percepturus. Oblectabatur ergo, vt diximus, iocis & vagitibus, & iuxta quod ætatis ordo poscebat, paruulorum conuentibus interesse cupiebat, ludentibus colludere desiderabat. Et quia agilis natura, atque acutus erat ingenio, contententibus ludo sapius præualere consueuerat: adeo vt fessis nonnunquam cæteris, ille indefessus adhuc, si quis vltra secum vellet certare, quasi victor latabundus inquireret. Siue enim saltu, siue cursu, siue luctatu, seu quolibet alio membrorum sinuamine se exerceret, ille omnes æquæuos, & nonnullos etiam maiores, à se gloriabatur esse superatos. Cum enim esset paruulus, vt paruulus sapiebat, vt par-

parulus agitabat: qui postmodum factus vir, plenissime ea, quae paruli erant, deposuit. Et quidem diuina dispensatio primitus elationem animi puerilis digno se pedagogo compescere dignata est. Nam, sicut beatae memoriae Trumuuine Episcopus ab ipso Cuthberto sibi dictum perhibebat, dum quadam die solito hūctamini in campo quodam non modica puerorum turba insisteret, inter esset & ipse, & sicut ludentium leuitas solet, contra congruum naturae statum varijs flexibus membra plerique sinuarent, repente vnus de paruulis triennis ferme, vt videbatur, accurrit ad eum, & quasi senili constantia coepit hortari, ne iocis & ocio indulgeret, sed stabilitati potius mentē simul & membra subiugaret. Quo monita spernente, luget ille corruens in terram, & faciem lachrymis rigans. Accurrunt consolaturi ceteri: sed ille perstat in fletibus. Interrogant quid haberet repentinum, vnde tantis afficeretur lamentis. At ille tandem exclamans consolanti se Cuthberto, Quid, inquit, sanctissime antistes & presbyter Cuthberte haec & naturae & gradui tuo contraria geris? Ludere te inter paruulos non decet, quem Dominus etiam maioribus natu magistrum virtutis consecrauit. Audiens haec bona indolis puer, fixa intentione suscepit, illo nimirum spiritu interius eius praecordia docente, qui per os infantis extrinse eius auribus insonuit. Nec mirandum cuiquam, paruuli lasciuia per paruulum potuisse, Domino agente, cohiberi: qui ad prohibendam prophetiae insipientiam, ore subiugalis muti rationabilia verba, cum voluit, edidit: in cuius laude dictum est veraciter: Quia ex ore infantium & lactentium perfecisti laudem.

Admonetur
Cuthbertus
puer à tri-
mo infante.

Mirabilis
Deus in san-
ctis suis.

Num. 22.
2. Pet. 2.
Psal. 8.

Quomodo genu dolente claudus sit effectus, & angelo medicante, sine mora sanatus. Cap. 2.

Verum quia omni habenti dabitur, & abundabit, id est, habenti propositum amoremque virtutum, harum copia superno munere donabitur: quoniam puer Domini Cuthbertus quae per hominem accepit hortamenta, sedulo corde retinebat, etiam angelico visu & affatu confortari promeruit. Nam subito dolore genu correptum illius, coepit acri tumore grossescere: ita vt neruis in poplite contractis, pedem primo à terra suspensum, claudicans portaret: dehinc ingrauescente molestia, omni penè priuaretur incessu. Qui die quadam deportatus foras à ministris, atque sub diuo recumbens, vidit repente venientem de longè equitem albis indutum vestimentis, & honorabilem vultu: sed & equum, cui insidebat, incomparandi decoris. Qui cum adueniens, mansuetus illum saluaret alloquio, addidit quasi per iocum inquirere, si aliquod tali hospiti vellet praebere obsequium. At ille: Jam, inquit, promptissime tuis cuperem deuotus adfate obsequijs, si non, exigentibus culpis, huius compede languoris retinerer. Diu nanque est, quod molestia genu tumentis oppressus, nulla cuiuslibet medicorum industria possum sanari. Qui desiliens equo ac genu languidum diligentius considerans: Coque, inquit, triticam in lacte farinam, & hac cofectione calida tumorem superunge, & sanaberis. Et his dictis, ascendens equum, abiit. Ille iussis obtemperans, post dies paucos sanatus est: agnouitque angelum fuisse, qui haec sibi monita dedisset, mittente illo, qui quondam Raphaelē archangelum ad sanandos Tobiae visus destinare dignatus est. Quod si cui videtur incredibile, angelum in equo apparuisse, legat historiam Machabaeorum, in qua angeli in equis & ad Iudae Machabaei & ad ipsius templi defensionem aduenisse memorantur.

Matth. 15.

2. Mach. 10.
& 3.

Tob. 11.

2. Mach. 10.
& 3.

Quomodo ventis oratione mutatis, rates in Oceanum delapsas, reuocavit ad litus. Cap. 3.

AB hoc autē tempore deuotus Domino puer, sicut ipse postea familiaribus suis attestari solebat, saepe in angustijs se vallantibus orans Dominum, angeli meruit opitulatione defendi: necnon etiam pro alijs in periculo constitutis, quia benigna pietate supplicabat, exaudiebatur ab illo, qui clamantem pauperē exaudire, & ex omnibus tribulationibus eius consuevit eripere. Est denique monasterium non longè ab ostio fluminis * Tini ad meridiem situm, tunc quidem virorum, nunc autem mutato, vt solet, per tempora rerum statu, virginum Christo seruentium nobili examine pollens: qui videlicet famuli Christi dum ligna monasterij vsibus apta per memorati alueum fluminis de longè ratibus veherent, iamque è regione eiusdem monasterij vehendo deueniret, ac rates ad terram educere conaretur, ecce ventus subito ab occasu intempetius assurgens, abripuit rates, atque ad ostium fluminis trahere coepit. Quod videntes è monasterio fratres, emissis in fluuio nauiculis, eos qui in ratibus laborabant, adiu-

Psal. 33.

Thini

adiuuare nitebantur: sed vi fluminis ac ventorum violentia superati, nequaquam valebant. vnde facta desperatione humani adiutorij, confugerunt ad diuinum. Egressi nantque de monasterio, & labentibus in Oceanum ratibus, collecti in primo obice, flectebant genua, supplicantes Domino pro his, quos in tantum mortis discrimen iam iamque irruere cernebant. Sed prouisione diuina, quanuis diu precantium, vota sunt dilata, vt videlicet quanta esset in Cuthberto virtus precandi, patesceret. Stabat enim in altera amnis ripa vulgaris turba non modica, in qua stabat & ipse: quæ cum, ad spectantibus cum tristitia monachis, raptas porro per mare cereret rates, adeo vt quasi quinque aues paruulæ (quinque enim erant rates) vndis insidentes apparerent, cœpit irridere vitam conuersationis eorum, quasi merito talia paterentur, qui communia mortaliū iura spernentes, noua & ignota darent statuta viuendi. Prohibuit probra deridentium Cuthbertus: Quid agitis, inquires, fratres, maledicentes his, quos in letum iam trahi videtis? Nonne melius esset & humanius, Dominum pro eorum deprecari salute, quam de illorum gaudere periculis? At illi rustico & animo & ore stomachantes aduersus eum: Nullus, inquiunt, hominū pro eis roget, nullus eorum misereatur Deus: qui & veteres culturas hominibus tulere, & nouas qualiter obseruare debeant, nemo nouit. Quo accepto responso, ipse oraturus Dominum, genua flexit, caput in terram declinauit: statimque retorta vis ventorum, rates cum his, qui ducebant, gaudentibus integras ad terram eiecit, & iuxta ipsum monasterium in loco opportuno deposuit. Videntes autem rustici, erubuerunt de sua infidelitate: fidem verò venerabilis Cuthberti extunc laude digna prædicabant, & deinceps prædicare nullatenus cessabant: adeo vt frater quidam nostri monasterij probatissimus, cuius ipse hæc relatione didici, sese hæc ab vno ipsorum rustica simplicitatis viro, & simulandi prorsus ignaro, coram multis sæpè assistentibus audisse narrauerit.

Irrifores
monachorum
compefcuntur
à Cuth-
berto.

Pudescunt
infideles
monachorum
irrifores.

Quomodo cum pastoribus positus, animam sancti Aidani Lindisfarnensis episcopi ad celum ferri ab angelis adspexerit. Cap. 4.

Visio S.
Cuthberti.

AT vbi gubernatrix vitæ fidelium gratia Christi voluit famulum suum arctioris propositi subire virtutem, altioris præmij gloriam promereri, contigit eum remotis in montibus commissorum sibi pecorum agerem custodiam. Qui dum nocte quadam, dormientibus socijs, ipse iuxta morem peruigil in oratione duraret, vidit subito fufum de celo lumen, medias longè noctis interrupisse tenebras: in quo cælestium choros agminum terras petisse, nec mora, rapta secum anima claritatis eximia, supernam reddisse ad patriam. Compunctus est multum hoc visu Deo dilectus adolescens ad subeundum gratiam spiritualis exercitij, ac promerenda inter magnificos viros vitæ felicitatisque perennis: confestimque Deo laudes, gratiarumque referens actiones, sed & socios ad laudandum Dominum fraterna exhortatione prouocans: Heu miseri, inquit, qui somno & inertia dediti, non meremur semper vigilantium ministrorum Christi cernere lucem. En ipse cum modico noctis tempore peruigil orarem, tanta Dei magnalia conspexi: aperta est ianua cæli, & inductus illuc angelico comitatu spiritus cuiusdam sancti, qui nunc, nobis in infima caligine versantibus, supernæ mansionis gloriam ac regem illius Christum perpetuò beatus intuetur. Et quidè hunc vel episcopum quemlibet sanctum, vel eximium de fidelium numero virum fuisse existimo, quem tanto splendore lucis, tot ducentium choris angelorum cælis illatum vidi. Hæc dicens vir Domini Cuthbertus, non parum corda pastorum ad diuinæ laudationis reuerentiam accendit, agnouitque manè factò antistitem Lindisfarnensis eccle-

Aidani ani-
ma petire
regna cælorum.

sie Aidanum, magne vtique virtutis virum, per id temporis, quo viderat, raptum de corpore cælestia regna petisse: ac statim commendans suis pecora, quæ pascibat, dominis, monasterium petere decreuit.

Quomodo iter faciens, cibos Domino procurante, percepit. Cap. 5.

Matth. 6.

Cumque nouum vitæ continentioris ingressum sedulo iam corde meditaretur, affuit superna gratia, quæ animum eius arctius in proposito firmaret, ac manifestis edoceret indicijs, quia quærentibus regnum Dei & iustitiam eius, ea, quæ ad victum pertinent corporis, beneficio diuinæ prouisionis adiiciuntur. Quadam nanque die, dum iter solus ageret, diuertit hora tertia in villam, quam eminus fortè postea reperit: intrauitque domum cuiusdam religiosæ matris familiæ, paululum ibidem quiescere desiderans, & iumento potius, cui infedebat, quam sibi alimentum poscere curans. erat enim tempus incipientis brumæ. Suscepit ergo eum mulier benignè, rogauitque

uitque sollicitè, vt prandium parare atque illum reficere liceret. Negauit vir Domini: Non possum, inquit, adhuc manducare, quia dies ieiunij est. Erat nanque sexta sabbati, qua plerique fidelium ob reuerentiam Dominice passionis, vsq; ad nonam horam solent protelare ieiunium. Perstitit in rogando mulier, hospitalitatis studio deuota: Ecce, inquit, itinere quo vadis, nullum viculum, nulla hominum habitacula reperies. & quidem longum restat iter, neque ante solis occubitum valet consummari. Vnde precor, antequàm egrediaris accipias cibos, nè tota die ieiunium sustinere, vel etiam procraftinare cogaris. At ille, quanuis multum rogante femina, rogantis instantiam religionis amore deuincens, ieiunus viam repetijt, ieiunus diem duxit ad vesperam. Cumque instante iam vespera, cerneret se iter, quod proposuerat, eodem die non posse finire, neque vlla in proximo hominum hospitia, vbi manere posset, adesse: ecce subito iter faciens, vidit iuxta pastorum tuguria, quæ æstate infirmiter posita, tunc iam deserta patebant. Huc propter manendum ingrediens, equum, in quo venerat, alligauit ad parietem, collectumque foeni fasciculum, quem tecto ventus abstulerat, edendum illi apposuit: ipse orando horam ducere coepit. At subito inter psallendum vidit equum, elato sursum capite, tecta casa carpentem ore visumque trahentem, atque inter cadentia foena tecti, inuolutum pariter decidere linteum: volensque dinoscere certiùs quid esset, finita oratione, accessit, & inuenit inuolutum linteo dimidium panis calidi & carnem, quæ ad vnam sibi refectiõnem sufficere possent, laudemque decantans beneficij celestibus: Deo, inquit, gratias, qui & mihi pro eius amore ieiunanti, & meo comiti conam prouidere dignatus est. Diuisit ergo fragmen panis, quod inuenit, partemque eius dimidiam equo dedit: reliquum suo esui reseruauit: atque ex illo iam die promptior factus est ad ieiunandum, quia nimirum intellexit, eius dono sibi refectiõnem procuraram in solitudine, qui quondam Eliam solitariũ, quia nullus hominum aderat qui ministraret, eiusmodi cibo per volucres non pauco tempore paut, cuius oculi super timentes eum, sperantes autem in misericordia eius, vt eripiat à morte animas eorum, & alacos in fame. Hæc mihi religiosus nostri monasterij, quod est ad ostium Vuiri fluminis, presbyter nomine Inguuald, qui nunc longæ gratia senectutis magis corde mundo caelestia, quam terrena carnalibus cõtemplatur adspectibus, ab ipso Cuthberto, iam tunc episcopo, se audisse perhibuit.

Quale ei testimonium venienti ad monasterium Boisilus vir sanctus in spiritu perhibuerit. Cap. 6.

INterea venerabilis Domini seruus, relictis seculi rebus, monasterialem properat subire disciplinam, vtpote caelesti visione ad appetenda perpetuæ gaudia beatitudinis incitatus, ad tolerandam pro Domino esuriam sitimque temporalem, epulis inuitatus celestibus. Et quidem Lindisfarnensem ecclesiam multos habere sanctos viros, quorum doctrina & exemplis instrui posset, nouerat: sed fama prauentus Boisili, sublimium virtutum monachi & sacerdotis, Mailros petere maluit: casuque contigit, vt cum illo perueniens, equo desilisset, ingressurusque ad orandum ecclesiam, ipsum pariter equum & hastam, quam tenuerat manu, ministro dedisset, (necdum enim habitum deposuerat secularem) Boisilus ipse præforibus monasterij consistens, prior illum videret, prauidentem in spiritu, quantus conuersatione esset futurus quem cernebat, hoc vnum dixit adstantibus: Ecce seruus Dei: imitatus illum, qui venientem ad se Nathanaël intuitus, Ecce, inquit, verè Israëlita, in quo dolus non est. sicut religiosus ac veteranus Dei famulus & presbyter Sigfridus solet attestari, qui eidem Boisilo hæc dicenti inter alios adstabat, tunc in ipso monasterio adolescens, primis adhuc monachicæ vitæ rudimentis institutus, nunc in nostro, id est, Giruenti monasterio perfectum in Christo agens virum, & inter agra spiritus extremi suspiria lætum vitæ alterius sitiens introitum. Nec plura loquens Boisilus, peruenientem mox ad se Cuthbertum benignè suscepit, causamque itineris exponentem, quia videlicet monasterium seculo prætulerit, benignius secum retinuit. erat enim præpositus eiusdem monasterij. Et post dies paucos adueniente viro beatæ recollectionis Eata, tunc presbytero & Abbate monasterij ipsius, postea Lindisfarnensis ecclesiæ simul & eiusdem loci antistite, indicauit ei de Cuthberto, & quia boni propositi animum gereret exposuit, obtinuitque apud eum, vt accepta tonsura, fratrum iungeretur consortio. Et egressus monasterium, confestim equalè cæteris fratribus vitæ regularis obseruantiam tenere, vel etiam arctioris disciplinæ studijs supergredi curabat, legendi videlicet, operandi, vigilandi, atque orandi solertior. Sed & iuxta

Ieiunij sextæ ferie rã antiquum.

Diuinitis S. Cuthberto esca præbetur.

3. Reg. 17. Psal. 32.

Multi sancti viri in ecclesia Lindisfarnensi.

Iohan. 1.

Cuthbertus tondetur, & fit monachus.

Judic. 13. & iuxta exemplū Samfonis fortissimi, quondam Nazareū, ab omni, quod inebriare potest, sedulus abstinebat, non autem tantam escarum valebat subire continentiam, nè necessarijs minùs idoneus efficeretur operibus. Erat enim robustus corpore & integer viribus, atque ad quæcunque volebat, aptus exercitia laboris.

Quomodo angelum hospitio suscipiens, dum panem querit ministrare terrenum, cælesti ab eo remunerari meruit. Cap. 7.

Alchfridus rex construi cenobium vult.

Angelū hospitio accipit Cuthbertus.

Tres panes ab angelo relictū.

Videt crebro angelos, & cælestis pascitur.

2. Cor. 12.

CUmque post aliquot annos regi Alchfrido placeret, pro redemptione animæ suæ locum quendam regni sui, qui vocatur Inrhipum, ad construendum ibidem monasterium Eata Abbati donare, tollens idem Abbas quosdam fratres secum, in quibus & Cuthbertum, condidit ibi quod petebatur monasterium, atque eisdem, quibus antea Mailros, institutis disciplinæ regularis imbuit: ubi famulus Domini Cuthbertus suscipiendorum officio præpositus hospitum, probandæ suæ gratia deuotionis, angelum Domini suo suscepisse fertur hospitio. Exiens enim primo manè de interioribus monasterij ædibus ad hospitum cellulam, inuenit inibi quendam sedentem iuuenem: quem hominē æstimans, solito mox humanitatis more suscipit. Nam lauandis manibus aquam dedit, pedes ipse abluit, linteo exersit, fouēdos humiliter manibus suo in sinu composuit, atque ut horam diei tertiam etiam cibo reficiendus expectaret, rogauit: nè si ieiunus irret, fame pariter & frigore lassaretur hyberno. Purabat nanque hominem nocturno itinere simul & statibus defessum niueis, illò requiescendi gratia diluculò diuertisse. Negauit ille, & se citò iturum, quia longius esset mansio, ad quam properaret, respondit. At Cuthbertus diū multumque rogans, tandem adiuratione addita diuini nominis, ad manendum coëgit: statimque ut expletis horæ tercię precibus, vesçendi tempus aderat, apposuit mensam, sumēdas obtulit escas, & Obscuro te, inquit, frater reficias, dum rediens calidum panem affero. Spero enim quia iam cocti sint. At ubi redijt, non inuenit hospitem, quem edentem reliquerat. Explorat vestigia, quæ ierat, sed nulla vspiciam inuenit. Recens autem nix terram texerat, quæ facillimè viantis iter proderet, & quò declinaret, monstraret. Stupefactus ergò vir Dei, & secum querens de facto, reposuit mensam in conclaui. Quod ingressus, continuo obuiam habuit miri odoris fragrantiam. Circumspiciens autem, vndè esset orta tanta nidoris suauitas, vidit iuxta positos tres panes calidos insoliti candoris & gratiæ, pauensque, talia secum loquitur: Cerno quòd angelus Dei erat, quem suscepi: pascere, non pasci, veniens. En panes attulit, quales terra gignere nequit. Nam & lilia candore, & rosas odore, & mella præcedunt sapore. Vndè constat, quia non de nostra tellure orti, sed de paradiso voluptatis sunt allati. Nec mirum, quòd epulas in terris sumere respuerit humanas, qui æternę vitæ pane fruitur in cælis. Itaque vir Domini de ostensa miraculi virtute compunctus, maiorem ex eo virtutum operibus curam impendebat. Crescentibus autem virtutibus, creuit & gratia cælestis. Denique sapiens ex eo tempore angelos videre & alloqui, sed & esuriens, cibus, speciali munere à Domino preparatis, meruit refici. Nam quia affabilis & iucundus erat moribus, plerumquè dum ad exemplum viuendi præsentibus patrum præcedentium gesta referret, etiam quid sibi domini spiritualis superna pietas contulerit, humiliter interserere solebat. Et aliquandò quidem palàm, aliquandò autem velatè, quasi sub persona alterius, id facere curabat. Quod tamen qui audire, quia de seipso dixerit, intelligebant, iuxta exemplum magistri gentium, qui modò apertè suas virtutes replicat, modò sub prætextu alterius personæ loquitur, dicens: Scio hominem in Christo, ante annos quatuordecim, raptum videri ad tertium cælum. & cætera illius loci.

Quomodo sanato à languore Cuthberto, Boisilus moriturus, omnia quæ ei ventura erant, prædixerit. Cap. 8.

Cuthbertus peste corripitur.

Interea quia fragilis est & more freti volubilis omnis seculi status, instante subito turbine, præfatus Abbas Eata cum Cuthberto & cæteris, quos secum adduxerat, fratribus domum repulsus est, & locus monasterij, quod condiderat, alijs ad incolendum monachis datus. Nec memoratus athleta Christi mutatione loci mutauit mentē ab arrepto semel proposito militia cælestis, verum diligentissimè, iuxta quòd & antè facere consueuerat, beati Boisili dictis pariter auscultabat & actis. Quo tempore, sicut Herefridus familiaris eius presbyter & Abbas quondam monasterij Lindisfar-nensis, ipsum referre solitum testatur, morbo pestilentiæ, quo tunc plurimi per Britanni-

niam longè lateque deficiebant, correptus est. At fratres monasterij illius totam, pro eius vita & salute precates, duxere noctem pervigilem. Omnes enim, quasi hominis sancti necessariam sibi eius adhuc in carne præsentiam rebantur. Quod dum ipsi manè quidam de illis indicaret, (nam eo nescio fecerant) respondens statim: Et quid iaceo, inquit? Neque enim dubitandum est, quia tot taliumque virorum preces Deus non despexerit. Date baculum & caligas, Statimque exurgens cœpit tentare incessum, baculo innitens: & crescente per dies virtute, sanitatem quidem recepit: sed quia tumor, qui in femore apparebat, paulatim à superficie detumescens corporis, ad viscerum interiora prolapsus est, toto penè vitæ suæ tempore aliquantulum interaneorū non cessabat sentire dolorem, videlicet vt iuxta Apostolū, virtus in infirmitate perficeretur. Quem cum famulus Domini Boisilus à valetudine sanatum cerneret, ait: Vides frater, quia liberatus es à molestia, qua laborabas. Et dico tibi, quòd ea vltra iam tangendus non es, neque, hoc moriturus in tempore: simulque moneo, vt quia me mors vicina præstolatur, discere à me aliquid, quandiu docere valeam, non omittas. Non enim plus quam septem dies sunt, quibus mihi ad docendum sanitas corporis & linguæ suppetat virtus. Respondit Cuthbertus, nihil hæsitans de veritate dictorum illius: Et quid, rogo, mihi optimum est legere, quod tamen vna valeam consummare septimana? At ille: Iohannem, inquit, euangelistam. Est autem mihi codex, habens quaterniones septem, quos singulis diebus singulos possumus, Domino adiuuante, legendo, & quantum opus est, inter nos conferendo percurrere. Factumque est vt dixerat. Quam ideo lectionē tam citissimè cōplere volebant, quia solam in ea fidei, quæ per dilectionem operatur, simplicitatem, non autem quæstionum profunda, tractabant. Completa ergò post dies septem lectione, memorato morbo arreptus vir Domini Boisilus, diem peruenit ad vltimū: & hoc magna cum exultatione transiit, ad gaudium perpetuæ lucis intrauit. ferūt illum his septem diebus omnia Cuthberto, quæ futura restabant, exposuisse. Propheticus nanque, vt dixi, & miræ sanctitatis erat homo. Denique præfatæ acerbis pestilentia triennio, priusquam veniret, Eatano Abbati suo prædixit fuisse futuram, nec se illa tollendum celauit, ipsum verò Abbatem suum non ea moriturum, sed illo potius morbo, quem dysenteriam medici appellant, veridico, vt rerum exitus docuit, sermone præmonuit. Sed & Cuthberto inter alia, quia episcopus esset ordinandus, insinuauit. Vnde idem Cuthbertus, postmodum in secessu anachoreseos positus, dicere quidem nulli volebat, quia episcopum eum prædixerat futurum: sed tamen visitantibus se aliquoties fratribus, solebat multo cum dolore protestari, quia etiam si fieri possit, vt in caute permodicam domunculam habens deliteam, vbi circumferentes me vndique fluctus Oceani tumescentes, à cunctorum mortalium visu pariter & cognitione secludant: nec sic quidem liberum me ab insidijs mundi fallentis æstimo, sed ibi quoque, quia qualibet ex causa philargyria me tentans abripere possit, vereor.

Quam sedulus erga ministerium verbi Cuthbertus extiterit. Cap. 9.

POST obitum verò dilecti DE OFacer dotis Boisili, memoratum Præpositi officium Cuthbertus suscepit, & per aliquot annos spirituali, vt sanctum decebat, exercens industria, non solum ipsi monasterio regularis vitæ monita simul & exemplum præferbat, sed & vulgus circumpositum longè lateque, à via stultæ consuetudinis, ad cælestium gaudiorum conuertere curabat amorem. Nam & multi fidem, quam habebant, iniquis profanabant operibus, & aliqui etiam tempore mortalitatis, neglecto fidei, quo imbuti erant, sacramento, ad erratica idolatriæ medicamina concurrebant, quasi missam à Deo conditore plagam, per incantationes vel alligaturas, vel alia quælibet dæmoniæ artis arcana, cohibere valerent. Ad vtrorūque ergò corrigendum errorem, crebrò ipse de monasterio egressus, aliquoties equo sedens, sed sapiens pedes incedens, circumpositas veniebat ad villas, & viam veritatis prædicabat errantibus: quod ipsum etiam Boisilus suo tempore facere consueuerat. Erat quippe moris eo tempore populis Anglorum, vt veniente in villam clerico vel presbytero, cuncti ad eius imperium, verbum audituri, confluerent, libenter ea, quæ dicerentur, audirent. libentiusque, quæ audire & intelligere poterant, operando sequerentur. Porrò Cuthberto tanta erat docendi peritia, tantus amor persuadendi quæ cœperat, tale vultus angelici lumē, vt nullus presentium latebras ei sui cordis celare præsumeret, omnes palam quæ gesserant, confitendo proferrent, (quia nimirum hæc eadem illum lalere nullo modo putabant) & confessā, dignis (vt imperabat) penitentia fructibus abstergent. Solebat

Ff autem

2. Cor. 12.

Vaticiniū
Boisili.

Boisilus
migrat ad
Dominū.

Multa futura
prædicat.

Dat operā
hominibus
ad Deum
conuertendis.

Anglorū
feruor ad
audiendū
verbū Dei

autē ea maximè loca peragrarè, illis prædicare in viculis, qui in arduis a sperisque montibus procul positi, alijs horrore erant ad visendum, & paupertate pariter ac rusticitate sua doctorum prohibebant accessum: quos tamen ille, pio libenter mancipatus labori, tanta doctrinæ excolebat industria, vt de monasterio egrediens, sæpè hebdomada integra, aliquandò duabus vel tribus, nonnunquàm etiam mense pleno domum non rediret: sed demoratus in montanis, plebem rusticam verbo prædicationis simul & exemplo virtutis, ad cælestia vocaret.

Quomodo animalia maris, in quo pernox orauerat, illi egresso præbuerint obsequium, & frater, qui hæc videbat, præ timore languescens, eius sit oratione recreatus. Cap. 10.

Ebbe Abbatissa, foror. Osuini regis.

In mare vsque ad collum ingressus Cuthbertus Deo noctibus laudes perfoluit.

Matt. 17.

Cum verò sanctus vir in eodem monasterio virtutibus signisque succresceret, fama; operum eius circunquaque crebresceret, erat sanctimonialis foemina & mater ancillarum Christi, nomine Ebbe, regens monasterium, quod est in loco, quem Coludi urbem nuncupant, religione pariter & nobilitate cunctis honorabilis: nanque erat soror vterina regis Osuini. Hæc ad virum Dei mittens, rogauit, vt se suumq; monasterium gratia exhortationis inuisere dignaretur. Nec negare potuit, quod ab eo charitas ex ancilla Dei corde poposcit. Venit igitur ad locum, diesq; aliquot ibi permanens, viam iustitiæ, quam precabatur omnibus, actu pariter & sermone pandebat. Qui cum more sibi solito, quiescentibus noctu cæteris, ad orationem solus exiret, & post longas intempesta noctis vigilias, tandem instante hora communis synaxeos domum rediret, quadam nocte vnus è fratribus eiusdem monasterij, cum egressiorem illum silentiò cerneret, clanculò secutus eius vestigia, quò ire, quidve agere vellet, dinoscere querebat. At ille egressus monasterio, sequente exploratore, descendit ad mare, cuius ripæ monasterium idem superpositum erat: ingressusq; altitudinem maris, donèc ad collum vsque & brachia vnda tumens assurgeret, peruigiles vndisonis in laudibus tenebras noctis exegit. Appropinquante autem diluculo, ascendens in terrâ, denuò cœpit in litore flexis genibus orare. Quod dum ageret, venere continuo duo de profundo maris quadrupedia, quæ vulgò Lutræ vocantur. Hæc ante illum strata in arena, anhelitu suo pedes eius fouere cœperunt, ac villo satagebant extergere. Completoque ministerio, percepta ab eo benedictione, patrias sunt relapsa sub vndas. Ipse quoque mox domum reuersus, canonicos cum fratribus hymnos hora competente compleuit. At frater, qui cum de speculis præstolabatur, perculsus pauore ingenti, vix præ angustia premente domum nutante gressu peruenit: primoque mane accedens ad eum sese in terram strauit, veniam de reatu stulti ausus cum lachrymis flagitauit, nil dubitans illum nôsse, quid ipse noctu egerit, quidve pateretur. Cui ille: Quid habes frater? Quid fecisti? Num nostrum iter nocturnum lustrando explorare tentasti? Sed ea solum conditione tibi hoc indulgeo commissum, si promiseris te, quæ vidisti, nulli ante meum obitum esse dicturum. In quo nimirum præcepto eius secutus est exemplum, qui discipulis in monte gloriam suæ maiestatis ostendens, ait: Nemini dixeritis visionem, donec filius hominis à mortuis resurgat. Promittentem ergò quæ iusserat, fratrem benedixit, pariterque culpam & molestiam, quam temerarius incurrerat, absternit: qui virtutem, quam viderat, ipso viuente silentio tegens: post obitum eius plurimis indicare curabat.

Quomodo nautis tempestate præclusis serenum mare ad certum prædixerit, & orando cibos impetrauerit. Cap. 11.

Cœpit interea vir Dei etiam spiritu prophetiæ pollere, ventura prædicere, absentia nunciare. Quodam enim tempore pergens de suo monasterio, pro necessitate causa accidentis, ad terram Pictorum, qui Niduari vocantur, nauigando peruenit, comitantibus eum duobus è fratribus, quorum vnus postea presbyterij functus officio, virtutem miraculi, quam ibidem vir Domini monstrauit, multorum notitiæ patefecit. Venerunt autem illò post natalis Dominici diem, sperantes se, quia vndarum simul & aurarum arridebat temperies, citius esse redituros, idcoq; nec cibaria secum tulere, tanquam ocyus reuersuri, sed longè aliter quam putabant, euenit. Nam mox vt terram tetigere, tempestas fera suborta est, quæ iter eis omne re-

mean.

meandi præcluderet. Cumque per dies aliquot ibidem inter famis & frigoris pericula laterent, (quo tamen tempore vir Dei non marcida luxu ocia gereret, nec somnis vacare volebat inertibus: sed pernox in oratione persistere satagebat) aderat sacratissima Dominicæ apparitionis dies. Tum ille socios blando, ut iucundus atque affabilis erat, sermone alloquitur: Quid, rogo, tanta ignavia torpemus, & non quacunquē iter fatalis inquirimus? En tellus niuibus, nebulis cælum horrefcit, aër flatibus aduersis fluctibus æquor, ipsi inopia deficiamus, nec adest homo qui reficiat. Pulsemus ergo Dominum precibus, qui suo quondam populo maris rubri viam aperuit, eumque in deserto mirabiliter paut: orantes, ut nostri quoque misceretur in periculis. Credo, si non nostra fides titubat, non vult nos hodierna die ieiunos permanere, quam ipse per tot ac tanta suæ miracula maiestatis illustrare curauit: precorque, eamus alicubi quærentes, quid epularum nobis in gaudium suæ festiuitatis præstare dignetur. Hæc dicens, e-duxit eos sub ripam, vbi ipse noctū peruigil orare consueuerat. Eo aduenientes, inueniunt tria frustra delphininæ carnis, quasi humano ministerio secta & præparata ad cocturam, flexisque genibus, gratias egerunt Domino. Dixit autem Cuthbertus: Videtis dilectissimi, quæ sit gratia confidendi & sperandi in Domino. Ecce & cibaria famulis suis præparauit, & ternario quoque numero, quot diebus hîc residendum sit, nobis ostendit. Sumite ergo munera, quæ misit nobis Christus, & abeuntes reficiamus nos, maneamusque in trepidi. Certissima enim nobis post triduum serenitas cæli & maris adueniet. Factū est, ut dixerat: manente triduo tempestate præualida, quarto demum die tranquillitas promissa secuta est, quæ illos secundis flatibus in patriam referret.

Pernox in precibus persistit.

Exod. 14. & 16.

Diuinitus illi & socijs efcæ præbetur.

Quomodo iter faciens, aquila ministra viaticum & percepturum se esse prædixit, & perceperit. Cap. 12.

Quadam quoque die, cum prædicaturus iuxta consuetudinem suam populis de monasterio exiret, vno comite puero, iamque diu gradiendo fatigatis non parum adhuc restaret itineris, quousque ad vicum, quod tendebant, peruenirent, ait ad puerum, tentans eum: Dic age sodalis, vbi hodiè refici disponas: an habeas aliquem in via, ad quem diuertere valeas, hospitem. At ille respondens ait: Et hæc ipsa mecum, inquit, tacito in corde tractauit: quia nec viaticum iruri tulimus nobiscum, neque aliquem in itinere notum habemus, qui nos suo velit recipere hospitio: & non parum adhuc itineris superest, quod ieiuni sine molestia complere nequimus. cui vir Domini inquit: Disce filiule fidem semper & spem habere in Domino: quia nunquam fame perit, qui Deo fideliter seruit. Et sursum ad spectans, vidensque aquilam in alto volantem: Cernis, inquit, aquilam illam porrò volantem? Etiam per huius ministerium possibile est Domino, nos hodiè reficere. Talia confabulantes, agebant iter iuxta fluuium quandam, & ecce subito vident aquilam in ripa residentem, dixitque vir Dei: Vides vbi nostra, quam prædixi ministra residet? Curre, rogo, & quid nobis epularum, Domino mittere, attulerit inspicere, & citius affer. Qui accurrens, attulit piscem non modicum, quem illa nupèr de fluuiio præhenderat. At vir Dei: Quid inquit, fecisti fili? Quare ministræ suam partem non dedisti? Seca citius medium, & illi partem, quam nobis ministrando meretur, remitte. Fecit, ut iusserat, sumptaque secum parte reliqua, vbi tempus reficiendi aderat, diuerterunt ad proximum vicum: & dato ad assandum pisce, se pariter & eos, ad quos intrabant, gratissimo refecere conuiuio, prædicante Cuthberto verbum Dei, atque eius beneficia collaudante, & quia beatus vir, cuius est nomen Domini spes eius, & non respexit in vanitates & insanias falsas. Ac sic resumpro itinere, ad docendum eos, quos proposuere, profecti sunt.

Pisces ab aquila accipit. Psal. 109.

Quomodo prædicans populis, phantasticum subito ignem diaboli & præuiderit venturum & venientem extinxerit. Cap. 13.

Eodem tempore, dum congregatis in quadam villula per plurimos, verbum vitæ prædicaret, præuidit subito in spiritu antiquum hostem, ad retardandum opus salutis, adesse: moxque eius insidias, quas futuras intellexit, docendo præoccupare curauit. Nanque inter ea, quæ disputauerat, repente huiusmodi monita inseruit: Oportet, charissimi, ut quoties vobis mysteria regni cælestis prædicantur, intento hæc corde ac sensu semper vigilantissimo audiat: nè forte diabolus, qui mille nocendi habet artes, su peruacuis vos curis ab æternæ salutis auditione præpediat. Et hæc dicens, denuo sermonis, quem inter miserat, ordinem repetijt: statimque hostis ille nequissimus

Ff 2 phan.

Diabolus igne phantastico turbam à concione auocat.

phantasticum deferens ignem, domum iuxta positam incendit, ita vt viderentur faces ignium totam volitare per villam, ac iuuante vento fragor aëra concutere. Tum exiens, quasi ad extinguendum ignem, turba penè tota, quam docebat (nam paucos ipse manu missa retinuit) certatim aquas iactabat, nec tamen vna vera falsas potuit restituere flammam, donec orante viro Dei Cuthberto, fugatus author fallaciarum, ficta se cum incendia vacuas reportaret in auras. Quod videns turba, multum salubriter erubuit: rursusque ad virum Dei ingressa, flexis genibus, instabilis animi veniam precabatur, confitès se intellexisse, quia diabolus ab impedienda salute humana nec ad horam vacaret. At ipse confirmans inconstantiam fragilium, rursus, quæ cœperat, vitæ monita exequitur.

Quomodo flammam domus cuiusdam, vero igne ardentis, orando restinxerit. Cap. 14.

Act. 9.

NEC tantum ignem phantasticum, sed etiam verum, quem multi frigidis fontium vndis minimè valebant extinguere, ipse solis feruèribus lachrymarum riuulis compressit. Siquidem dum more Apostolorum, gratia salutifere instructionis vniuersa pertransiret, deuenit die quadam in domum cuiusdam deuotæ Deo foeminæ, quam crebrius inuisere curabat: quia & bonis operibus intentam nouerat, & ipsa eum primis pueritiæ nutrebat ab annis: vnde & mater ab eo cognominari solebat. Habebat autem domum in Occidentali parte viculi. Quam cum vir Domini Cuthbertus verbum seminaturus intraret, repente in Orientali plaga eiusdem vici per culpam incuriè domus incensa, vehementer cœpit ardere. Nam & ventus ab eodem climate assurgens non modicus, arripiebat ignitos foenci tecti fasciculos, & totam latè iactabat per villam. Iactantes aquam, qui aderant, fortior flamma repulit, longiusque fugauit. Tum præfata Dei famula cucurrit concita ad domum, in qua virum Dei receperat, obsecrans vt orando succurreret, priusquam domus ipsius & tota simul villa periret. At ille: Nè timeas, inquit, mater: animæ quior esto. Non enim tibi tuisve hæc quanlibet ferox flamma nocebit. Statimque egressus, ante ostium sternitur in terram. Quo adhuc orante, mutatur flatus ventorum, spiransque ab occasu, totum tantum incendiij periculum ab inuasiōe villule, quam vir Domini intrauerat, reiecit. Sicque in duobus miraculis, duorum patrum est virtutes imitatus: in phantasticis quidem & enacuatis incendijs, virtutem reuerendissimi & sanctissimi patris Benedicti, qui simulatum ab antiquo hoste quasi ardentis coquinæ incendiū, ab oculis discipulorum orando depulit: in veris verò æquè victis ac retortis ignium globis, virtutem viri venerabilis Marcellini Anconitani antistitis: qui ardenti eadem ciuitate, ipse contra ignem positus, orando flammam compescuit, quas tanta ciuium manus aquam proijciendo nequiuerat. Nec mirandum, perfectos & fideliter Deo seruientes viros tantam contra vim flammam accipere potestatem, qui quotidiana virtutum industria, & incentiua suæ castius edomare, & omnia tela nequissimi ignea nôrūt extinguere. Quibus aptissime congruit illud propheticum: Cum transferis per ignem, non comburèris, & flamma non ardebit in te. At ego & mei similes, propriæ fragilitatis & inertie conscij, certi quidem sumus, quia contra ignem materiale nil tale audemus: incerti autem an ignem illum inextinguibilem futuræ castigationis immunes euadere queamus. Sed potè est & larga pietas Saluatoris nostri, quæ indignis nobis & nunc ad extinguendam vitiorum incendia, & ad euadendas in futuro pœnarum flammam, gratiam suæ protectionis impèdat.

Qualiter dæmonium ab vxore præfecti, nec dum eueniens eiecerit. Cap. 15.

Hildmer præfectus religiosus.

Eius pia coniunx obfiderat dæmone.

VERUM quia paulo superius, quãtum idem venerabilis Cuthbertus aduersum simulatitias diaboli fraudes valuerit, exposuimus: nunc etiam, quid aduersus verum apertumque eius furorem valeat, explicemus. Erat præfectus Egfridi Hildmer nomine, vir religiosus cum omni domo sua deditus operibus, ideoque à beato Cuthberto specialiter dilectus, & cum itineris propinquitas congrueret, crebro ab eo visitatus. Cuius vxor cum elemosinis & cæteris virtutum fructibus esset intenta, subito correpta à dæmone, acerrimè cœpit vexari: ita vt fridèdo dentibus, voces miserabiles emittendo, brachia vel cætera sui corporis membra in diuersa raptando, non minimum cunctis intuentibus vel audientibus incuteret horrorè. Cumque iaceret explosa, & iam iamque videretur esse moritura, ascendit eius equus, & concitus venit ad hominem Dei, precatusque est eum, dicens: Obsecro, quia vxor mea male habet, & videtur iam proxima morti, vt mittas presbyterum, qui illam, priusquam moria

moritur, visitet, eique Domini corporis & sanguinis sacramenta ministret: sed & corpus illius hic in locis sanctis sepeliri permittat. Erubescere enim eam confiteri insanam, quam vir Domini sobriam semper videre consueverat. Qui cum ab eo parumper diuerneret, visurus quem mitteret presbyterum cum illo, cognouit repente in spiritu, quia non communi infirmitate, sed demonis infestatione premeretur coniunx, pro qua supplicabat. Reuersusque ad eum: Non, inquit, alium mittere, sed ipse ad visitandam eam tecum pergere debeo. Cumque agerent iter, coepit flere homo, & dolorem cordis profluentibus in maxillam lachrymis prode. Timebat enim, ne cum eam demoniosam inueniret, arbitrari inciperet, quia non integra Domino, sed fide ficta seruisset, quem vir Domini blandè consolatus: Noli, inquit, plorare, quasi inuenturus sim coniugem tuam, qualem non velim. Scio enim ipse, quantum te dicere pudeat, quia demonio vexatur: scio etiam, quia priusquam illò peruenerimus, fugato demonio, liberabitur, ac nobis aduenientibus cum gaudio occurrens, has ipsas habenas sanissima mente excipiet, nosque intrare citius obsecrans, ministerium, quod consueverat, nobis sedula impendit. Neque enim tali tormento soli subiiciuntur mali, sed occulto Dei iudicio aliquoties etiam innocentes in hoc seculo non tantum corpore, sed & mente captiuntur ad diabolo. Dumque hæc & huiusmodi verba in consolationem & eruditionem illius perorante Cuthberto, appropinquarent domui, fugit repente spiritus nequam, aduentum spiritus sancti, quo plenus erat vir Dei, ferre non valens. Cuius soluta vinculis mulier, quasi graui expergesta de somno, surrexit continuo, ac viro Dei gratulabundam occurrens, iumentum, quo sedebat, per frenum tenuit: moxque ad integrum recepto vigore mentis & corporis, eum citò descendere, atque ad benedicendam domum suam precabatur ingredi, deuotumque illi ministerium præbens, testabatur palam, quomodo ad primum freni eius tactum, omni se molestia priscae vexationis absolutam sensisset.

Insignis
pphetica
cognitio
in S. Cuth-
berto.

Pia matro-
na libera-
tur à dæ-
mone.

Qualiter in Lindisfarnensi monasterio vixerit vel docuerit. Cap. 16.

CVM ergo venerabilis Domini famulus, multos in Mailrosensi monasterio degens annos, multis virtutum spiritualium claresceret signis, transfudit eum reuerendissimus Abbas ipsius Eata in monasterium, quod in Lindisfarnensium insula situm est: ut ibi quoque regulam monachicam perfectionis & præpositi auctoritate doceret, & exemplo virtutis ostenderet. Nam & ipsum locum tunc idem reuerendissimus pater Abbatis iure regebat. Neque aliquis miretur, quod in eadem insula Lindisfarnea, cum permodica sit, & supra episcopi, & nunc Abbatis & monachorum esse locum dixerimus: reuera enim ita est. Namque vna eademque serorum Dei habitatio, utrosque simul tenet, immò omnes monachos tenet. Aidanus quippe, qui primus eiusdem loci episcopus fuit, monachus erat, & monachicam cum suis omnibus vitam semper agere solebat. Unde ab illo omnes loci ipsius antistites usque hodie sic episcopale exercet officium, ut regente monasterium abbate, quem ipsi cum consilio fratrum elegerint, omnes presbyteri, diaconi, cantores, lectores ceterique gradus Ecclesiastici, monachicam per omnia cum ipso episcopo regulam seruent. Quam viuendi normam multum se diligere probauit beatus Papa Gregorius, cum sciscitanti per litteras Augustino, quam primum genti Anglorum episcopum miserat, qualiter episcopi cum suis clericis conuersari debeant, respondit inter alia: Sed quia tua fraternitas monasterij regulis erudita, seorsum fieri non debet à clericis suis in ecclesia Anglorum, qua Deo auctore, nuper adhuc ad fidem perducta est: hanc debet conuersationem institueret, quæ in initio nascentis Ecclesiæ fuit patribus nostris, in quibus nullus eorum ex his, quæ possidebant, aliquid suum esse dicebat: sed erant illis omnia communia. Igitur ad Lindisfarnensem ecclesiam siue monasterium vir Domini adueniens, mox instituta monachica fratribus viuendo pariter & docendo tradebat. Sed & circumquaque morantem vulgi multitudinem, more suo crebra visitatione ad caelestia quaerenda ac promerenda succendebat. Nec non etiam signis clarior effectus, plurimos, varijs languoribus & tormentis comprehensos, orationum instantia priscae sanitati restituit: nonnullos ab immundorum spirituum vexatione, non solum præsens orando, tangendo, imperando, exorcizando: sed & absens vel tantum orando, vel certè eorum sanationem prædicando curauit. In quibus erat illa præfecti vxor, de qua supra retulimus. Erant autem quidam in monasterio fratres, qui priscae suæ consuetudini, quam regulari mallent obtinere custodire: quos tamen ille modestæ patientiæ suæ virtute superabat, & quotidiano exercitio paulatim ad melioris propositi statum conuertebat. Denique sapius

S. Cuthbertus fit Præpositus ecclesie nobis Lindisfarnens.

Episcopi Lindisfarnensium cum toto Clero suo sunt monachi.

Est libr. 12. epistolarum, ad eius calicem.

A. 4.

in cœtu fratrum de regula disputans, cum acerrimis contradicentium fatigaretur in iurijs, exurgebat repente, & placido vultu atque animo egrediens, dimittebat conuentum: ac sequente nihilominus die, quasi nil obiectionis pridie sustinisset, eadem, quæ prius, monita eisdem dabat auditoribus, donec illos paulatim, vt diximus, ad ea, quæ vellet, conuerteret. Erat nanque vir patientiæ virtute præcipuus, atque ad perfectenda fortiter omnia, quæ vel animo, vel corpori aduersa ingerebantur inuictissimus, nec minus inter tristia, quæ contigissent, faciem prætendens hilarem: ita vt palam daretur intelligi, quia interna spiritus sancti consolatione, pressuras contemneret extrinsecas. Sed & vigiliarum atq; orationis ita studiosus existeret, vt aliquoties tres siue quatuor noctes continuas peruigil transgressis credatur, cum per tantum temporis, nec ad lectum proprium, * nec extra dormitorium fratrum, locum aliquem in quo pausare posset, haberet. Sine enim locis secretioribus solus orationi vacabat, siue inter psallendum operabatur manibus, torporemque dormiendi laborando propellebat, seu certe circuibat insulam, quomodo se singula quæque habent, pius explorator inquirens, pariter & longitudinem sibi psalmodiæ ac vigiliarum incedendo alleuians. Deniq; argere solebat pusillanimitatem fratrum, qui grauius ferret, si qui se nocturnæ vel meridiana quietis tempore importuna forte inquietudine suscitarer, dicens: Nemo mihi molestiam facit me excitando de somno, sed potius lætificat me, qui excitat. Facit enim me, discusso torpore somni, vtilitatis aliquid agere vel cogitare. Tantum autem communitati dedit, tantum celestibus ardebat desiderijs, vt Missarum solennia celebrans, nequaquam sine profusione lachrymarum implere posset officium: sed congruo satis ordine, dum passionis Dominicæ mysteria celebraret, imitaretur ipse, quod ageret, seipsum videlicet Deo in cordis contritione mactando, sed & adstantes populos sursum corda habere & gratias agere Domino Deo nostro, magis ipse cor quam vocem exaltando, potius gemendo quam cantando admoneret. Erat zelo iustitiæ feruidus, ad arguendum peccantes: erat spiritu mansuetudinis modestus, ad ignoscendum poenitentibus: vt nonnunquam sibi confitentibus peccata sua, his, qui deliquerat, prior ipse, miserans miseris, lachrymas funderet, & quid peccatori agendum esset, ipse iustus suo monstraret exemplo. Vestimentis vtebatur communibus, ita temperanter agens, vt horum neque munditijs, neque fordibus esset notabilis. Vnde vsque hodie in eodem monasterio exemplo eius obseruatur, ne quis varijs aut preciosis coloris habeat indumentum: sed ea maximè vestium specie sint contenti, quam naturalis ouium lana ministrat. His & huiusmodi spiritualibus exercitijs vir venerabilis, & bonorum quorumq; ad se imitandum prouocabat affectum, & improbos quosque ac rebelles vitæ regulari, à pertinacia sui reuocabat erroris.

Qualiter sibi in insula Farne, pulsus demonibus habitationem fecerit. Cap. 17.

Petit locum desertum S. Cuthbertus.

Psal. 83.

Farne insula.

Ephes. 6.

Aedificium à Cuthbert.

AT postquam in eodem monasterio multa annorum curricula expleuit, tandem diu concupita, quæ sita ac petita solitudinis secreta, comitante præfati Abbatis sui simul & fratrum gratia, multum lætabundus adiit. Gaudebat nanque, quia de longa perfectione conuersationis actiua, ad ocium diuinæ speculationis iam mereretur ascendere. Lætatur ad eorum fortem se pertingere, de quibus canitur in Psalmo: Ambulabunt de virtute in virtutem: videbitur Deus deorum in Sion. Et quidem in primis vitæ solitariae rudimentis secessit ad locum quendam, qui in exterioribus eius cellæ partibus secretior appareret. At cum ibidem aliquandiu solitarii cum hoste inuisibili orando ac ieiunando certaret, tandem maiora præsumens, longinquorem ac remotiorem ab hominibus locum certaminis petijt. Farne dicitur insula, medio in mari posita: quæ non, sicut Lindisfarnensium incolarum regio, bis quotidie, accedente æstu Oceani, quem rheuma vocant Græci, fit insula, bis renudatis, abeunte rheumate, litoribus, contigua terræ redditur: sed aliquot millibus passuum ab hac semijnsula ad Eurum secreta, & hinc altissimo, & inde infinito clauditur oceano. Nullus hanc facile ante famulum Domini Cuthbertum solus valebat inhabitare colonus, propter videlicet demorantium ibi phantasias dæmonum: verum intrante eam milite Christi, armato galea salutis, scuto fidei & gladio spiritus, quod est verbum Dei, omnia tela nequissimi ignea extincta, & ipse nequissimus cum omni satellitum suorum turba porro fugatus est hostis. Qui videlicet miles Christi, vt deuicta tyrannorum acie, monarcha terræ, quam adierat, factus est, condidit ciuitatem suo aptam imperio, & domos in hac æquè ciuitati congruas erexit. Est autem aedificium situ penè rotundum, à muro

DE S. CVTHBERTO EPISC. LINDISFARN.

343

muro vsque ad murum mensura quatuor ferme siue quinque perticarum distentum. Murus ipse de foris altior longitudine stantis hominis. Nam intrinsecus viam cadendo rupem, multo illum fecit altiorem, quatenus ad cohibendam oculorum siue cogitationum lasciuiam, & ad erigendam in superna desideria totam mentis intentionem, pius incola nil de sua mansione præter cælum posset intueri. Quem videlicet murum non de secto lapide, vel latere & cæmento: sed impolitis prorsus lapidibus & cespite, quem de medio loci fodiendo tulerat, composuit. E quibus quidam tantæ erant granditatis, vt vix à quatuor viris viderentur potuisse leuari: quos tamen, angelico adiutus auxilio, illuc attulisse aliudè & aliud ad cõmunes vsus aptum habitaculum: quorum parietes quidem de naturali terra multum intus forisq; circumfodiendo siue cædendo cõfecit: culmina verò de lignis in formibus & scæno superposuit. Porrò ad portum insule maior erat domus, in qua visitantes eum fratres suscipi & quiescere possent: nec longè ab ea fons, eorundem vsibus accommodus.

to extru-
tum.

*Quomodo precibus aquam de arida produxerit, vel qualiter in Anachorese
vixerit. Cap. 18.*

AT verò ipsa eius mansio aquæ erat indiga, vtpotè in durissima & propè saxea rupe condita. Accitis ergò vir Domini fratribus, (necdū enim se ab aduenientium secluserat ad spectibus) Cernitis, inquit, quia fontis inops sit mansio, quam adij? Sed rogemus (obsecro) illum, qui conuertit solidā petram in stagna aquæ, & rupes in fontes aquarum: vt non nobis, sed nomini suo dans gloriam, de hac quoque rupe saxosa nobis venam fontis aperire dignetur. Fodiamus in medio tuguri unculti mei, credo, torrente volupratis suæ porabit nos. Fecerunt ergò foueam, quam in crastinum, emanante ab internis vnda, repletam inuenerunt. Vndè dubium nō erat, hanc orationibus viri Dei de aridissima ac durissima prius terra elicitam fuisse aquam. Quæ videlicet aqua mirum in modum primis contēta ripis, nec foras ebulliendo pauimentum inuadere, nec hauriendo nouit deficere: ita moderata gratia largitoris, vt nec necessitati accipientis superflueret, nec sustentandæ necessitati copia deesset. Facta ergò, iuuatibus se fratribus, mansione ac domibus præfatis, incipit habitare solus vir Domini Cuthbertus. Et primò quidem venientibus ad se fratribus, de sua cella egredi, eis que ministrare solebat: quorum dum pedes aqua calida deuotus lauaret, coactus est aliquoties ab eis etiam se discalceare, suosque pedes illis ad abluendum præbere. Nanque intantum à cultu sui corporis animum sustulerat, atque ad animæ solius cultum contulerat, vt semel calceatus tibracis, quas pelliceas habere solebat, sic menses perduraret integros. Aliquandò etiam calceatus in pascha, non nisi post annum, redeunte paschæ tempore, propter lauacionem pedum, quæ in cœna Domini fieri solet, se discalceasse dicatur. Vndè ob crebras preces incuruationesque genuum, quas calceatus exercebat, callum oblongum nec exilem in confinio pedum & tibiæ habuisse depræhensus est. Deindè in crescente studio perfectionis, includitur in suo monasterio, atque ab hominum remotus ad spectibus, solitariam in ieiunijs, orationibus & vigilijs discit agere vitam, rarum cum aduenientibus deintus habes colloquium, & hoc per fenestram: qua primitus aperta, & videri à fratribus, & fratres, quos alloquebatur, ipse videre gaudebat. Exindè procedente tempore & ipsam occlusit, nec nisi dandæ benedictionis vel alterius cuiuslibet certè necessitatis gratia, referabat.

Psal. 113.

Precibus
in insula
fontē im-
petrat.

Viuuit pla-
nè solita-
tius.

Qualiter à messe, quam sua manu seruèrat, verbo volucres abegerit. Cap. 19.

ET primùm quidem per modicū ab eis panem, quo vesceretur, accipiebat, ac suo bibeat è fonte: postmodum verò proprio manuum labore, iuxta exempla patrum, viuere magis aptum ducebat. Rogauit ergò afferri sibi inibi instrumenta, quibus terram exerceret, & triticum, quod sereret. Sed feminata verno tempore terra, nullos vsque ad medium ætatis, reddidit fructus. Vndè visitatibus se iuxta morem fratribus, aiebat vir Dei: Forsitan aut telluris huiusce natura, aut voluntas Dei non est, vt hoc in loco mihi triticum nascatur. Afferte (rogo) hordeum, si fortè vel illud fructum facere possit. Quod si nec illi Deus incrementum dare voluerit, satius est me ad cœnobium reuerti, quam alieno hic labore sustentari. Allatumque hordeum dum vltra omne tempus ferendi, vltra omnem spem fructificandi terræ commendaret, mox abundanter exortum fecit fructū copiosum. Quod dum maturefcere cœpisset, venere

Triticum
non facile
in insula
mature-
scit.

Hordeum
crefcit ab-
undè.

Aues illo
iubente re-
cedunt.

volucres & huic depascendo certatim insistebant. Ad quos piissimus Christi seruus ap-
propians, (sicut post ipse referebat: solebat enim sepe, quia læti vultus & affabilis erat,
ad confirmandam fidem audientium, aliqua etiam de eis, quæ ipse credendo obrinere
rat, in medium proferre) Quid tangitis, inquit, sata, quæ nõ feruistis? An fortè vos plus
me his opus habetis? Si tamen à Deo licentiam accepistis, facite quod ipse permisit:
sin autem, recedite, neq; vltèrius aliena lædatis. Dixerat, & ad primam iubentis vocem
vniuersa volucrum multitudo recessit, seq; per omnia deinceps ab eiusdem messis in-
uasiõne continuat. Et hinc quoq; venerabilis Christi famulus in duobus miraculis, duo-
rum patrum est facta sequutus: in aqua videlicet elicita de rupe, factum B. patris Bene-
dicti, qui idem penè & eodem modo legitur fecisse miraculum: sed idcirco vberius,
quia plures erant, qui aquæ inopia laborarēt. Porro in arcessitis à messe volatilibus, re-
uerendissimi & sanctissimi patris Antonij sequebatur exemplum, qui à læsione hortu-
li, quem ipse plantauerat, vno onagros sermone compefcuit.

*Quomodo corui iniuriam, quam viro Dei intulerant, precibus & munere
purgauerint. Cap. 20.*

Coruos iu-
bet abscer-
ere.

Res admi-
ratione di-
gnæ.

*ocreas

Prover. 6

Libet etiam quoddam beati Cuthberti, in exemplum præfati patris Benedicti,
factum narrare miraculum, in quo auiũ obedientia & humilitate, palam con-
tumacia & superbia condemnatur humana. Erant siquidem corui multo ex
tempore eiusdem insulæ sedibus assueti: quos cum die quadam vir Dei nidifi-
cantes hospitium fratrum, de quo præfatus sum, rostro lacerare, ablatosque culmos
quibus tectum fuerat, ad fabricam nidi ore ferre conspiceret, coërcuit eos leui proten-
sione dexteræ, atq; à læsura fratrum iam cessare præcepit. Sed illis imperium spernen-
tibus: In nomine, inquit, Iesu Christi abire quantocyus, neque in loco, quem læditis,
vltrà manere præsumatis. Vix verba compleuerat, & confestim tristes abiere. Peracto
autem triduo, vnus è duobus redijt, & fodientem reperiens famulum Christi, sparis
lamentabiliter pennis, & submisso ad pedes eius capite, atque humiliata voce, quibus
valebat indicij veniam precabatur. Quod intelligens venerabilis pater, dedit facultatem
remeandi. At ille impetrata redeundi licetia, mox sodalem adducturus abijt. Nec
mora, redeunt ambo, & secum digna munera ferunt, dimidiam videlicet axungiam
porcinam. Quam vir Domini aduentantibus postea fratribus sæpius ostendere, atque
ad vngendas *caligas præbere solebat, contestans eis, quanta hominibus obedientiæ,
quanta sit cura humilitatis habenda, cum auis superbissima iniuriam, quam viro Dei
intulerat, precibus, lamentis & muneribus festinavit abluere. Denique ad dandum ho-
minibus exemplum correctionis, multos deinceps annos in ipsa insula manebant &
nidificabant, neque aliquid molestiæ cuiquam irrogare audebant. Nulli autem videatur
absurdum, à volatilibus formam discere virtutis, cum Salomon dicat: Vade ad
formicam õ piger, & considera vias eius, & discite sapientiam.

Qualiter eius necessitatibus etiam mare seruiert. Cap. 21.

Non sola autem æris, sed & maris animalia, immò & ipsum mare, sicut & aer
& ignis, iuxta quod in superioribus exposuimus, viro venerabili præbuere
obsequium. Qui enim authori omnium creaturarũ fideliter & integro cor-
de famulatur, non est mirandum, si eius imperijs ac votis omnis creatura de-
seruiat. At nos plerunquè idcirco subiectæ nobis creaturæ dominium perdimus, quia
Domino & creatori omnium ipsi seruire negligimus. Et ipsum, inquam, mare prom-
ptum famulo Christi, vbi opus habuit, impendebat officium. Disponebat nanque par-
uulam sibi in suo monasterio, sed quotidianis necessitatibus aptam condere casulam,
cui à parte maris, qua alluione frequetium gurgitum excauata rupis altissimum, nec
breuem fecerat hiatus, basis supponenda erat, & hæc, iuxta latitudinem hiatus, duo-
decim pedes longa. Rogauit ergo fratres, qui se visitaturi aduenerant, vt cum redire
vellent, lignum sibi longitudinis duodecim pedum, ad faciendã domunculã basim, de-
ferrent. Qui promiserunt se libentissimè facturos, quod petijt. Sed accepta benedictio-
ne ab eo, vbi domum sunt reuersi, fugit mentem petitio patris: reuertiq; die debito ad-
eum, non attulere quod rogabantur. Quibus ille benignissimè receptis, & oratione so-
lita Deo commẽdatis, Vbi est, inquit, lignum, quod vos afferre rogabã? Tum illi remi-
niscetes petitionẽ eius, suamq; confitentes obliuionẽ, veniam de admisso precaban-
tur. At vir mitissimus blando illos sermone consolatus, vsq; ad manẽ in insula manere
& qui-

& quiescere præcepit, dicēs: Credo, quia Deus non obliuiscatur meæ voluntatis & necessitatis. Fecerunt, ut dixerat, & exurgētes manē, viderūt quia nocturnus Oceani æstus lignum memoratæ longitudinis attulit, & in ipso insuper loco deposuit, vbi in ædificiū desuper erat imponendum. Videntes autem, mox & viri venerabilis sanctitatem mirabantur, cui etiā elementa seruirent: & sic mentis tarditatem debito cum pudore culpabant, quo etiam insensibile elementum, quàm sit sanctis obtemperandum, doceret.

Lignum et
necessariū
diuinitus
adducitur.

Quomodo multis ad se venientibus monita dans salutis, fragiles exposuerit antiqui hostis insidias. Cap. 22.

Veniebant autem multi ad virum Dei, non solum de proximis Lindisfarnensium finibus, sed etiam de remotioribus Britanniae partibus, fama nimirum virtutum eius acciti, qui vel sua, quæ commississent errata, vel demonum, quæ paterentur tentamenta profitentes, vel certè communia mortalium, quibus affligerentur, aduersa patefacientes, à tantæ sanctitatis viro se consolandos sperabant. Nec eos sefellit spes. Nanque nullus ab eo sine gaudio consolationis abibat: nullum dolor animi, quem illo attulerat, redeuntem comitatus est. Nouerat quippe mœstos pia exhortatione refouere: sciebat angustiatis gaudia vitæ cælestis ad memoriam reuocare, fragilia seculi huius & prospera simul & aduersa monstrare: didicerat tentatis multifariis antiqui hostis pädere versutias, quibus facillè caperetur animus, qui vel fraterno, vel diuino amore nudatus existeret. At qui integra fide roboratus incederet, insidias aduersarij, Domino auxiliante, quasi casses transiret aranea. Quoties, inquit, me ipsum de alta rupe per præceps misère? quoties, quasi ad interficiendum me lapides iactabant? sed & alijs alijsque phantasiarum tentamentis me appetentes deterrere, ac de loco huius certaminis conabantur eliminare: nec tamen vllatenus vel corpus meum læsura aliqua, vel mentem timore contaminare valebant. Hoc quoque fratribus solabat crebrius intimare, nè conuersionem eius, quasi singulariter celsam, mirarentur, quia contemptis secularibus curis, secretus viuere mallet. Sed iure, inquit, est cœnobiatarum vita miranda, qui Abbatis per omnia subijciuntur imperijs, ad eius arbitrium cuncta vigilandi, orandi, ieiunandi atque operandi tempora moderantur: quorum plurimos noui paruitatem meam longè & munditia mentis, & culmine gratiæ prophetalis anteire. E quibus est venerabilis & cum omni honorificentia nominandus seruus Christi Boisilus, qui me in Mailrosensi monasterio quondam senex adolescentem nutrebat, & inter enutriendum cuncta, quæ mihi erant ventura, prophetica veritate prædixit, & vnum tantummodò restat ex omnibus, ab eo mihi prædictis, quod vtinam nunquam impleatur. Hoc autem dicebat, quia præfatus Christi famulus episcopatus eum gradu significabat esse functurum, cuius perceptionem ipse non parùm desiderio vitæ secretioris horrebat.

Multi ad
eum con-
solationis
reportandæ
causa con-
ueniunt.

Cœnobi-
cam vitam
præfert suę
anachoreti
causa mo-
destiæ.

Quomodo Elsted Abbatis & puella eius, per zonam ipsius sunt sanatae. Cap. 23.

Neque verò sanitatum miracula per hominem Dei, tametsi longè ab hominibus positum, fieri cessabant. Siquidem venerabilis ancilla Christi Elsted, quæ inter gaudia virginitatis non paucis famularum Christi agminibus maternæ pietatis curam adhibebat, ac regalis stemmata nobilitatis potiori nobilitate summæ virtutis accumulabat, multo virum Dei semper excolebat amore. Hæc eo tempore, sicut ipsa postea reuerendissimo Lindisfarnensis ecclesiæ presbytero Herefrido, & ille mihi referebat, graui percussa languore, ac diu vexata, penè visa est peruenisse ad mortem. Cui cum nil curationis possent adhibere medici, subito diuina intrinsecus gratia curante, paulatim morti subtracta est, nec tamen plenè sanata. Nam dolor quidem interaneorum abscessit, membrorum vigor redijt: sed facultas standi vel ambulandi prorsus defuit, quia nec ad standum erigi, nec nisi quadrupes valebat ingredi. Cœpit ergò tristis æternam timere debilitatem: nam & de medicorum auxilio iam pridem facta fuerat desperatio. Cui cum die quadam inter angustias tristium cogitationum veniret in mentem beata & quieta conuersatio reuerendissimi patris Cuthberti: Vtinam, inquit, haberem aliquid de rebus Cuthberti mei: scio certè & credo & confido in Domino, quia citò sanarer. Et non multò post aduenit, qui ei zonam lineam, ab eo missam, deferret. Quæ multum gauisa de munere, & desiderium suum viro sancto iam cælitus patefactum intelligens, succinxit se illa, & manè mox erecta ad standum, tertia verò die plenè est reddita sanitati: Post dies autem paucos cœpit agrotare quædam de virginibus monasterij ipsius, dolore capitis intolerabili. Quæ cum,

Elsted Ab-
batissa, re-
gio orta
stemmate.

Zona S.
Cuthberti
pellit mor-
bum Ab-
batissæ.

ingra.

ingrauescente morbo per dies, videretur esse moritura, intrauit ad visitandam eam venerabilis Abbatissa. Cumque eam grauiter afflictam conspiceret, tulit memoratam viri Dei zonam, & hac illi caput circumligare curauit. Quae eodem mox die, abeunte dolore, curata est: tollensque zonam, sua condidit in capsula. Quam cum post dies aliquot Abbatissa requireret, neque in capsula eadem, neque vspiam prorsus potuit inueniri. Quod diuina dispensatione factum intelligitur, videlicet vt & per duo sanitatis miracula Deo dilecti patris sanctitas appareret credentibus, & deinceps dubitandi de sanctitate illius occasio tolleretur incredulis. Si enim eadem zona semper adesset, semper ad hanc occasionem currere voluissent aegroti: & dum forte ex his aliquis non mereretur a sua infirmitate curari, derogaret impotentiae non saluantis, cum ipse potius esset salutis indignus. Vnde prouida, vt dictum est, dispensatione supernae pietatis, postquam fides credentium confirmata est, mox inuidiae perfidorum materia detrahendi est prorsus ablata.

Quid sciscitanti eidem Elstedae de vita Egfridi regis & episcopatu suo praedixerit.
Cap. 24.

ALio item tempore misit eadem reuerendissima virgo & mater virginum Christi Elsted, rogauitque virum Dei, adiurans in nomine Domini, vt eum videre & de necessarijs mereretur alloqui. Qui ascensa nauis, cum fratribus venit ad insulam, quae Coquedi fluminis ostio praecens, ab eodem nomen accepit, & ipsa monachorum coetibus insignis. Nam praefata Abbatissa illud eum sibi occurre, vt rogauerat. Cuius potita colloquijs, cum multa ab eo, quae sciscitabatur, audiret, ecce repente in medio sermone aduoluta pedibus eius, adiurauit eum per nomen illud terribile ac venerabile superni regis & angelorum eius, vt diceret illi, quam longo tempore vidurus esset Egfridus frater illius, & regnum gubernaturus Anglorum. Scio enim, inquit, quia prophetiae spiritu, quo polles, hoc dicere potes, si vis. At ille expauens, ad iuramentum, nec tamen volens aperte, quod petebatur, reuelare secretum: Mirum, inquit, quare sapiens foemina & in sanctis erudita scripturis, longa vocare velis humana tempora vita, dicente Psalmista, quia anni nostri sicut aranea meditabuntur: Et cum moneat Salomon: si annis multis vixerit homo, & in his omnibus laetus fuerit, meminisse debet tenebrosi temporis & dierum multorum: qui cum venerint, vanitatis arguuntur praeterita. Quanto magis is, cui vnus solus annus vita superest, breui videtur tempore vixisse, vbi mors adlitterit in ianuis? Haec audiens illa, fuisit lachrymis, praesagia dira deslebat: extersaque facie, rursus audacia foeminea adiurauit per maiestatem summae diuinitatis, vt diceret, quem habiturus esset haeredem regni, cum filiis careret & fratribus. Qui partim silens, Ne dicas, inquit, quia cares. Habebis enim successorem, quem germana, vt ipsum Egfridum, dilectione complectaris. At illa: Obsecro, inquit, dicas, quibus in locis sit ille. Qui ait: Cernis hoc mare magnum & spatiosum, quot abundet insulis? Facile est Deo de aliqua harum sibi prouidere, quem regno praeficiat Anglorum. Intellexit ergo, quia de Aldfrido diceret, qui ferebatur filius fuisse patris illius, & tunc in insulis Scotorum ob studium literarum exulabat. Sciebat autem, quia Egfridus proponeret eum constituere episcopum, volensque discernere, si propositum sequeretur effectus, ita quaerendo exorsa est: O quam varia intentione diuiduntur corda mortalium. Quidam adeptis gaudent diuitijs: alij amantes diuitias, semper egent: tu gloriam mundi, quamuis offeratur, respicis: etiam si ad episcopatum pertingere possis, quo sublimius apud mortales nihil est, tui claustra deserti huic gradui praeferes: At ille: Scio me, inquit, tanto gradu dignum non esse, nec tamen iudicium superni gubernatoris vspiam effugere queo: qui si tanto oneri me subijcerem, dum disposuit, credo quia post modicum liberum reddet, & fortasse non amplius, quam duobus annis exactis, solitam me meae solitudinis remittet ad requiem. Praecipio autem tibi in nomine Domini & Saluatoris nostri, ne cui ante obitum meum, quae a me audiisti, referas. Cumque illi haec & multa alia, quae quaerebat, exponeret, atque eam, de quibus opus habebat, instrueret, reuersus ad insulam & monasterium suum, solitariam, vt coeperat, agebat sedulus vitam. Nec multo post, congregata synodus Anglicana, non parua sub praesentia pijsissimi ac Deo dilecti regis Egfridi, cui beatae memoriae Theodorus archiepiscopus praesidebat, vnanimi omnium consensu ad episcopatum ecclesiae Lindisfarnensis electus est. Qui, cum multis legatarijs ac literis ad se praemissis, nequaquam suo loco posset erui, tandem rex ipse praefatus vnica cum sanctissimo antistite Trumvino, necnon & alijs quamplurimis religiosis ac potentibus viris ad insulam.

Insula Coquedi monachorum coetibus insignis.

Psal. 89.
Eccl. 11.

Futura praedicit S. Cuthbertus.

Synodus Anglicana

En quam difficulter vir sanctus

infulam nauigauit, genu flectunt omnes, adiurant per Dominum, lachrymas fundunt, obsecrant, donèc ipsum quoquè lachrymis plenum dulcibus extrahunt latebris, atque ad synodum pertrahunt. Quò dum perueniret, quanuis multum renitens, vnanima omnium voluntate superatur, atque ad suscipiendum episcopatus officium collum submittere compellitur. Nec tamen statim ordinatio, sed peracta h yeme, quæ imminebat, expleta est: atque vt verbis eius propheticis per omnia satisfaceret, Egfridus post annum Pictorum gladio trucidatur, & Aldfridus in regnum frater eius nothus substituitur: qui non paucis antè temporibus in regionibus Scotorum lectioni operam dabat, ibi ob amorem sapientia, spontaneum passus exilium.

trahi potest ad episcopatum.

Quomodo electus ad episcopatum, seruum comitis languentem aqua per se benedicta curauerit. Cap. 25.

CUm ergò electus ad episcopatum vir Domini Cuthbertus, suam remeasset ad insulam, atque aliquantum temporis secretus Domino solita deuotione militaret, euocauit eum venerabilis episcopus eius Eata, atq; ad suum colloquiũ Mailros venire præcepit. Quo expleto colloquio, dum domum redire cœpisset, occurrit illi comes quidam Egfridi regis, rogauitque obnixè, vt ad benedictionem dandam in villulam suam domumque diuerteret. Quò cum peruenisset, & gratifico omnium susceptus esset officio, indicauit ei vir de infirmitate famuli sui, dicens: Deo gratias sanctissime pater, quòd nos videre, nostramque domum intrare dignatus es. Et verè credimus, quia maximum nobis lucrum & mentis & corporis præster aduentus tuus. Est autem nobis famulus pessima diutius infirmitate cruciatus, & in tantum doloris hodiè perductus, vt morienti similior, quàm languenti appareat. Extrema nanque corporis parte præmortua, permodicum ore & naribus flatum trahere videtur. Qui confestim benedixit aquam, & dedit ministro comitis nomine Baldhelmo, qui nunc usque superest, & in ecclesia Lindisfarnesi presbyterij gradum officio tenens, moribus implet, virtutesque viri Dei cunctis scire volentibus referre melle dulcius habet, qui & mihi hoc ipsum, quod refero, miraculum narrauit. Huic ergò dans aquam benedictam vir Dei: Vade, inquit, & gustandam præbe languenti. Qui dictis parens, attulit aquam agroranti. Quam dum terriò ori eius infunderet, continuo contra morem se quietum dimisit in soporem. Erat enim iam vespera. Qui etiam silentio transegit noctem, & visitanti se domino suo saluus manè apparuit.

Aqua benedicta sanatur morbo penè extincto.

Qualiter in episcopatu vixerit. Cap. 26.

SUsciptum autem episcopatus ordinem venerabilis vir Domini Cuthbertus, iuxta præcepta & exempla Apostolica, virtutum ornabat operibus. Commissam nanque sibi plebem & orationibus protegebat assiduis, & admonitionibus saluberrimis ad cælestia vocabat. Et, quòd maximè doctores iuuat, ea, quæ agenda docebat, ipse prius agendo præmonstrabat. Eripiebat inopem de manu fortiorum eius, egenum & pauperem à rapientibus eum: tristes ac pusillanimes consolari: malè autem gaudentes, ad tristitiam, quæ secundum Deum est, reuocare curabat. Solitam sibi passioniam exercere sedulus, & inter frequentiam turbarum monachicæ vitæ rigorem obseruare sollicitus gaudebat. Esurientibus alimenta, indumenta præbebat argentibus, cæterisque vitæ pontificalis insignibus ritè decoratus incedebat. Cuius internis, id est, animi virtutibus ea quoquè, quibus foris effulgebat, miraculorum signa testimonium dabant. Ex quibus aliqua breuiter memoriæ commendare curauimus.

Quomodo interitum Egfridi regis & militiæ eius, quem prædixerat, absens viderit in spiritu. Cap. 27.

IGitur dum Egfridus rex ausu temerario exercitum in Pictos duceret, eorumque regna atroci ac feroci sauitia deuastaret, sciens vir Domini Cuthbertus adesse tempus, de quo anno præterito interroganti eius sorori prædixerat, non eum amplius quam vno anno esse victurum: venit ad Lugubaliam ciuitatem, quæ à populis Anglorum corruptè Lucl vocatur, vt alloqueretur reginam, quæ ibidem in monasterio suæ sororis euentum belli expectare disposuit. Postera autem die deducentibus eum ciuibus, vt videret mœnia ciuitatis, fontemque in ea miro quodam Romanorum opere extructum, repente turbatus spiritu, vt stabat super baculum, mœstam faciem deflexit ad terram: rursumque se erigens, atque ad cælum oculos attollens, ingemuit graui- ter, & non grandi voce ait: Fortè modò discrimen factum est certaminis. At presbyter, qui

Egfridus rex populat. Pictorum ditiones.

quàm ab inuicem digressi fuerimus, non vltra nos inuicem in hoc seculo carnis oculis videbimus. Certus sum enim, quia tempus resolutionis meae instat, & velox est depositio tabernaculi mei. Qui hæc audiens, prouolutus eius pedibus, fuisq; cum gemitu lachrymis: Obsecro, inquit, per Dominum, ne me derelinquas: sed tui sodalis memineris, rogesq; supernam pietatem, vt cui pariter in terris seruiuimus, ad eius videndam claritatem pariter transeamus ad caelos. Nosti enim, quia ad tui oris imperium semper uere studui, & quicquid ignorantia vel fragilitate deliqui, æquè ad tuæ voluntatis arbitrium castigare curavi. Incubuit precibus episcopus, statimque edoctus in spiritu impertrasse se, quod petierat à Domino: Surge, inquit, frater mi, & noli plorare: sed gaudio gaude, quia donauit nobis superna clementia, quod rogauimus eam. Cuius promissi & prophetie veritatem sequens rerum finis adstruxit: quia & digredientes ab inuicem, non amplius se corporaliter viderunt: & vnus eiusdemq; momento temporis egredientes è corpore spiritus eorum, mox beata inuicem visione coniuncti sunt, atq; angelico ministerio pariter ad regnum caeleste translati. Sed Herebertus diutina prius infirmitate decoquitur: illa fortassis dispensatione Dominice pietatis, vt si quid minus haberet meriti à beato Cuthberto, suppleret dolor continuus longæ ægritudinis: quatenus æquatus gratia suo intercessori, sicut vno eodemque tempore cum eo de corpore egredi, ita etiam vna atque indissimili sede perpetuæ beatitudinis mereretur recipi.

Quomodo vxorem comitis per presbyterum suum aqua benedicta sanauerit.

Cap. 29.

Quadam autem die, dum parochiam suam circumiens, monita salutis omnibus ruri casis & viculis largiretur, nec non etiam nupèr baptizatis, ad accipiendam spiritus sancti gratiam, manum imponeret: deuenit ad villulam cuiusdam comitis, cuius vxor malè habens, quasi proxima morti iacebat. Cui iam venienti occurrens ipse comes, flexis genibus gratias egit Domino de aduentu illius. Et introducens eum, benigno recepit hospitio. Cumq; lotis more hospitalitatis manibus & pedibus refedisset antistes, cepit referre illi vir de languore coniugis desperatè, obsecrans, vt ad aspergendam eam, aquam benediceret. Credo, inquit, quia mox aut sanitati, Deo donante, restitatur, aut si moritura est, perpetuam de morte transeat ad vitam, citiusq; moriendo, compendium tam miserabilis ac diutinae vexationis accipiat. Annuit deprecanti vir Dei, & allatam benedicens aquam, dedit presbytero, præcipiens vt super languidam aspergeret. Qui introgressus cubiculū, in quo illa ex animi similitudine iacebat, asperxit illam & lectulum eius: sed & os illius aperiens, gustum salutiferi hauritus immisit. Res mira & vehementer stupenda. Mox vt eam aqua benedicta tetigit languentem, & quid erga eam ageretur prorsus ignorantem, ita plenam mentis & corporis sanitatem recepit, vt confestim respiscens, benediceret Dominum, gratiasque referret ei, qui tales tantosque hospites ad se visitandam curandamq; destinare dignatus sit. Nec mora, exurgens ipsis suæ sanitatis ministris ministerium sana præbuit, pulchroque spectaculo ipsa prima de tota tanti viri familia episcopo potum refectionis obtulit, que per ipsius benedictionem poculum mortis euasit, secuta exemplum socius apostoli Pe. Luc. 4. tri, quæ curata à febris per Dominum, continuo surgens, ministrabat illi ac discipulis eius.

Quomodo puellam oleo perunctam, à dolore capitis laterisq; curauerit. Cap. 30.

Neque huic dissimile sanitatis miraculum à venerabili antistite Cuthberto factum, multi, qui præsentis fuere, restati sunt: è quibus est religiosus presbyter Edilualdus, tunc minister viri Dei, nunc autem Abbas coenobij Mailrosensis. Dum enim more suo pertransiret vniuersa docendo, deuenit in vicum quandam, in quo erant sceminae sanctimonialis non multæ: quibus timore barbarici exercitus à monasterio suo profugis, ibidem manendi sedem vir Domini paulò antè donauerat: quarum vna, quæ erat cognata præfati sacerdotis Edilualdi, grauissimo tenebatur languore depressa. Per integrum nanque annum intolerabili capitis & totius lateris alterius dolore vexata, funditus à medicis erat desperata. Indicantibus autem de illa viro Dei, & pro sanatione eius obsecrantibus his, qui venerant cum eo, miseratus ille miseram, vixit oleo benedicto. Quæ ab illa mox hora meliorari incipiens, post dies paucos plena sospitate conualuit.

Gg

Quo.

Quomodo per panem ab eo benedictum infirmus sit sanatus. Cap. 31.

NEc silentio prætereundum arbitramur miraculum, quod eiusdem viri venetabilis virtute, quanuis ipso absente, patratum cognouimus. Meminimus supra Hildmeri præfecti, cuius uxorem vir DEI ab immundo spiritu liberauerit. Idem ergo præfectus postea decidit in lectum, grauissima pressus infirmitate, adeo ut crescente molestia per dies, iam iamque videretur esse moriturus. Aderant multa imicorum, qui ad consolandum venerant languentem. Cumque lecto iacentis assiderent, repente vnus eorum intulit, quia secum haberet panem, quem sibi nuper vir Domini Cuthbertus benedictionis gratia dedisset. Et credo, inquit, quia huius gustu possit, si tamen fidei nostræ tarditas non obstitit, medelâ recipere salutis. Erant autem laici omnes, sed religiosi. Conuersi igitur ad inuicem, confitebantur singuli, quia absque illa dubitate crederent, per eiusdem benedicti panis communionem eum posse sanari. Implentesque calicem aqua, immiserunt pauxillum panis illius, & dederunt eibere. Cuius statim ut viscera gustus ille aquæ per panem sanctificatus attigit, fugit dolor interaneorum omnis, fugit exteriorum tabidum membrorum. Nec mora, expeditum à languore virum salus subsēcuta confirmavit, atque ad laudandum famuli Christi sanctitatem & admirandam fidei non fictæ virtutem, merito & ipsum & omnes, qui celebritatem tam inopinatæ salutis videre vel audire, sustulit.

Mira vis panis à S. Cuthberto benedicti.

Qualiter oblatum sibi in itinere iuuenem moriturum, orando reuocârit ad vitam sine omni mora. Cap. 32.

QUodam quoque tempore, dum sanctissimus gregis Dominici pastor sua illustrando circumiret ouilia, deuenit in montana & agrestia loca, vbi multi erant de circumpositis latè villulis, quibus manus erat imponenda. Nec tamen in montibus ecclesia vel locus inueniri potuit aptus, qui pōtifficem cū suo comitatu susciperet. Terenderunt ergo tentoria in via, & cæsis de vicina sylua ramusculis, sibi quique tabernacula ad manendum, qualia potuere, fixerunt. Vbi dum confluentibus ad se turbis vir Dei verbum biduo prædicaret, ac spiritus sancti gratiam nuper regeneratis in Christo per manus impositionem ministraret, ecce subito apparere mulieres, ferentes in grabato iuuenem, longæ agritudinis acerbitate tabefactum, ponentesque in exitu syluæ, miserunt ad episcopum, rogantes, vt ad accipiendam benedictionem ad se hunc afferri permitteret. Quem cum ad se perductum acerrimè vexatum conspiceret, iussit omnes secedere longius: & ad solita orationis arma confugiens, data benedictione, pepulit pestem, quam sollicita medicorum manus pigmentorum compositione nequiverat. Denique eadem hora surgens, & accepto cibo confortatus, reddita Deo gratiarum actione, regressus est ad eas, quæ se portauerant, foeminas. Sicque factum est, vt quæ cum illò tristes languidum aduexerant, cum eis inde gaudentibus & ipse sospes ac lætabundus domum rediret.

Precebus & benedictione pestem.

Quomodo tempore mortalitatis morientem puerum matri sanum restituerit. Cap. 33.

Sæuissima pestis.

Eodem tempore pestilētia subito exorta illis in partibus, grauissima nece incubuit, ita vt in magnis quondam refertisque habitationibus, villis ac possessionibus, vix parua raraque reliqua, & interdum nullæ residerent. Vnde sanctissimus pater Cuthbertus diligentissimè suam lustrans parochiam, eisdem minimis, quæ sit perfuere, reliquijs ministerium verbi & necessariæ consolationis opem ferre non desijt. Adueniens autem in viculum quendam, ibidemque omnibus, quos inuenerat, auxilio exhortationis adhibito, dixit ad presbyterum suum: Putasne superest quispiam his in locis, cui nostra visitatione & allocutione opus sit, an cūctis, qui malè habebant, visis, iam ad alios transire licet? Qui circūspiciens omnia, vidit mulierem eminus stantem, quæ extincto paulò antè filio, fratrem eius, iam morti proximum tenebat in manibus, lacrymisque faciem rigantibus, præteritam pariter & præsentem testabatur ærumnam. Quam cum viro Dei ostenderet, nil moratus, accessit ad eam: & benedicens dedit osculum puero, dixitque ad matrem: Nè metuas, nec mœsta sis: saluabitur enim & viuet infans, neque vllus vltra de domo tua hac mortalitatis peste deficiet. Cuius prophetiæ veritati, ipsa cum filio mater, multo exinde tempore viuens, testimonium dabat.

Curat infan-tem moribundum.

DE S. CVTHBERTO EPISCOPO LINDISFAR.

351

*Vt animam cuiusdam, qui de arbore cadendo mortuus est, ad caelum ferri
conspexerit. Cap. 34.*

INterea dum praecius vicini sui obitus vir Domini Cuthbertus, iam decreuisset animo, deposita cura pastoralis officij, solitariam redire ad vitam, quatenus excussa solitudine externa, inter libera orationum & psalmodiae studia, diei mortis, vel potius vitae caelestis praestolaretur ingressum, voluit prius non solum sua circuta parochia, sed & alijs circa fidelium mansionibus visitatis, cum ceteros necessario exhortationis verbo confirmare, ac sic desiderata solitudinis gaudio refoueri. Quod dum ageret, rogatus a nobilissima & sanctissima virgine Christi Elstede Abbatisa, cuius superius memoriam feci, venit ad possessionem monasterij ipsius, quatenus ibidem & ipsam videre atque alloqui, & ecclesiam dedicare deberet. Nam & ipsa possessio non paucorum famulorum Christi examine pollebat. Vbi dum hora refectiois ad mensam confedisent, subito venerabilis pater Cuthbertus auersam a carnalibus epulis mentem ad spiritualia contemplan-
da contulit. Unde lassatis ab officio suo membris corporis, mutato colore faciei, & quasi attonitis contra morem oculis, cultellum quoque, quem tenebat, decedit in mensam. Quod dum presbyter eius, qui adstabat & ministrabat, adspiceret, inclinatus ad Abbatisam, dixit silentio: Interroga episcopum, quid viderit. Scio enim, quia non sine causa manus eius tremefacta, cultellum deseruit, vultusque mutatur illius: sed vidit aliquid spirituale, quod nos ceteri videre nequiuimus. At illa statim conuersa ad eum: Obsecro, inquit, Domine mi episcope, dicas quid videris modo. Neque enim frustra lassata tua dextera cultellum, quem tenebat, amisit. Qui dissimulare conatus vidisse se quippiam secreti, iocosè respondit: Num tota die manducare valebam? Iam aliquando quiescere debui. Illa autem diligentius adiurata ac flagitante, vt exponeret visionem: Vidi, inquit, animam cuiusdam sancti manibus angelicis ad gaudia regni caelestis ferri. Rursus illa: De quo, inquit, loco assumpta est? Respondit: De tuo monasterio. Adiecit nomen inquirere. Et ille: Tu mihi, inquit, die crastino Missas celebranti nomen eius indicabis. Hec audiens illa, confestim misit ad maius suum monasterium videre, qui nuper raptus esset a corpore. At nuncius omnes ibidem saluos incolumesque reperiens, postquam mane facto reuerti ad dominam coepit, obuios habuit eos, qui corpus defuncti fratris sepeliendum in carro deferrent. Interrogansque qui esset, didicit, quia quidam de pastorebus, bonae actionis vir, incautiùs in arborem ascendens, deciderat deorsum, & contrito corpore, ipsa hora spiritum exhalauit, qua hunc vir Domini ad caelestia ductum videbat. Quod dum veniens Abbatisa referret, statim illa ingressa ad episcopum, iam tunc dedicantem ecclesiam, stupore foemineo, quasi nouum aliquid incertumque nunciatura, Precor, inquit, Domine mi episcope, memineris ad Missas Haduualdi mei, (hoc enim viro erat nomen) quia heri cadendo de arbore, defunctus est. Tunc liquidò omnibus patuit, quia multiformis prophetiae spiritus viri sancti praecordiis inerat, qui & in praesenti occultum animae raptum videre, & quid sibi in futuro ab alijs indicandum esset, potuit prauidere.

Inuitit sanctissimam Abbatisam Elstedem.

In mensa re-
fidens, vi-
sum videt.

Quomodo aquam gustando, in vini saporem conuerterit. Cap. 35.

Inde peragratis ex ordine superioribus locis, venit ad monasterium virginum, quod non longe ab ostio Tini fluminis situm supra docuimus: vbi a religiosa & ad seculum quoque nobilissima famula Christi Verca Abbatisa magnifice susceptus, postquam de meridiana quiete surrexerunt, sitire se dicens, vt biberet, rogauit. Quare bant quid bibere vellet, rogantes, vt vinum siue ceruisiam afferri liceret. Aquam, inquit, date mihi. Qui haustam de fonte aquam, obtulerunt ei. At ille data benedictione, vbi paululum gustauit, dedit adstanti presbytero suo. Qui reddidit ministro. Et minister accepto poculo: Licet, inquit, mihi de potu bibere, de quo bibit episcopus? Respondit: Etiam. Quare non liceat? Erat autem & ille presbyter eiusdem monasterij. Bibit ergo, & visa est ei aqua quasi in vini conuersa saporem. Tanti que sibi testem volens adhibere miraculi fratrem, qui proximè adstabat, porrexit ei poculum. Qui cum & ipse biberet, eius quoque palato pro aqua vinum sapiebat. Aspectabant autem mirantes adinuicem. Et vbi vacuum tempus ad loquendum acceperunt, confitebantur alterutrum, quia viderentur sibi nunquam melius vinum bibisse, sicut vnus ex ipsis postea in nostro monasterio, quod est ad ostium Vuirii fluminis, non paruo tempore moratus, ibidemque nunc placida quiete sepultus, sua mihi relatione restatus est.

Verca Abbatisa nobilissima.

Aquam benedictione mutata in vinum S. Cuthbertus.

*Quomodo inobedientes ei quosdam fratres tempestas maris per septem dies ob-
federit. Cap. 36.*

Abdicat se
episcopa-
tu.

Viris san-
ctis quāta
sit praesā-
da obediē-
tia.

Viderē ad
mirandā.

DVobis igitur annis in episcopatu trā factis, sciens in spiritu vir Domini Cuthbertus appropinquare diem sui transitus, abiecit pondus curae pastoralis, atque ad dilectum eremiticae conuersationis agonem quanto citius remeare curauit, quatenus in olita sibi solitudinis mundanae spineta, liberior praescae cōpū-
ctiois flamma consumeret. Quo tempore saepius ad visitantes se fratres de mansionem sua egredi, eosque praesens solebat alloqui. Libet autem referre quoddam tunc ab eo factum miraculum, quo clarius elucescat, quantum viris sanctis obtemperandum sit etiam in his, quae negligentius imperare videntur. Quadam die dum venissent quidam, egressusque ille, exhortatorio illos sermone reficeret, post admonitionem completam subiunxit, dicens: iam hora est, ut ad mansionem meam regrediar: vos autem quia proficisci disponitis, primo sumite cibos, & aucam illam (pendebat enim auca in pariete) coquite & comedite, & sic in nomine Domini nauem ascendite, ac domum redite. Dixit haec, & data benedictione & oratione, suam mansionem introiuit. Illi autem, ut praeeperat, sumpsere cibos: sed quia abundabant cibis, quos secum attulerant, aucam, de qua praeeperat, tangere non curabant. At cum refecti nauiculam vellent ascendere, exorta subito tempestas fera, omnem eis nauigandi facultatem abstulit. Factumque est, ut septem diebus feruente vnda conclusi, tristes in insula residerent, nec tamen culpam inobedientiae, pro qua huiusmodi carcerem patiebantur, ad memoriam reuocarent. Qui cum sedulo ad patris colloquium reuersi, ac de reditu sui dispendio conuesti parientiae ab illo monita perciperent, septima tandem die egressus ipse ad eos, volebat maestitiam eorum gratia suae visitationis & pia consolationis verbo lenire. Ingressus autem domum, in qua manebant, ut vidit aucam non fuisse comestam, placido vultu & lato potius sermone redarguit eorum inobedientiam: Nonne, inquit, inco-
mesta adhuc pender auca? Et quid mirum si vos mare non fuit abire? Citissime ergo mitte eam in caldarium, coquite & comedite, ut possit mare quietescere, & vos domum remittere. Fecerunt statim ut iusserat, contigitque, miro ordine, ut cum ad praecipitum viri Dei coctura in caldario, foco agente, feruere coepisset, eadem hora vnda in mari, cessantibus ventis, suo a feruore quietesceret. Expleta itaque refectio, videntes mare placidum, ascenderunt nauem, & secundis flatibus cum gaudio simul & pudore domum remeauerunt. Pudebat namque eos inobedientiae & sensus tardioris, quo verebantur suum etiam inter flagella conditoris dinoscere & emendare reatum: Gaudebant, quia intellexerant tantam fuisse Deo curam de fideli suo famulo, ut contemptum eius etiam per elementa vindicaret. Gaudebant, quia videre tantam suumer curam suo fuisse creatori, ut etiam manifesto miraculo ipsorum errata corrigeret. Hoc sane, quod retuli, miraculum, non quolibet authore, sed vno eorum, qui interfuisse, narrante cognoui, vitae videlicet venerabilis monacho & presbytero eiusdem monasterij Cynemundo, qui plurimislante fidelium, longauitatis & vitae gratia iam notus existit.

*Quanta aegrotus tentamenta pertulerit, quid ve de sua sepultura
mandauerit. Cap. 37.*

Herefridi
narratio
de obitu
sancti viri.

REpetijt autem in insula mansionemque suam vir Dei Cuthbertus, mox peracto die solenni natiuitatis Dominicae. Cumque cum nauem ascenditurum caterua fratrum circumstaret, interrogauit vnus ex eis veteranus & venerabilis vitae monachus, fortis quidem fide, sed dysenteriae morbo corpore iam factus imbecillis: Dic nobis, inquit, Domine episcopo, quando reditum tuum sperare debeamus. At ille simpliciter interroganti, simpliciter & ipse, quod verum nouerat, pandes: Quando, inquit, meum corpus huc referetis. Qui cum duos ferme menses in magna re-
petitae suae quietis exultatione transigeret, multo consuetae districtiois rigore corpus me-
temque constringeret, arreptus infirmitate subita, temporalis igne doloris ad perpetuae coepit beatitudinis gaudia praeparari. Cuius obitum libet verbis illius, cuius relatione didici, describere, Herefridi videlicet deuotae religionis presbyteri, qui etiam tunc Lindisfarnensi monasterio Abbatis iure praesuit. Tribus, inquit, hebdomadibus continuis infirmitate decoctus, sic ad extrema peruenit. Siquidem quarta feria coepit aegrotare, & rursus quarta feria, finita aegritudine, migrauit ad Dominum. At cum mane primo inchoa-
ra in.

ra infirmitatis venire, (nam & ante triduum cum fratribus infulam adieram) cupiēs
 solita benedictionis & exhortationis ab eo solatia percipere, vt dato iuxta morē signo
 me aduenisse prodidi, processit ad fenestram, & salutanti se mihi suspirium pro respon
 so reddidit. Cui ego dixi: Quid habes Domine mi episcopo? an forē nocte hac tuus telā
 guor tetigit? At ille: Etiam, inquit, languor me tetigit nocte hac. Putabam, quia de vere
 ri sua infirmitate, cuius quotidiana penē molestia consueuerat excoqui, non autem de
 noua & insolita diceret. Nec plura interrogans: Da, inquam, benedictionem nobis, quia
 iam tempus nauigandi ac domum remeandi adest: Facite, inquit, vt dicis: ascendite na
 uem, ac domum salui redite. Cum autem Deus susceperit animam meam, sepelime me
 in hac mansione iuxta oratorium meum ad meridiem contra orientalem sanctæ Cru
 cis plagam, quam ibidem erexi. Est autem ad Aquilonalem eiusdem oratorij partē sar
 cophagus terræ cespitē abditus, quem olim mihi Cudda venerabilis Abbas donauit. In
 hoc corpus meū reponite, inuolūtes in sindone, quā inuenietis istic. Nolui quidem ea
 viuens indui, sed pro amore dilectæ Deo foeminae, quæ hanc mihi misit, Verca videlicet
 Abbatis, ad obuoluendum corpus meū reseruare curauit. Hæc ego audiēs: Obsecro, in
 quam, pater, quia infirmum & moriturū te audio, aliquos de fratribus hîc ad ministrā
 dum tibi remanere permittas. At ille ait: Ite modò: tempore autem opportuno redite.
 Cumq; diligētius obsecrans, vt ministrum susciperet, nequaquam impetrare valerem,
 tandē interrogauit, quādò deberemus reuerti. Qui ait: Quandò Deus voluerit, & ipse
 vobis ostenderit. Fecimus, vt iusserat. Conuocatisque mox in ecclesiam fratribus cun
 ctis, iussi orationem fieri sine intermissione pro eo: quia videtur, inquiens, mihi ex qui
 busdam verbis illius appropinquare diem, quo sit exiturus ad Dominum. Eram autē so
 licitus de reditu propter infirmitatem eius: sed quinque diebus obstitit tempestas, nē re
 dire possemus. Quod diuinitus dispensatum fuisse, rei probauit euentus. Vt enim omni
 potens Deus famulum suum ab omni labe mundanæ fragilitatis ad purum castigaret,
 vtque aduersarijs eius, quàm nihil contra fidei virtutem valerent, ostenderet, voluit eū
 tanto tempore segregatum ab hominibus, & suæ carnis dolore & antiqui hostis acriori
 certamine probari. Vt autem eadem tranquillitate infulam repetiuis, inuenimus
 eum, suo monasterio egressum, sedere in domo, in qua nos manere solebamus. Et quia
 necessitas quædam poscebat fratres, qui mecum venerant, renauigare ad proximum li
 tus, ipse remanens in insula, confessum patri ministerium præbere curauit. Siquidem ca
 lesfaciens aquam, abluēbam pedem eius, qui gratia diutini tumoris iam tūc vlcus habe
 bat, ac profluente sanie, cura indigebat. Sed & vinum calefaciens attuli, eumque gustare
 rogauit. Videbam nanque in facie eius, quia multum inedia simul & languore erat de
 fellus. Completa curatione, resedit quietus in stratu: resedi & ego iuxta eum. Cumque
 sileret, dixi: Video Domine episcopo, quia multum vexatus es ab infirmitate, postquā
 recessimus à te. Et mirum, quare nolueris, vt aliquos nostrum, qui tibi ministrarent,
 hic dimitteremus abeuntes. At ille ait: Dei prouidentia & voluntate gestum est, vt præ
 sentia & auxilio destitutus humano, aliqua paterer aduersa. Postquam enim à me di
 gressi estis, continuò cœpit languor ingrauescere: ideoque de mea mansione egrediēs,
 huc intraui, vt quicumque vestrum mihi ministraturi aduenirent, hic me possent inue
 nire, nec meam mansionem necesse haberent ingredi. Ex quo autem ingrediens, hac
 in sede membra composui, non moui me hinc, sed quinque diebus his & noctibus hic
 quietus permansi. Cui ego aio: Et quomodò domine mi episcopo sic viuere potuisti?
 Num absque cibi perceptione tanto tempore mansisti? Tū ille recto lectisternio, cui
 superesedebat, ostendit ibi cepas quinque, reconditas, & ait: Hic mihi victus erat his quinque
 diebus. Quotiescunq; enim os ariditate ac siti nimia aruit & ardebat, hæc gustando me
 recreare ac refrigerare curauit. Videbatur autē vna de cepis minus quàm dimidia parte
 corrofa. Insupèr ait: Et cōcertatores mei nunquam per omne tēpus, ex quo in hac in
 sula conuersari cœpi, tot mihi persecutiones, quot in his quinque diebus, intulere. Non
 audebam interrogare, quæ essent tentationes, de quibus dixerat: tantum rogauit, vt mi
 nistros susciperet. Annuit ille, & quosdā nostrum secum retinuit, in quibus erat maior
 Beda presbyter, qui ministerio eius familiariter semper adeste consueuerat, ideoque
 donationum acceptionumque eius omnium conscius erat indubius: quem ob id ma
 ximè secum manere voluit, vt si cuiuslibet acceptis muneribus digna recompensatio
 ne non respondisset, illius admonitione recoleret, & priusquam obiret, sua cuique re
 stitueret. Sed & alium quendam de fratribus, vt inter ministros sibi adestet, designauit:
 qui longo quidem ventris fluxu grauitè ægrotabat, neq; à medicis poterat curari, sed

Cruz ab il
lo crecta.

Virtutē fi.
dei illius
dicit, quæ
diuino fer
uet amo
re.

Cepa se
sustentat
quinque
diebus.

Quæ dæ
monum
certami
na tulerit
ijs diebus.

merito religionis, prudentiæ & grauitatis dignus extiterat, qui testis esset verborū, quæ vir Dei vltima diceret, vel quo ordine ad Dominū migraret. Inter eā rediens domū, nar-
rabā fratribus, quia venerabilis pater in sua se infula sepeliri iubebat: & videtur, in quā,
mihi iustius esse multo & dignius impetrare ab eo, quatenus huc transferri corpus su-
um, & iuxta honorē congruū in ecclesia condi permittat. Placuerunt illis, quæ dixerā,
& venientes ad episcopum, rogabamus dicētes: Non ausi sumus domine episcopo con-
temnere iussionē tuā, qua te hic tumulari mandāsti, & tamen rogandū videbatur no-
bis, vt te ad nos transferre, & nobiscū habere mereamur. At ille: Et meā, inquit, volun-
tatis erat hic requiescere corpore, vbi quantulumcunq; pro Domino certamen certa-
ui, vbi cursum cōsummare desidero, vnde ad coronā iustitiæ subleuandā me à pio iu-
dice spero. Sed & vobis quoq; cōmodius esse arbitror, vt hic requiescā, propter incur-
sionē profugorum vel noxiorum quorunlibet. Qui cū ad corpus meum fortē confu-
gerint, quia qualiscunq; sim, fama tamen exiit de me, quia famulus Christi sim: neces-
sē habetis pro talibus sæpius apud potentes seculi intercedere, atque ideō de præsentia
corporis mei multum tolerare laborem. At nobis multi diū precantibus, laboremque
huiusmodi gratum ac leuem fore asseuerantibus, tandē cū consilio locutus vir Do-
mini, dixit: Si meam dispositionem superare, & meum corpus illō reducere vultis, vi-
detur mihi optimum, vt in interioribus basilicæ vestræ illud tumuletis, quatenus & ipsi
cū vultis, meū sepulcrū visitare possitis, & in potestate sit vestra, an aliqui illō de ad-
uenientibus accedant. Gratias egimus permissioni & consilio illius, flexis in terram ge-
nibus, ac domum redeuntēs, frequentius illum exinde visitare non destitimus.

Quomodo ministrum suum à profluvio ventris sanauerit ægrotus vir beatus.

Cap. 38.

Cumq; in crescente languore, videret tempus suæ resolutionis instare, præcepit
se in suam mansiunculam atq; oratoriū referri. Erat autē hora diei tertia. Por-
tauimus ergo illum, quia præ molestia languoris, ipse non valebat ingredi. At
vbi ad portā peruenimus, rogabamus, vt alicui nostrū liceret ad ministran-
dū ei pariter intrare. Non enim per annos plurimos quispiā illuc, præter ipsum, intra-
uerat. Qui circumspectis omnibus, vidit fratrem, cuius supra memini, ventris fluxu lan-
guentē, & ait: Vualchstod ingrediatur mecum. Hoc enim erat nomē fratris. Qui cū
ad nonam vsq; horam intūs cum illo maneret, sic egrediens vocauit me: Episcopus te
iussit ad se intrare. Possum autē tibi rē referre nouam per mirabile, quia ex quo ingre-
diens illuc tetigi episcopum, deducturus eum ad oratorium, cōtinuō sensi me omni il-
la longā infirmitatis molestia carere. Non autē dubitādum, supernæ pietatis hoc dispō-
satione procuratum, vt qui multos antea sospes adhuc valensq; curauerat, hunc quoq;
morigerans curaret: quatenus hoc quoq; indicio pateret etiam corpore infirmatus vir
sanctus quantum spiritu valeret. In qua profectō curatiōe sequebatur exemplum san-
ctissimi & reuerendissimi partis Aurelij Augustini episcopi: qui dum pressus infirmita-
te, qua & mortuus est, decumberet, venit quidam cum suo ægrotō, rogans vt eidem ma-
num imponeret, quō sanus esse posset. At ille ait: Si aliquid in his possem, mihi hoc vti-
quē primitus præstitissem. Rursus is, qui venerat: Te, inquit, visitare iussus sum, siquidē
in somnis dictum accepi: Vade ad Augustinum Episcopum, vt eidem manum impo-
nas, & saluus erit. Quo ille audito, mox ægrotanti manum benedicens imposuit: nec
mora, sanum ad propria remisit.

*Quæ vltima fratribus mandata dedit, & vt percepto viatico, inter verba oratio-
nis spiritum reddiderit cælis. Cap. 39.*

Intraui autem ad eum circa horam diei nonam, inuenique eum recubentem in
angulo sui oratorij contra altare: assidere coepi & ipse. Nec multa loquebatur,
quia pondus ægitudinis * facultatem loquendi minorauerat. Verum me diligen-
tius inquirente, quem hæreditarium sermonem, quod vltimum Vale fratribus re-
linqueret, coepit differere pauca, sed fortia, de pace & humilitate, cauendisq; eis, qui
his oblectari, quàm oblectari mālent. Pacem, inquit, inter vos semper & charitatem
custodite diuinam, & cū de vestro statu consilium vos agere necessitas poposcerit,
videte attentius vt vnanimis existatis in consilijs. Sed & cum alijs Christi seruis mu-
tuam habetote concordiam, nec venientes ad vos hospitalitatis gratia domesticos
fidei, habeatis contemptui: sed familiariter ac benignè tales suscipere, tenere ac di-
mittere curate: nequaquam vos meliores arbitantes cæteris eiusdem fidei & vitæ
con.

Tactu epi-
scopi pili-
gatur dy-
scenteria.

* facultatē
puro legē-
dum.

Pax & hu-
militas ser-
uanda.

confortibus. Cum illis autem, qui ab unitate catholicae pacis, vel pascha non suo tempore celebrando, vel peruersè viuendo aberrant, vobis sit nulla communio. Sciatisque & memoria retineatis, quia si vos vnum è duobus aduersis eligere necessitas coegerit, multò plus diligo, vt eruentes de tumulto, tollentesque vobiscum ossa mea, recedatis ab his locis, & vbiunque Deus prouiderit, incolæ maneatis, quàm vt vlla ratione consentientes iniquitati, schismaticorum iugo colla subdatis. Catholica patrum statuta diligentissimè discere atque obseruare contendite. Ea quoque, quæ per meum ministerium vobis diuina pietas instituta vitæ regularis dare dignata est, exercere solliciti. Scio enim, quia etsi quibusdam contemptibilis vixi, post meum tamen obitum, qualis fuerim, quàm mea doctrina non sit contemnenda, videbitis. Hæc & his similia vir Dei per interualla locutus, quia vis, vt diximus, infirmitatis possibilitatem loquendi ademerat, quietum expectatione futuræ beatitudinis diem duxit ad vesperam. Cui etiam peruigilem quietis in precibus continuauit & noctem. At vbi consuetum nocturnæ orationis tempus aderat, acceptis à me sacramentis salutaribus, exitum suum, quem iam venisse cognouit, Domini corporis & sanguinis comunione munivit, atque eleuatis ad cælum oculis, extensisque in altum manibus, intentam supernis laudibus animam ad gaudia regni cælestis emisit.

Schismatici vitandi.

Statuta Patrum obseruanda.

Eucharistiam accipit sub mortem & ita in cælos.

Quomodo iuxta prophetiam psalmi, quem eo moriente cantauerant, Lindisfarnenses sunt impugnati sed Domino iuuante, iterum protecti. Cap. 40.

AT ego statim egressus, nunciaui obitum eius fratribus, qui & ipsi noctem vigilando atque orando transegerant, & tunc fortè sub ordine nocturnæ laudis dicebant psalmum quinquagesimum nonum, cuius initium est: Deus repulisti nos & destruxisti nos, iratus es, & miserus nobis. Nec mora, currens vnus ex eis, accendit duas candelas, & vtraque tenens manu, ascendit eminentiorem locum, ad ostendendum fratribus, qui in Lindisfarnensi monasterio manebant, quia sancta illa anima iam migrasset ad Dominum. Tale namq; inter se signum sanctissimi eius obitus condixerant. Quod cum videret frater, qui in specula Lindisfarnensis in sulca longè decontra euentus eiusdem peruigil expectauerat horam, cucurrit citius ad ecclesiam, vbi collectus omnis fratrum cœtus, nocturnæ psalmodiæ solennia celebrabat: contigitque vt ipsi quoque intrante illo præfatum canerent psalmum: quod superna dispensatione procuratum, rerum exitus ostendit. Sepulto siquidem viro Dei, tanta ecclesiam illam tentationis aura concussit, vt plures è fratribus loco magis cedere, quàm talibus vellent interesse periculis. Attamen post annum, ordinato in episcopatu Eadberto, magnarum virtutum viro, & in scripturis nobiliter erudito, maximeque elemosynarum operibus dedito, fugatis perturbationum procellis, vt scripturæ verbis vtar, ædificauit Hierusalem, id est, visionem pacis Dominus, & dispersiones Israël congregauit. Sanauit contritos corde, & alligauit contritiones eorum: vt palàm daretur intelligi, quid significauerit psalmus cum cognita beati viri morte cantatus: quia videlicet post eius obitum repellendi ac destruendi essent eius ciues, sed post ostensionem iræ minantis, cælesti protinus miseratione refouendi. Cuius sequentia quoque psalmi eidem sensui concordare, qui rectè tractat, intelligit. Impositum autem naui venerabile corpus patris, ad insulam Lindisfarnensium retulimus: quod magno occurrentium agmine chorisque canentium susceptum est, atq; in ecclesia B. Apostoli Petri ad dexteram altaris petrino in sarcophago repositum.

Lindisfarnen. ecclesiæ perturbatione in gens. Psal. 146.

Defertur sacrum corpus in insulam Lindisfarnensium.

Quomodo puer dæmoniacus sanatus sit humo in aquam missa, cui lauacrum corporis sancti infusum est. Cap. 41.

SED nec defuncto ac tumultato Christi famulo, signa sanitarum, quæ viuens exercebat, cessare potuerunt. Contigit namque puerum quendam in territorio Lindisfarnensium atrocissimo dæmone vexari, ita vt sensu rationis funditus amisso, clamaret, eiularet, & vel sua membra, vel quicquid attingere posset, moribus dilaniare niteretur. Missus est ad energumentum presbyter de monasterio: qui cum solutus fuisset per exorcismi gratiã immundos fugare spiritus, huic tamen obsessio prorsus nil prodesse valebat. Vnde dedit consilium patri illius, vt impositum carro puerum ad monasterium deferret, atque ad reliquias beatorum martyrum, quæ ibi sunt, Dominum pro illo precaretur. Fecit, vt monuerat: sed noluerunt sancti Dei martyres ei petitam reddere sanitatem, vt quàm celsum inter se locum Cuthbertus haberet, ostenderent.

Gg 4 Cùm

Cum ergo in sanus ululando, ingemendo, & frendendo dentibus, nimio cunctorum visus & auditus horrore concuteret, nec esset, qui aliquod remedij genus excogitare quivisset: tum ecce quidam de presbyteris edoctus in spiritu, per opitulationem beati patris Cuthberti illum posse sanari, venit clanculo ad locum, ubi nouerat effusam fuisse aquam, qua corpus eius defunctum fuerat lotum, tollensque modicam humi particulam, immisit in aquam: quam deferens ad patientem, infudit in ore eius. Quo horribiliter hians, voces diras ac flebiles emittebat. Statim autem ut attigit aquam, continuo clamorem, clausit os, clausit & oculos, qui sanguinei & furibundi patebant, caput & corpus totum reclinauit in requiem. Qui etiam placido sopore noctem transegit, & mane de somno simul & vesania confurgens, liberatum se a demone, quo premebatur, beati Cuthberti meritis & intercessione cognouit. Mirandum & bonis omnibus delectabile spectaculum, cum videres filium cum patre sospitem loca sancta circumire, sanctorum auxilio gratias sanissima mente referre, qui pridem pre infania mentis nec se ipsum, qui esset, vel ubi esset, poterat agnoscere. Qui ubi, tota fratrum caterua adstante, vidente & congratulante, ad reliquias martyrum genibus flexis dedit laudem Deo Domino & Saluatori nostro Iesu Christo, iam & ab hostis verberibus liberatus, & in fide firmior, quam fuerat, effectus, ad propria redijt. Ostenditur vsque hodie fossa illa, cui memorabile infusum est lauacrum, quadrato schemate facta, ligno vndique circumdata, & lapillis intus impleta. Est autem iuxta ecclesiam, in qua corpus eius quiescit, ad partem meridianam. Factumque est ex eo tempore, vt plures sanitatum operationes per eosdem lapides vel eandem terram, Domino donante, fierent.

Mira vis terræ, in quam effusa fuerat aqua, qua sacrum corpus erat ablutum.

Vide miracula.

Quomodo corpus eius post undecim annos sit sine corruptione repertum.

Cap. 42.

Volens autem latiùs monstrare diuina dispensatio, quanta in gloria vir sanctus post mortem viueret, cuius ante mortem vita sublimis, crebris etiam miraculorum patebat indiis, transactis sepulturæ eius annis undecim, immisit in animo fratrum, vt tollerent ossa illius, quæ more mortuorum, consumptam & in puluerem redacto corpore reliquo, sicca inuenienda rebantur, atque in leui arca recondita, in eodem quidem loco, sed supra pavementum dignæ venerationis gratia locarent. Quod dum sibi placuisse, Eadberto, antistiti suo medio ferme Quadragesimæ tempore referrent, annuit consilio eorum, iussitque, vt die depositionis eius, quæ est tertiadecima Calendarum Aprilium, hoc facere meminissent. Fecerunt autem ita: & aperientes sepulcrum, inuenerunt corpus totum, quasi adhuc viueret, integrum & flexibilibus artuum compagibus, multo dormienti quam mortuo similis. Sed & vestimenta omnia, quibus indutum erat, non solum intemerata, verum etiam prisca nouitate & claritudine miranda parebant. Quod ubi viderunt, nimio mox timore & tremore sunt percussi, adeo vt vix aliquid loqui, vix auderent intueri miraculum, quod parebat: vix ipsi, quid agerent, nossent. Extremam autem indumentorum eius partem pro ostendendo in corruptionis signo tollentes (nam quæ carni illius proxima aderant, prorsus tangere timebant) festinarunt referre antistiti, quod inuenerant: qui tum forte in remotiore à monasterio loco, refluus vndique maris fluctibus cincto, solitarius manebat: (in hoc etenim, semper Quadragesimæ tempus agere: in hoc, quadraginta ante Dominicum natalem dies in magna continentia orationis & lachrymarum deuotione ducere consueuerat: in quo etiã venerabilis prædecessor eius Cuthbertus, priusquam Farne peteret, sicut & supra docuimus, aliquandiu secretus Domino militauerat) Attulerunt autem & partem indumentorum, quæ corpus sanctum ambièrant. Quæ cum ille & munera gratanter acciperet, & miracula libenter audiret, (nam & ipsa indumenta, quasi patris adhuc corpori circumdata, miro deosculabatur affectu) Noua, inquit, indumenta corpori pro his, quæ tulistis, circumdate, & sic reponite in thecam, quam parastis. Scio autem certissimè, quia non diu vacuus remanebit locus, qui tanta cælestis miraculi virtute consecratus est. Et beatus est multum, cui in eo sedem quiescendi Dominus, veræ beatitudinis author atque largitor, concedere dignatur. Adiecitque mirando, quæ quondam versibus dixi, & ait:

Post u. annos corpus plane integrum, itaque vestes.

Eadberti episcopi abstinentia, &c.

Quis Domini expediet cælestia munera dictis?
Vel paradisiacas quæ capit auris opes?
Cum pius infesti dirupto pondere leti,
Viuerè sidera semper in arce dabit.

Mor.

Mortua nunc tanto qui membra decorat honore,
 Pulchraque perpetuæ pignora præstat opis.
 Quamque beata domus, sub tanto quæ hospite fulges,
 Nescia quæ navi, lumine læta micat.
 Nec tibi difficile omnipotens, mandare sub aruo
 Nè deposta voret funera labes edax,
 Qui triduo seruas ceti sub viscera vatem,
 Lucis iter pandens mortis ab ore tuo.
 Qui ignibus in medijs infontia membra tueris,
 Nè Hebræum lædat Chaldea flamma decus.
 Dena quater renouas per frigora plebis amictum,
 Quæ Phariam fugiens, inuia seruat, humum.
 Qui rediuiua leuem formas in membra fauillam,
 Cum tremet angelicus mundus ab axe tubis.

Iona 2.

Dan. 3.

Deut. 19.

Hæc ubi multis cum lachrymis ac magna compunctione pontifex tremente lingua compleuit, fecerunt fratres vt iusserat, & inuolutum nouo amictu corpus, leuique in theca reconditum, supra pauimentum sanctuarij composuerunt.

Quomodo corpus Eadberti episcopi in tumulto viri Dei ponentes, sarcophagum illius desuper posuerunt. Cap. 43.

Interea Deo dilectus antistes Eadbertus morbo corripitur acerbo, & crescente per dies multumque ingrauescente ardore languoris, non multo post, id est, pridie No- nas Maias, etiam ipse migravit ad Dominum, impetrato ab eo munere, quod diligenti-
 gentissime petierat, videlicet vt non repentina morte, sed longa excoctus ægritu-
 dine, transiret e corpore. Cuius corpus in sepulcro beati patris Cuthberti ponentes, ap-
 posuerunt desuper arcam, in qua incorrupta eiusdem patris membra locauerant. Vbi
 nunc vsque, si perentium fides exigat, miraculorum signa fieri non desinunt. Sed & in-
 dumenta, quæ sanctissimum corpus eius vel viuum, vel sepultum vestierant, à gratia
 curandi non vacant.

Eadberti
episcopi
obitus.Miracula
per vestes
S. Cuthber-
ti.

Vt quidam egrotus ad tumbam eius orando sit sanatus. Cap. 44.

Denique adueniens transmarinis e partibus clericus quidam reuerendissimi & sanctissimi Vuillebrordi Clementis, Frisonum gentis episcopi, dum aliquot dies ibidem hospes moraretur, decidit in infirmitatem grauissimam, ita vt in-
 ualescente per longum tempus ægritudine, iam desperatus iaceret. Qui cum
 victus dolore, videretur sibi nec mori, nec viuere posse, inuento salubri consilio, dixit
 ministro suo: Obsecro, perducas me hodie post celebratas Missas adorare ad corpus sa-
 cratissimum viri Dei, (erat enim dies Dominica) spero, per gratiam intercessionis eius
 his cruciatibus eripiar, & vel sanatus ad vitam redeam præsentem, vel defunctus per-
 ueniam ad æternam. Fecit ille, vt rogauerat iste: baculoque innitentem egrotum, in ec-
 clesiam non paruo cum labore perduxit. Qui cum ad sanctissimi ac Deo dilecti patris
 sepulcrum genua curuaret, caput in terram dimitteret, pro sua sospitate rogaret, tan-
 tas continuo vires suum corpus de incorrupto illius corpore accepisse persensit, vt
 absque labore ipse ab oratione resurgeret, absque adminiculo vel ministri ducentis vel
 baculi sustentantis ad hospitium rediret. Qui post dies paucos, roborata ad integram
 virtute, viam, quam disposuerat, peregit.

Ad sepul-
crum san-
cti viri o-
rans lagui-
dus, mox
reualescit.

Quomodo paralyticus per eius calceamenta sit sanatus. Cap. 45.

ERat in monasterio quodam, non procul inde posito, adolescens ea, quam Græ-
 ci paralytin vocant, infirmitate omni membrorum officio destitutus. Vnde
 Abbas ipsius, sciens in monasterio Lindisfarnensi medicos esse peritissimos,
 misit eum illò, rogans, infirmanti, si quid possent curationis, conferrent. Qui
 cum, suo quoque Abbate & episcopo iubentibus, diligenter illi assisterent, & quicquid
 nõssent, erga eum industria medicinalis impenderent, nihil omnino proficere vale-
 bant: quin potius crescebat morbus quotidie, & paulatim in deteriora vergebat, adeo
 vt, excepto ore, nullum penè membrum posset loco mouere. Cumque à carnalibus
 medicis, diu frustra laborantibus, desperatus ac desertus iaceret, confugit ad diuinum
 cælestis medici auxilium, qui in veritate peritus, propitius sit omnibus iniquitatibus
 nostris, qui sanat omnes languores nostros. Rogauit nanque ministrum suum, vt ali-
 quam

Psal. 120.

quam

Si per cal-
ceamentū
sancti viri
talia fuerit,
quid non
potest a-
pud Domi-
num eius
spiritus?

quam sibi portiunculam de incorruptibilibus sacri corporis afferret exuuijs: quia crederet per huius se virtutem ad gratiam sanitatis, Domino largiente, reuerfurum. Qui consulto Abbate, attulit calceamenta, quæ viri Dei in sepulcro pedes induerant, & ea pedibus dissolutis ægroti circumdedit: siquidem primò à pedibus eum paralyfis apprehenderat. Fecit autem hoc noctis initio, cum tempus requiescendi adesset: statimque ille placidum dimissus in soporem, procedente intempeste noctis silentio, cœpit alternis palpitare pedibus, ut palam, qui vigilabant & videbant, ministri aduerterent, quia donata per reliquias viri sancti virtute medicandi, sanitas oprata à planta pedum per cætera membra esset transitura. At vbi consuetum in monasterio nocturnæ orationis signum insonuit, excitatus sonitu, resedit ipse. Nec mora, solidatis interna virtute nervis, artuumque compagibus vniuersis, & dolore fugato, sanatum se esse intelligens, surrexit, & in gratiarum actione Domino omne nocturnæ siue matutinæ psalmodiæ tempus stando persoluit. Manè autem iam factò, processit ad ecclesiam, videntibusque & congratulantibus vniuersis, circumiuit loca sancta orando, & suo Saluatori sacrificium laudis offerendo. Factum nanque est, ut pulcherrima rerum conuersione is, qui dissolutus toto corpore illuc in vehiculo perlatus fuerat, indè strictis firmatisque membris omnibus, domum per se rediret incolumis. Vndè meminisse iuuat, quia hæc est mutatio dexterae excelsi, cuius memoranda ab initio mirabilia mundo fulgere non cessant.

Qualiter anachoreta Felgildus operimento parietis eius in vultu sit mundatus.

Cap. 46.

Edilual-
dus succet-
sor S. Cuth-
berti in in-
sula solita-
ria.

Item Fel-
gildus.

NEC prætereundum arbitror, quid miraculi cælestis etiam per reliquias sanctissimi oratorij, in quo pater venerabilis solitarius Domino militare consueuerat, diuina pietas ostenderit: quod tamen vtrūmque merito eiusdem beati patris Cuthberti, an successoris eius Edilualdi, viri æque Deo dediti ascribendum sit, internus arbiter nouerit. Neque aliqua ratio vetat, vtriusque merito factum credi, comitante etiam fide reuerendissimi patris Felgildi, per quem & in quo miraculum ipsum, quod refero, sanationis completum est. Ipse est qui tertius eiusdem loci & militiæ spiritualis hæres, hodie maior septuagenario, in magno vitæ futuræ desiderio, terminum præsentis expectat. Cum ergò viro Dei Cuthberto ad cælestia translato, Edilualdus eiusdem insulæ & monasterij colonus existere cœpisset, qui & ipse multos antea per annos in monachica conuersatione probatus, ritè gradum anachoreticæ sublimitatis ascenderat: reperit, quia parietes præfati oratorij, qui tabulis minùs diligenter coaptatis erant compositi, longa essent vetustate dissoluti, & separatis abinuicem tabulis, facilem turbinibus præbuisent ingressum. Sed vir venerabilis, qui cælestis ædificij magis, quàm terreni decorem quærebat, sumpto fœno vel argilla, vel quicquid huiusmodi materiæ reperisset, stipauerat rimulas, nè quotidianis imbrium siue ventorum iniurijs, ab orandi retardaretur instantia. Cum hæc igitur Edilualdus, ingressus locum, vidisset, postulauit à frequentantibus se fratribus pelliculam vituli, eamque in illo angulo, quo & ipse & prædecessor eius Cuthbertus, sapiens orans stare vel genua flectere solebat, clavis affixam, violentijs procellarum opposuit. At postquam ipse quoque, expletis ibi duodecim continuis annis, gaudium supernæ beatitudinis intrauit, ac tertius locum eundem Felgildus incolere cœpit, placuit reuerentissimo Lindisfarnensis ecclesiæ pontifici Eadfrido, dissolutum vetustate oratorium illud à fundamentis restaurare. Quod dum esset opus expletum, & multis deuota religione à beato Christi athleta Felgildo postularent, quatenus aliquam illis particulam de reliquijs sancti ac Deo dilecti patris Cuthberti, siue successoris eius Edilualdi dare debuisset, visum est illi, diuisam particulam memoratam pelliculam petentibus dandam: sed daturus eam alijs, prius in se ipse, quid hæc virtutis haberet, expertus est. Habebat nanque vultum deformi rubore simul & tumore perfusum, cuius quidem futuri in eo languoris & prius, cum adhuc communi inter fratres vitæ degeret, adspicientibus in facie eius signa patebant. At cum in solitudine remotus, minorem corpori cultum, maiorem adhiberet continentiam, & quasi diutino carcere inclusus, rarius vel fori solis, vel aëris vteretur afflatu, excreuit languor in manus, faciemque totani tumentis ardore repleuit. Timens ergò, nè forte magnitudine huiusmodi infirmitatis solitariam deserere vitam, & communem necessè esset conuersionem repetere, fideli vsus est præsumptione, speraturque se illorum ope curandum, quorum se mansionem tenere & vitam gaudebat imitari. Mittens enim præfata par-
tem

DE S. CVTHBERTO EPISCOPO LINDISFAR.

359

Insigne miraculū.

tēm pelliculā in aquam, ipsa aqua lauit faciem suam: statimque tumor omnis, qui hanc obfederat, & scabies foeda recessit, iuxta quod mihi & primò religiosus quidam presbyter huius monasterij Gyruensis indicauit, qui se vultum illius & prius tumentem ac deformem nōsse, & postea mundatum per fenestram manu palpasse referebat: & ipse postmodum Felgildus retulit, adstruens quia res ita, vt presbyter narrauerat, esset explorata, & quòd ex eo tempore, cum inclusus per multa annorum curricula maneret, vt prius, immunem ab huiusmodi molestia vultum semper haberet, agente gratia Dei omnipotentis, quæ & in presenti multos, & in futuro cordis & corporis nostri languores sanare consuevit, satiansque in bonis desiderium nostrum, sua nos in misericordia & miseratione coronat in secula seculorum, Amen. Hactenus vita S. Cuthberti, auctore Beda venerabili. At longo post tempore scripsit quidam satis grauiter, sancti eiusdem corpus etiam, post annos quadringentos & decem & octo æquè incorruptum fuisse repertum. Mirabilis Deus in sanctis suis, apud quem etiam non est impossibile omnine verbum. Immo nostra arate, vt Alani Copi Dialogo tertio habetur, huius beatissimi Cuthberti in Anglia corpus integrum repertum, vir quidam magnæ doctrinæ & venerandæ grauitatis ex illius testimonio indicauit, qui beatas Cuthberti reliquias ipse fide dignus conspexerat. De eodem sanctissimo Episcopo vide eundem Beda lib. 4. Hist. Ecclesiast. gentis Anglorum, cap. 27. &c.

Luc. i.

VITA S. BENEDICTI ABBATIS PRAESTANTISSIMI, AB SANCTISSIMO PONTIFICE ROMANO

Gregorio conscripta. lib. 2. Dialogi.

Vit vir vitæ venerabilis, gratia Benedictus & nomine, ab infans pfo suæ pueritiæ tempore cor gerens senile. Aetatem quippe moribus transiens, nulli voluptati animum dedit. Sed dum in hac terra adhuc esset, quo temporaliter liberè adhuc vti potuisset, despexit iam quasi aridum, mūdum cum flore. Qui liberiori genere ex prouincia Nursia exortus, Romæ liberalibus studijs traditus fuerat. Sed cum in eis multos ire per abrupta vitiorum cerneret, eum, quem quasi in ingressu mundi posuerat, retraxit pedē: nē, si quid scientia eius attingeret, ipse quoquē in immane præcipitiū totus iret. Despectis itaque literarum studijs, relicta domo rebusq; patris, soli Deo placere desiderans, sanctæ conuersationis habitum quæsiuit. Recessit igitur scienter nesciens, & sapienter indoctus. Huius ego omnia gesta non didici: sed pauca, quæ narro, quatuor discipulis illius referentibus, agnouit: Constantino scilicet, reuerentissimo valde viro, qui ei in monasterij regimine successit: Valentiniano quoque, qui annis multis Lateranensi monasterio præfuit: Simplicio, qui congregationem illius post eum tertius rexit: Honorato etiam, qui nunc adhuc cellæ eius, in qua prius conuersatus fuerat, præest.

21. Martij. Cap. i.

Eius prætria.

Monasterium Lateranense.

Hic itaque cum iam, relictis literarum studijs, petere deserta decreuisset, nutrix, quæ hunc arctius amabat, sola secuta est. Cumque ad locum venissent, qui Effide dicitur, multisque honestioribus viris pro charitate se illic detinentibus, in beati Petri Ecclesiast. demorarentur; prædicta nutrix illius ad purgandum triticum à vicinis mulieribus præfari sibi capisterium petijt: quod super mensam incautè derelictum, casu accidente fractum est, sic vt in duabus partibus inueniretur diuisum. Quod mox rediens nutrix illius, vt irā inuenit, vehementissimè flere cœpit: quia vas quod præstitum acceperat, fractum videbat. Benedictus autem religiosus & pius puer, cum nutricem suam flere conspiceret, eius dolori compassus, ablati secum vtrisque fracti capisterij partibus, sese cum lachrymis in orationem dedit: qui ab oratione surgens, ita iuxta se vas sanum reperit, vt in eo inueniri fracturæ nulla vestigia potuissent, moxque nutricem suam blandè consolatus, ei sanam capisterium reddidit, quod fractum tulerat. Quæ res in eodem loco à cunctis est agnita, atque in tanta admiratione habita, vt hoc ipsum capisterium eius loci incolæ in Ecclesiæ ingressu suspendere, quatenus & præsentibus & futuris omnibus agnoscerent, Benedictus puer conuersationis gratiam à quanta perferre.

Benedictus puer fractum capisterium oratione integrum restituit.